

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

David Adámek

Vliv dezinformačních řetězových e-mailů na odkaz

Václava Havla.

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vliv dezinformačních řetězových e-mailu na odkaz Václava Havla“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Českém Těšíně dne 1. 11. 2024

.....

David Adámek

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu Mgr. et Mgr. Ondřeji Filipcovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl při psaní této diplomové práce. Děkuji také Českým Elfům za možnost využít jejich databázi řetězových e-mailů.

Obsah

Úvod	6
1. Teoretická část	13
1.1. Teoretické aspekty dezinformací	14
1.2. Fenomén řetězových dezinformačních emailů	24
1.3. Čeští Elfové a jejich činnost	30
1.4. Strategie v boji proti dezinformacím	34
1.4.1. Strategie Evropské unie v postupu proti dezinformacím	34
1.4.2. Centrum proti hybridním hrozbám	36
1.4.3. Vývoj vládní strategie České republiky v boji proti dezinformacím	37
1.4.4. Odbor strategické komunikace státu Úřadu vlády	39
1.4.5. Blokování dezinformačních webů po invazi Ruska na Ukrajinu	40
1.5. Odkaz Václava Havla	43
1.5.1. Původ Václava Havla	43
1.5.2. Disident	47
1.5.3. Revoluce	49
1.5.4. Prezident	52
1.5.5. Odkaz Václava Havla	55
2. Analytická část	57
2.1. Vývoj v čase štítu Václav Havel	57
2.2. Opakující se dezinformace o Václavu Havlovi v řetězových e-mailech	60
2.2.1. Kritika polistopadového vývoje	62
2.2.2. Kritika zdravotní stavu a alkoholismu	70
2.2.3. Prodej Lucerny	74
2.2.4. Kritika NATO a „humanitárního bombardování“	78
2.2.5. Prolomení Benešových dekretů	82
2.2.6. Tvrzení o spolupráci s StB a Gestapem	84
3. Závěr	89
Zdroje	93

Seznam použitých zkratk

AI	Umělá inteligence
BIS	Bezpečnostní informační služba
CIA	Central Intelligence Agency (Americká zpravodajská služba)
CTHH	Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám
DZ	Důvodová zpráva
EU	Evropská unie
GRU	Ruská, dříve sovětská vojenská zpravodajská služba
CHH	Centrum proti hybridním hrozbám
IRA	Agentura pro výzkum internetu
LZPS	Listina základních práv a svobod
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NATO	Severoatlantická aliance
StB	Státní bezpečnost
STEM	Ústav empirických výzkumů
UVN	Ústřední vojenská nemocnice

Úvod

Téma práce a jeho vymezení

Moderní technologie a komunikační prostředky zásadně ovlivňují informační prostředí, ve kterém dochází k vytváření společenských postojů. Veřejné dění bude i nadále ovlivňovat řada různorodých faktorů, které následně formují naše životy. Jedním z fenoménů, na které se tato diplomová práce zaměřuje, je šíření dezinformačních e-mailů, jejichž vliv na veřejné mínění v posledních letech výrazně zesílil. Tyto e-maily využívají sofistikované manipulační techniky, často subtilní a nenápadné, ale o to účinnější. Mohou být přirovnávány k metodě „pomalu vařené žáby“, kdy je veřejnost postupně vtahována do světa nepravd, přičemž si tuto manipulaci ani nemusí uvědomit. Práce je zaměřena na analýzu toho, jakým způsobem dezinformace ovlivňují společnost a proč představují zásadní bezpečnostní hrozbu, před kterou nelze zavírat oči.

Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je identifikovat hlavní témata dezinformačních řetězových e-mailů zaměřených na osobnost Václava Havla a zjistit, jakým způsobem jsou tato témata využívána k manipulaci veřejného mínění. Analyzuje opakující se motivy v těchto e-mailech a posuzuje, do jaké míry jsou fakta zkreslena, přerušována nebo zcela vymyšlena. Zaměřuje se také na to, jaký dopad mohou mít tato zkreslení na obraz Václava Havla v očích veřejnosti a jakým způsobem přispívají k celkovému rozkladu důvěry ve společenské instituce a demokratické hodnoty. Analýza dezinformací spojených s Václavem Havlem umožňuje lépe porozumět mechanismům, kterými jsou tyto kampaně vedeny, a pochopit širší politické a ideologické cíle jejich autorů.

Výzkumné otázky, které tato diplomová práce klade, jsou následující:

1. Jaká jsou nejčastější témata dezinformačních řetězových e-mailů zaměřených na Václava Havla a jeho politický odkaz?

Václav Havel je symbolem demokratických hodnot nejen díky své roli v politické transformaci Československa po roce 1989, ale i díky svému dlouhodobému boji za lidská práva, svobodu a pravdu. Jeho odkaz je úzce spojen s ideály demokratického zřízení, respektu k lidským právům a morální odpovědnosti v politice. Zkoumání opakujících se témat v dezinformačních e-mailech odhalí, jak je tento odkaz manipulován a zneužíván s cílem podkopat důvěru ve veřejné instituce a narušit hodnoty, na kterých stojí moderní demokratická společnost. Zkreslování Havlovy osobnosti a jeho politických činů představuje hrozbu pro udržení historické paměti a

pozitivní utváření národní identity, která hraje významnou roli v zachování demokratického konsenzu, který je klíčový pro stabilitu společnosti.

2. Jakým způsobem jsou v dezinformačních e-mailech zkreslována historická fakta o Václavu Havlovi?

Analýza zkreslení faktů umožní lépe porozumět technikám manipulace, které se snaží podkopat důvěru v historické události a významné osobnosti. To má přímý dopad na veřejné vnímání dějin a na schopnost rozlišovat mezi pravdou a dezinformací.

3. Existuje spojitost mezi opakovanými tématy v dezinformačních e-mailech a širšími politickými nebo ideologickými cíli jejich autorů? Identifikace ideologických nebo politických záměrů autorů těchto e-mailů poskytne širší rámec pro pochopení cílené manipulace veřejného mínění. Tato otázka je klíčová pro odhalení strategického využívání dezinformací k oslabení demokratických institucí a hodnot.

Metodologie a dělení práce

Diplomová práce je považována za případovou studii, která umožňuje podrobné zkoumání určitého fenoménu v jeho reálném prostředí. Případová studie se tradičně používá k analýze složitých jevů, které nelze snadno kvantifikovat nebo být testovány v kontextu jiných případů. V tomto případě je zkoumán konkrétní fenomén – šíření dezinformačních řetězových e-mailů o Václavu Havlovi – jako jedinečný příklad toho, jakým způsobem jsou dezinformační kampaně vedeny a jaký mají dopad na veřejné mínění. Tento konkrétní jev bude podrobně analyzován s cílem nejen popsat danou situaci, ale také odhalit širší vzorce a mechanismy, které lze následně zkoumat i v kontextu jiných případů dezinformačních kampaní.

Případová studie bude mít charakter instrumentální případové studie.¹ Tento typ případové studie se zaměřuje na zkoumání jednoho konkrétního případu, který slouží jako prostředek k objasnění širších teoretických otázek nebo konceptů. Jak uvádí odborná literatura, instrumentální případová studie se neomezuje pouze na popis jednoho případu, ale využívá ho k tomu, aby zodpověděla širší otázky a identifikovala obecné principy. V tomto případě jde o zkoumání dezinformací o Václavu Havlovi, přičemž cílem je také přispět k obecnému porozumění fungování dezinformačních kampaní, strategiím, které využívají, a jejich dopadu na veřejné mínění a demokratické instituce.

Metoda případové studie je vhodná zejména v případech, kdy je potřeba detailně prozkoumat složitou dynamiku interakcí v reálném prostředí. Dezinformační kampaně jsou v

¹ HENDL, J., Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace, 1. vydání, Praha: Portál, 200, s. 106.

tomto ohledu velmi komplexní, protože zahrnují mnoho různých prvků – od samotného obsahu e-mailů až po šíření těchto zpráv a jejich dopad na různé skupiny obyvatel. Případová studie umožňuje analyzovat tento fenomén z různých úhlů pohledu a poskytnout ucelený obraz o tom, jak tyto dezinformační e-maily fungují jako nástroj manipulace.

Z právního hlediska bude sledován složitý problém střetu mezi ochranou svobody projevu a nebezpečím jejího omezování. Tato problematika se ukazuje jako klíčová v současném diskurzu, neboť omezování základních práv a svobod je velmi citlivá otázka, která vyžaduje pečlivé zvážení všech aspektů. Omezení svobody projevu může být nezbytné v případech, kdy dochází k šíření nepravd a manipulace, ale na druhé straně musí být vždy vyvažováno tak, aby nedošlo k neúměrnému zásahu do práv jednotlivců. Tato otázka bude důkladně analyzována s ohledem na právní a etické rámce, které se k ní vážou.

Tato diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické a analytické. Úvodní teoretická část se zaměřuje na podrobnou definici základních pojmů spojených s fenoménem dezinformací, jako jsou řetězové e-maily, trollí farmy nebo role tzv. Českých elfů, kteří monitorují a analyzují šíření dezinformací v českém prostoru. Součástí této části je i vysvětlení jejich významu v rámci veřejného diskurzu a jejich vlivu na politickou situaci v ČR i v mezinárodním kontextu. Dále se práce zaměřuje na aktuální přístup státu, Evropské unie a dalších mezinárodních institucí k boji proti dezinformacím, neboť v posledních letech dochází k výrazným změnám v legislativě a strategiích zaměřených na potlačování šíření nepravdivých informací.

Analytická část práce se soustředí na zkoumání dezinformačních kampaní zaměřených na Václava Havla, posledního československého prezidenta a prvního prezidenta České republiky. Václav Havel, i více než deset let po své smrti, zůstává výrazným symbolem demokratických hodnot a morální integrity. Jeho jméno je stále předmětem živých politických diskusí. Dezinformační kampaně, které útočí na jeho odkaz, poskytují jedinečný vhled do toho, jak jsou tyto hodnoty napadány a deformovány.

Metodologicky je výzkum založen na kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod. Kvantitativní analýza vychází z dat získaných z databáze Českých elfů², která poskytuje podrobný přehled o šíření řetězových e-mailů v českém prostředí. Tato data slouží k získání klíčových informací o frekvenci a rozsahu šíření dezinformačních e-mailů zaměřených na Václava Havla. Původně bylo identifikováno 877 e-mailů na základě vyhledávání osoby Václava Havla, avšak mnohé z nich se samotného Havla netýkaly. Aby byl výběr e-mailů pro

² THENIDIEL. *Databáze řetězových e-mailů* [online]. Thenidiel.eu, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://thenidiel.eu>>.

obsahovou analýzu efektivnější, byl ke štítku osoby Václava Havla přidán filtr na frázi „Havel“, čímž bylo zajištěno, že e-maily obsahují alespoň jednu zmínku této fráze. Výsledkem je 331 e-mailů, z nichž nejstarší pochází z dubna 2020 a nejnovější z konce srpna 2024. I přes tento filtr se ne všechny e-maily výhradně týkají Václava Havla, avšak tato úprava představuje významný krok ke zlepšení zaměření obsahové analýzy na e-maily, které mají vliv na jeho odkaz. Kvalitativní část výzkumu je nadále zaměřena na obsahovou analýzu³ těchto e-mailů, přičemž se soustředí na jejich narativní strukturu a opakující se motivy. Obsah e-mailů je zpracováván prostřednictvím procesu věcného pořádání a sémantické redukce, který převádí slovní vyjádření v přirozeném jazyce do věcných selekčních údajů.⁴

Hlavní témata identifikovaná v analyzovaných dezinformačních e-mailech jsou následující:

1. Kritika polistopadového vývoje
2. Kritika zdravotní stavu a alkoholismu
3. Prodej Lucerny
4. Kritika NATO a „humanitárního bombardování“
5. Prolomení Benešových dekretů
6. Tvrzení o spolupráci s StB a Gestapem

Kvalitativní část výzkumu se zaměřuje na zkoumání jednotlivých témat, přičemž každý z těchto motivů je podrobně analyzován z hlediska struktury a frekvence výskytu v dezinformačních e-mailech. Tento výzkum umožňuje lépe porozumět tomu, jak se opakující narativy podílejí na šíření dezinformací a jaký vliv mají na veřejné mínění. Práce rovněž analyzuje, jaké mechanismy používají autoři těchto e-mailů k zaujetí čtenářů a přiměnění k přeposílání dezinformací.

Tento komplexní přístup poskytuje hlubší pochopení dynamiky šíření dezinformací a jejich vlivu na veřejné mínění v kontextu současné české politické scény. Sleduje, zda a jak dezinformace o Václavu Havlovi reagují na aktuální politické a společenské události a jaký vliv mohou mít na formování názorů české veřejnosti. Výstupy této diplomové práce představují

³ Obsahová analýza je metodou zkoumající obsah dokumentů pomocí pravidel pro stanovení tematických prvků, časového a prostorového kontextu, zaměření na cílovou skupinu a formu dokumentu.

⁴ BALÍKOVÁ, Marie. *Obsahová analýza*. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001586&local_base=ktl>.

nejen akademický přínos do oblasti zkoumání dezinformací, ale mohou také sloužit jako nástroj pro boj s tímto nebezpečným fenoménem.

Současný stav výzkumu

V posledních letech se problematika dezinformací a jejich vlivu na seniorskou populaci stává předmětem intenzivního akademického zkoumání. Výzkumy se zaměřují na zranitelnost seniorů vůči dezinformačním kampaním, zejména prostřednictvím řetězových e-mailů, a na dopady těchto jevů na veřejné mínění a demokratické procesy. Současný výzkum dezinformací a jejich dopadů na zranitelné skupiny, jako jsou senioři, ukazuje na několik klíčových oblastí, které je nutné propojit pro komplexnější pochopení fenoménu. Například Kopecný et al. (2018) ve studii „Starci na netu“⁵ identifikovali, že senioři mají omezené schopnosti kritického vyhodnocování pravdivosti informací, což z nich činí ideální cílovou skupinu pro řetězové e-maily šířící dezinformace. Tento poznatek je potvrzen i dalšími autory, například Filipcem (2022) ve studii „Please forward before they delete it!“⁶, kde analyzoval přes 2 000 unikátních řetězových e-mailů šířených během pandemie COVID-19 a upozornil na specifickou zranitelnost seniorů, kteří často spoléhají na důvěryhodnost odesílatelů e-mailů namísto ověřování pravdivosti informací. Kopecný a jeho tým také zdůraznili potřebu vzdělávacích programů zaměřených na zvýšení mediální gramotnosti, což navazuje na závěry Filipce a Tungul (2021), kteří se ve své práci „Vliv dezinformací a externích aktérů na demokratický úpadek ve střední Evropě“⁷, zaměřili na širší politické dopady těchto fenoménů a na nutnost strategické komunikace.

Dále, Kopecný et al. (2021) ve své studii „Disinformation and Its Negative Impact in The Changing World of Mass Media“⁸ analyzovali manipulační techniky a dezinformační narativy, které se šířily během pandemie, což úzce souvisí s výzkumy Filipce (2022) a Eberleho a Daniela (2018, 2019)⁹, kteří se zaměřili na hybridní válku a ruské dezinformační kampaně. Eberle a Daniel ukazují, že úspěch dezinformací je často založen na emocionální manipulaci a využívání historických traum české společnosti. Tento aspekt se prolíná i s výzkumem Baqués-

⁵ KOPECKÝ, Kamil a kol. Starci na netu. Olomouc, Experimentální výzkum. *Research Gate*. 2018. 23 s.

⁶ FILIPEC, Ondřej. “Please forward before they delete it!” Assessing conspiracy theories and disinformation in chain e-mails about Covid-19 in the Czech Republic. *Routledge Open*, 2023. 17 s.

⁷ TUNGUL, Lucie (ed.). Odolná střední Evropa: Cesta k bezpečné budoucnosti. Praha: TOPAZ, 2024. 183 s.

⁸ KOPECKÝ, Kamil a kol. Disinformation and Its Negative Impact in The Changing World of *Mass Media*. *Libri*, 2021. s. 1–20.

⁹ DANIEL, Jan, EBERLE, Jakub. Hybrid Warriors: Transforming Czech Security through the ‘Russian Hybrid Warfare’ Assemblage. *Sociologický časopis* 2018, roč. 54, č. 6, s. 907–931.; DANIEL, Jan, EBERLE, Jakub. “Putin, You Suck”: Affective Sticking Points in the Czech Narrative on “Russian Hybrid Warfare”. *Political Psychology*, 2019, s. 1–20.

Quesady a Coloma-Piella (2022)¹⁰, kteří analyzují ruský vliv v České republice prostřednictvím konceptu „šedé zóny“ a identifikují, jak je tento vliv nenápadně prosazován pod prahem ozbrojeného konfliktu, především prostřednictvím politického a ekonomického tlaku.

Oficiální zprávy, jako jsou výroční zprávy Vojenského zpravodajství (2023)¹¹ a Bezpečnostní informační služby (BIS) (2023)¹², rovněž zdůrazňují, že dezinformace jsou jedním z hlavních nástrojů hybridní války. Tyto zprávy potvrzují, že šíření dezinformací zaměřených na destabilizaci demokratických institucí a oslabování důvěry v západní aliance, jako jsou EU a NATO, představuje vážnou a trvalou hrozbu. Zároveň BIS i Vojenské zpravodajství doporučují zlepšení strategické komunikace a obrany proti těmto hrozbám, což podporuje závěry autorů, jako je Syrovátka et al. (2020)¹³ ve studii „Dezinformace jako byznys“, kde analyzují finanční modely dezinformačních webů a poukazují na nutnost narušení těchto modelů, například prostřednictvím iniciativ jako je Nelež, která radí firmám, jak se vyhnout podpoře těchto webů prostřednictvím reklam.

Tento kontext je doplňován studiemi zabývajícími se specifickými manipulativními technikami a narativy, jak je popsali Gregor a Mlejnková (2018) ve studii „Facing Disinformation: Narratives and Manipulative Techniques Deployed in the Czech Republic“.¹⁴ Tito autoři identifikovali manipulační strategie, jako je relativizace a demonizace, které hrají klíčovou roli v dezinformačních kampaních a přispívají k polarizaci společnosti. Tyto strategie byly detailně analyzovány na příkladu dezinformačních webů, jako jsou Parlamentní listy a Sputnik, čímž autoři poukázali na konkrétní techniky využívané k ovlivňování veřejného mínění.

Některé studentské práce, jako například práce Ondřeje Doskočila (2022), který provedl komparativní studii České republiky a Estonska zaměřenou na strategickou komunikaci a boj proti dezinformacím, byly pro tuto diplomovou práci inspirativní z hlediska konceptualizace problematiky. Jeho závěry přinesly užitečné podněty pro zkoumání připravenosti českého státu na tyto hrozby. Dále analýzy diskurzů v řetězových e-mailech během pandemie, které zpracovali Filip Šebek (2023) a Hana Kačmárová (2023), přispěly k rozvoji přístupu k jazykovým a psychologickým mechanismům šíření dezinformací. Inspirativní byla také práce

¹⁰ BAQUÉS-QUESADA, Josep, COLOM-PIELLA, Guillem. Russian Influence in the Czech Republic as a Grey Zone Case Study. *Politics in Central Europe*, 2021, roč. 17, č. 1, s. 29–53.

¹¹ VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ. Výroční zpráva 2023 Vojenského zpravodajství. Praha: Vojenské zpravodajství, 2023. 52 s.

¹² BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. Výroční zpráva 2023. Praha: BIS, 2023. 49 s.

¹³ SYROVÁTKA, Jonáš a kol. Dezinformace jako byznys. *Prague Security Studies Institute*, 2020. 20 s.

¹⁴ GREGOR, Miloš, MLEJNKOVÁ, Petra. Facing Disinformation: Narratives and Manipulative Techniques Deployed in the Czech Republic. *Politics in Central Europe*, 2021, roč. 17, č. 3, s. 541–565.

Solanského (2023), jenž se věnoval politicky zaměřeným řetězovým e-mailům sdíleným mezi seniory během prezidentských voleb 2022–2023 a jejich vlivu na volební chování.

Tato diplomová práce navazuje na předchozí výzkumy analýzou dezinformačních e-mailů zaměřených na Václava Havla, čímž rozšiřuje stávající poznatky o šíření politicky motivovaných dezinformací v českém prostředí. Zkoumání těchto e-mailů přináší hlubší porozumění narativům a mechanismům, které ovlivňují vnímání historických osobností a formování veřejného mínění.

Limity a přínos práce

Tato diplomová práce se opírá o předchozí výzkumy zaměřené na dezinformační kampaně, především prostřednictvím analýzy řetězových e-mailů jako významného nástroje pro šíření manipulativních informací. Přináší však nový pohled, jelikož se zaměřuje na specifický případ – vliv těchto kampaní na odkaz Václava Havla, což představuje dosud nedostatečně zpracované téma. Cílem práce je analyzovat dezinformační e-maily, jejichž účelem je zpochybnit Havlův odkaz a přispět k destabilizaci důvěry ve veřejné instituce. Přínos práce spočívá nejen v podrobné analýze samotných e-mailů a jejich narativních struktur, ale také v propojení těchto dezinformačních aktivit s širším společensko-politickým kontextem. Tato práce dále nabízí inovativní perspektivu na to, jak jsou historické osobnosti, jako Václav Havel, využívány v současných dezinformačních kampaních k manipulaci kolektivní paměti. Ukazuje, jak dezinformační narativy mohou přetvářet vnímání historických událostí a osobností a tím ovlivňovat kolektivní paměť společnosti, což má dopady na současné vnímání demokratických hodnot a institucí.

Nicméně je nezbytné zdůraznit několik limitů, které tuto práci omezují. Jedním z klíčových omezení je výběr analyzovaných e-mailů, jež pocházejí z databáze Českých elfů. Tato databáze, ačkoli poskytuje cenné informace o šíření dezinformací, zahrnuje pouze část celkového objemu těchto materiálů, neboť má specifický způsob zachycování e-mailů. Navíc databáze aktivně zachycuje e-maily teprve od roku 2020, což omezuje možnost zohlednit starší výskyty narativů dezinformačních kampaní. Navzdory uvedeným omezením přináší tato práce významný přínos, neboť poskytuje detailní analýzu procesů formování kolektivní paměti v souvislosti s významnými historickými osobnostmi, jakou je Václav Havel. Zároveň odhaluje způsoby, jakými dezinformační kampaně mohou strategicky manipulovat veřejným míněním a podlamovat důvěru v demokratické instituce, čímž přispívá k lepšímu porozumění širším společensko-politickým souvislostem této problematiky.

1. Teoretická část

Teoretická část této diplomové práce se věnuje klíčovým teoretickým východiskům, jež jsou nezbytná pro pochopení problematiky dezinformací v současném mediálním prostoru. Úvodní kapitola je zaměřena na definici a vysvětlení základních pojmů, které jsou stěžejní pro analytickou část práce, jako jsou propaganda, dezinformace, misinformace a cenzura. Důraz je kladen na rozlišení jednotlivých pojmů a jejich vzájemné propojení v kontextu moderních forem komunikace.

V následující části je analyzován fenomén řetězových dezinformačních e-mailů, přičemž je rozebrána jejich struktura, způsoby šíření a psychologické mechanismy, které tyto zprávy využívají k ovlivňování recipientů. Pozornost je věnována také historickému vývoji tohoto fenoménu v českém mediálním prostředí a jeho specifikům v postkomunistických společnostech.

Třetí kapitola se zabývá činností občanské iniciativy Čeští elfové, která systematicky monitoruje a analyzuje šíření dezinformací, zejména prostřednictvím řetězových e-mailů. Kapitola podrobně popisuje metodologii této iniciativy, včetně jejich využití specializovaných databází pro evidenci jednotlivých případů dezinformací, a zdůrazňuje jejich významný přínos k prevenci a boji proti manipulativním praktikám v digitálním veřejném prostoru. Zvláštní pozornost je věnována možnostem aplikace kvantitativních a kvalitativních analytických metod na data shromážděná z těchto zdrojů, což poskytuje robustní rámec pro studium dynamiky šíření dezinformací.

Další kapitola se věnuje strategiím v boji proti dezinformacím na národní i nadnárodní úrovni, přičemž je představena především strategie Evropské unie, která se zaměřuje na prevenci, rozpoznávání a eliminaci dezinformací. Je analyzován vývoj vládních opatření České republiky v této oblasti, včetně zřízení odboru strategické komunikace, jehož úkolem je monitorování a blokování dezinformačních webů.

Závěrečná část teoretické kapitoly se zaměřuje na odkaz Václava Havla, který je v dezinformačních e-mailech často dezinterpretován a zneužíván k manipulaci s historickými fakty. Jsou zde představeny klíčové momenty Havlova života a jeho politického působení, které mají zásadní význam pro kontext dezinformačních kampaní. Zároveň je analyzován samotný pojem „odkaz Václava Havla“, jeho význam pro současnou českou společnost a způsoby, jakými je tento odkaz deformován v rámci šíření dezinformací.

1.1. Teoretické aspekty dezinformací

V úvodu teoretické části je nezbytné představit několik klíčových pojmů, které se neodmyslitelně pojí s problematikou dezinformací a řetězových e-mailů.

Pojem propaganda

Propaganda je systematické a cílené šíření informací, jehož účelem je ovlivnit veřejné mínění a chování lidí. Často se jedná o podporu specifických politických nebo ideologických zájmů. Samotný pojem „propaganda“ pochází z latiny, konkrétně z označení Vatikánské komise „Sacra Congregatio de Propaganda Fide“, která byla ustanovena v roce 1662 s cílem šířit římskokatolickou víru. V průběhu času, zejména během období protireformace, pojem postupně ztratil svou původní neutrální konotaci, protože byl stále častěji spojován s náboženskou a politickou manipulací, a začal být vnímán pejorativně, což přetrvává dodnes.¹⁵

V současnosti je propaganda často spojována s politickým přesvědčováním a psychologickou válkou, kde slouží k oslabení morální a psychické odolnosti protivníka nebo k posílení vlastní pozice. Ministerstvo vnitra České republiky zdůrazňuje, že propagandu mohou využívat různí aktéři, včetně státních institucí, neziskových organizací nebo jednotlivců.¹⁶ Její nástroje se neustále vyvíjejí v závislosti na technologickém pokroku a změnách v médiích. Moderní propaganda často využívá sociální média a digitální platformy k šíření dezinformací a manipulaci veřejného mínění, což jí výrazně zvyšuje efektivitu a dosah.

Podle Kamila Beneše i Ladislava Bittmana existuje několik typologií propagandy, které slouží k lepšímu porozumění jejímu fungování a mechanismům. Beneš rozebírá různé formy a typy propagandy, například bílou, šedou a černou propagandu, a zdůrazňuje, jak tyto typy propagandy mohou mít odlišné účinky na příjemce. Bílá propaganda je otevřená a její zdroj je jasně identifikovatelný, zatímco černá propaganda je naopak skrytá a jejím cílem je oklamat veřejnost. Šedá propaganda se nachází mezi těmito dvěma extrémami a využívá nejasných nebo neúplných informací.¹⁷

Beneš také zdůrazňuje, že propaganda může být analyzována z hlediska jejího obsahu a účinku, přičemž různé techniky propagandy jsou navrženy tak, aby vyvolaly specifické

¹⁵ MINISTERSTVO VNITRA. *Definice dezinformací a propagandy* [online]. mvcr.cz, [cit. 25. září 2024]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>>.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ BITTMAN, Ladislav. *Mezinárodní dezinformace – černá propaganda, aktivní opatření a tajné akce*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000, s. 82-84.; BENEŠ, Kamil. *Teorie propagandy: vybrané typologie* [online]. E-polis.cz, 5. srpen 2014. [cit. 10. října 2024]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/clanek/teorie-propagandy-vybrane-typologie.html>>.

emocionální reakce, jako je strach, nenávist nebo loajalita. Tato teoretická perspektiva poskytuje hlubší vhled do toho, jak propaganda funguje a jakými mechanismy ovlivňuje veřejné mínění. Tím se stává důležitým nástrojem pro pochopení současných politických a společenských procesů, kde je propaganda stále přítomná a má vliv na formování veřejného mínění a stabilitu politických institucí.¹⁸

V akademickém prostředí je propaganda často zkoumána z různých perspektiv. Ondřej Filipec se ve své práci zaměřuje na šíření propagandy prostřednictvím řetězových e-mailů, zejména během pandemie Covid-19, a zdůrazňuje, že propaganda využívá techniky, jako je opakování klíčových sdělení, používání silně emocionálních slov a šíření neověřených nebo zavádějících informací, které cílí na manipulaci informacemi a vyvolávání emocionálních reakcí, zejména u starší populace.¹⁹ W. Lance Bennett a Steven Livingston ve své publikaci „The Disinformation Age“ nahlíží na propagandu jako na nástroj, který zahrnuje jak šíření lží, tak i práci s fakty a polopravdami s cílem manipulovat veřejným míněním.²⁰ Jakub Eberle a Jan Daniel ve své studii o hybridní válce popisují propagandu jako strategický nástroj zaměřený na destabilizaci zahraničních států prostřednictvím šíření dezinformací a vytváření narativů, které oslabují národní identitu a bezpečnostní stabilitu.²¹

Alexandra Alvarová ve své knize „Průmysl lži“, která patří do populárně naučné literatury, upozorňuje, že propaganda není jen o šíření lží, ale také o manipulaci pravdou a polopravdami, přičemž tyto informace se stávají přitažlivými pro širokou veřejnost. Zdůrazňuje, že propaganda může osídlit mysl lidí, aniž by si to uvědomovali, což ji činí obzvlášť nebezpečnou.²²

Celkově lze tedy konstatovat, že propaganda je systematickým nástrojem manipulace veřejného mínění prostřednictvím emocionálně zabarvených sdělení a práce s fakty a polopravdami. Bez ohledu na formu či platformu, kterou využívá, je propaganda důležitým prvkem současných politických a společenských procesů, s potenciálně závažnými důsledky pro demokratické instituce a společenskou stabilitu.

¹⁸ BENEŠ, Kamil. *Teorie propagandy: vybrané typologie* [online]. E-polis.cz, 5. srpen 2014. [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<http://www.e-polis.cz/clanek/teorie-propagandy-vybrane-typologie.html>>.

¹⁹ FILIPEC, Ondřej. “Please forward before they delete it!” Assessing conspiracy theories and disinformation in chain e-mails about Covid-19 in the Czech Republic. *Routledge Open*, 2023. 3. s.

²⁰ BENNETT, W. Lance, LIVINGSTON, Steven (eds.). *The Disinformation Age: Politics, Technology, and Disruptive Communication in the United States* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2020 [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1017/9781108914626>>. 15-18. s.

²¹ DANIEL, Jan, EBERLE, Jakub. “Putin, You Suck”: Affective Sticking Points in the Czech Narrative on “Russian Hybrid Warfare”. *Political Psychology*, 2019, 3. s.

²² ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 1. vyd. Praha: Triton, 2017, 8-9. s.

Pojem dezinformace

Dezinformace představují fenomén, který je charakterizován záměrným šířením nepravdivých nebo zavádějících informací s cílem ovlivnit veřejné mínění, rozhodování či chování jednotlivců nebo skupin. Podle Ministerstva vnitra České republiky jsou dezinformace definovány jako úmyslné šíření nepravdivých informací, často prostřednictvím státních aktérů nebo jejich poboček, zaměřené na manipulaci názorů a rozhodnutí příjemců, zejména v zahraničí. Abychom mohli hovořit o dezinformacích, musí být splněny dva klíčové znaky: záměrné šíření a nepravdivost informací.²³ Podobně pojem dezinformace definují i W. Lance Bennett a Steven Livingston ve své publikaci *The Disinformation Age: Politics, Technology, and Disruptive Communication in the United States*, kterou vydalo Cambridge University Press. Oba autoři se ve své práci zaměřují na to, jak dezinformace ovlivňují demokratické procesy. Definují dezinformaci jako záměrně šířené nepravdy nebo zkreslení, často prezentované jako zprávy, jejichž cílem je dosáhnout politických cílů, jako je diskreditace oponentů, narušení politických debat, ovlivňování voličů, vyvolávání sociálních konfliktů nebo vytváření zmatku a informační paralýzy.²⁴

Srovnáme-li obě definice, vidíme, že zatímco Ministerstvo vnitra se zaměřuje na roli státních aktérů a zahraničních vlivů, Bennett a Livingston kladou důraz na širší politické cíle a důsledky dezinformací, které mohou narušovat demokratické instituce a politické procesy. Obě definice se však shodují v klíčových prvcích, tedy v záměrnosti šíření a nepravdivosti informací. Historicky sahají dezinformace do období studené války, kdy byly tyto praktiky využívány tajnými službami, jako například ruskou KGB, k oslabení nepřátelských států prostřednictvím šíření zavádějících informací. Pojem "dezinformace" pravděpodobně pochází právě z tohoto období a byl vytvořen v rámci sovětské propagandistické strategie. Samotné slovo „dezinformace“ má ruský původ a v ruštině zní „дезинформация“ (*dezinformacija*)²⁵, což znamená záměrné šíření falešných či zavádějících informací s cílem manipulovat názory veřejnosti a poškodit protivníka. Tento pojem byl používán k popisu taktiky, jejímž cílem bylo podvracet nepřátelské státy, zejména demokratické země Západu, a manipulovat jejich politickým a společenským prostředím. KGB využívala dezinformace jako klíčový nástroj v

²³ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Definice dezinformací a propagandy* [online]. mvcr.cz, [cit. 25. září 2024]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>>.

²⁴ BENNETT, W. Lance, LIVINGSTON, Steven (eds.). *The Disinformation Age: Politics, Technology, and Disruptive Communication in the United States* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2020 [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1017/9781108914628>>. s. 3.

²⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Definice dezinformací a propagandy* [online]. mvcr.cz, [cit. 25. září 2024]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>>.

psychologické válce, s cílem zasít chaos a nedůvěru v západních společnostech.²⁶ Tento dynamický vývoj nástrojů a metod šíření dezinformací podtrhuje jejich významnou roli v současných politických a sociálních procesech.²⁷

Česká legislativa sice nepoužívá pojmy „dezinformace“ ani „propaganda“, a proto tyto jevy nejsou v trestním právu definovány jako samostatné trestné činy. Přesto mohou být jednání spojená s dezinformacemi a propagandou postižena, pokud spadají pod jiné trestné činy, jako například poškození cizích práv, pomluva, křivé obvinění, hanobení národa, rasy či jiné etnické skupiny, podněcování k nenávisti, omezení práv a svobod jednotlivců, šíření poplašných zpráv, schvalování trestných činů, podněcování k jejich spáchání či projev sympatií k hnutím usilujícím o potlačení lidských práv a svobod.²⁸ Tímto způsobem mohou být činnosti spojené s nepravdivými informacemi a manipulací veřejného mínění právně postihnutelné, i když nejsou explicitně označeny jako dezinformace či propaganda.

Pojem misinformation

Misinformace představují neúmyslné šíření nepravdivých nebo nepřesných informací, jak uvedli Kuklinski a jeho kolegové v roce 2000, označuje situaci, kdy lidé mají nesprávné faktické přesvědčení a jsou o nich přesvědčeni s jistotou.²⁹ Tento pojem byl pravděpodobně poprvé teoretizován právě Kuklinským a jeho týmem a od té doby se stal klíčovým pro zkoumání politických systémů. Jak uvádí empirická literatura, tento fenomén je nejen častý, ale také obtížně napravitelný.³⁰ Výzkum misinformation ukazuje, že šíření nesprávných informací je hluboce zakořeněno v lidské psychologii a sociálních systémech. Na rozdíl od dezinformací, které jsou šířeny s úmyslem klamat a manipulovat veřejné mínění, misinformation vznikají bez záměrného úmyslu poškodit. V dnešní digitální éře, kde je přístup k informacím rychlý a snadný, se misinformation mohou rychle šířit a stát se virálními, což může vést k závažným důsledkům, jako jsou nesprávná rozhodnutí, panika či zkreslené vnímání reality. Navíc dezinformace mohou částečně přispět ke šíření misinformation, když mylné informace, původně šířené s úmyslem klamat, získají další šíření neúmyslnými aktéry, kteří nevědomky sdílejí

²⁶ BITTMAN, Ladislav. *Mezinárodní dezinformace – černá propaganda, aktivní opatření a tajné akce*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000, s. 12.

²⁷ ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 1. vyd. Praha: Triton, 2017, s. 25-26.

²⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²⁹ JERIT, Jennifer, ZHAO, Yangzi. Political Misinformation. *Annual Review of Political Science* [online]. 2020, vol. 23, s. 77-93. [cit. 10. října 2024]. Dostupné z:

<<https://www.annualreviews.org/docserver/fulltext/polisci/23/1/annurev-polisci-050718-032814.pdf>>.

³⁰ KUKLINSKI, James H. a kol. *Misinformation and the Currency of Democratic Citizenship*. 1. vydání. Chicago: University of Chicago Press, 2000, s. 791–795.

nepravdivé údaje bez vědomí jejich falešnosti. Tento jev je typický například pro dezinformační e-maily, které původně obsahují zavádějící informace, jež se následně rozšiřují formou misinformací mezi širokou veřejností. Dle Miloše Gregora je českým synonymem termínu misinformace pojem fáma.³¹

Pojem malinformace

Malinformace, třetí základní typ informační poruchy, představuje pravdivou informaci, která je použita s úmyslem ublížit osobě, organizaci nebo zemi, a to se záměrem poškodit jejich pověst nebo narušit stabilitu. Tento pojem vytvořil mediální výzkumník Hossein Derakhshan ve zprávě Rady Evropy *Information Disorder*. Podle Hosseina Derakhshana je zásadní rozdíl mezi malinformacemi a dezinformacemi ten, že malinformace nejsou založeny na lžích, ale na pravdě, která je šířena nevhodným způsobem nebo za neetickým účelem. Derakhshan také zdůrazňuje, že v éře personalizovaných médií a algoritmických platforem může malinformace působit zvláště destruktivně, protože technologie umožňují cílené šíření těchto informací přímo zranitelným skupinám, což posiluje jejich negativní dopad na společnost.³² Personalizace obsahu na platformách, jako jsou sociální sítě, navíc zvyšuje riziko šíření malinformací tím, že algoritmy upřednostňují emocionálně nabitě a polarizující informace, což může vést k prohlubování společenských rozporů.³³ Podle zprávy publikované v *Psychology Today* hraje záměr klíčovou roli při rozlišování mezi misinformacemi, dezinformacemi a malinformacemi. Malinformace jsou šířeny s cílem způsobit škodu, a to i tehdy, když je samotná informace pravdivá. Například zveřejnění citlivých osobních údajů nebo jejich vytržení z kontextu, které by mohlo poškodit jednotlivce nebo ohrozit veřejnou bezpečnost, spadá do této kategorie. Tento druh manipulace, který se často opírá o důvěryhodné zdroje, je obzvláště nebezpečný, protože vede k mylným závěrům, vyvolává negativní emoce a přispívá k polarizaci společnosti.³⁴

³¹ GREGOR, Miloš, VEJVODOVÁ, Petra. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. 1. vydání. Brno: CPress, 2018, s. 8.

³² GRECH, J. Personalised Media Consumption, Malinformation and the Nature of Platforms – In Conversation with Hossein Derakhshan [online]. 3CL Foundation, 2023 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.3cl.org/personalised-media-consumption-malinformation-and-the-nature-of-platforms-in-conversation-with-hossein-derakhshan/>>.

³³ BOŠTÍKOVÁ, Vanda, MACELA, Aleš. Sociální sítě, informační poruchy a zdraví [online]. *Central European Digital Media Observatory*, 2024 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.cedmobhub.eu/espresso/socialni-site-informacni-poruchy-a-zdravi>>.

³⁴ TAYLOR & FRANCIS. *Misinformation vs disinformation: What are the differences between misinformation, disinformation, and fake news?* [online]. 2024 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://insights.taylorandfrancis.com/social-justice/misinformation-vs-disinformation/>>; NOLAN, A. Susan, KIMBALL Michael. The Intent Behind a Lie: Mis-, Dis-, and Malinformation [online]. *Psychology Today*, 22. prosince 2021 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.psychologytoday.com/ca/blog/misinformation-desk/202112/the-intent-behind-lie-mis-dis-and-malinformation>>; BOŠTÍKOVÁ, Vanda, MACELA, Aleš. Sociální sítě, informační poruchy a zdraví [online]. *Central European Digital Media Observatory*, 2024 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.cedmobhub.eu/espresso/socialni-site-informacni-poruchy-a-zdravi>>.

Pojem Fake-news

Termín fake news označuje úmyslně vytvořené a šířené nepravdivé či zavádějící informace, které jsou prezentovány jako legitimní zprávy s cílem manipulovat veřejným míněním, ovlivňovat politická rozhodnutí nebo poškozovat reputaci jednotlivců a institucí. V posledních letech získal tento pojem na popularitě zejména v souvislosti s rostoucím vlivem sociálních médií a digitálních platforem, které umožňují jejich rychlé šíření. W. Lance Bennett a Steven Livingston ve své publikaci *The Disinformation Age* uvádějí, že fake news jsou integrální součástí širšího fenoménu disruptivní komunikace, která zahrnuje rovněž dezinformace a misinformace. Tento typ komunikace je využíván k manipulaci veřejnosti, šíření konspiračních teorií a tzv. „alternativních faktů“, s cílem ovlivnit politické postoje a narušovat společenský konsensus. Autoři rovněž upozorňují, že ačkoliv se fake news staly populárními zejména během prezidentského období Donalda Trumpa, tento fenomén není zcela nový. Stejné techniky byly využívány již v minulosti k diskreditaci politických oponentů a destabilizaci demokratických procesů.³⁵

Mnozí odborníci považují termín fake news za synonymum pojmu dezinformace, neboť oba koncepty sdílejí klíčový rys – záměrné šíření nepravdivých informací. Tento pohled je rovněž podpořen autory Milošem Gregorem a Petrou Vejvodovou, kteří ve své knize *Nejlepší kniha o fake news* vysvětlují, že fake news představují úmyslně nepravdivé či zavádějící informace, často šířené prostřednictvím médií a sociálních sítí. Ačkoli je termín fake news moderní, fenomén sám o sobě má hluboké historické kořeny, které sahají až do období studené války. Gregor a Vejvodová rovněž upozorňují, že fake news nejsou novým fenoménem, ale spíše znovu využitým nástrojem manipulace veřejného mínění.³⁶

V článku *Disentangling Fake News, Misinformation, and Disinformation: A Neuroscience Perspective*, autoři zdůrazňují, že fenomén *fake news* představuje nejen informační, ale také kognitivní výzvu. Psychologické mechanismy, které jsou aktivovány během konfrontace s *fake news*, využívají emocionálně nabitý obsah k tomu, aby zaujaly pozornost čtenářů a ovlivnily jejich kognitivní procesy, jako je paměť a rozhodování. *Fake news* jsou často navrženy tak, aby stimulovaly amygdalu – část mozku odpovědnou za emocionální reakce – a tím zesílily pocit strachu, hněvu nebo nejistoty. Tento efekt vede k

³⁵ BENNETT, W. Lance, LIVINGSTON, Steven (eds.). *The Disinformation Age: Politics, Technology, and Disruptive Communication in the United States* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2020 [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1017/9781108914626>>. 3. s.

³⁶ GREGOR, Miloš, VEJVODOVÁ, Petra. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. 1. vydání. Brno: CPress, 2018, s. 8-9.

většímu šíření těchto informací, zejména na sociálních sítích, kde jsou algoritmy navrženy tak, aby upřednostňovaly virální obsah, čímž dochází k dalšímu šíření *fake news*.³⁷

Navzdory současnému používání termínu *fake news* jako populárního výrazu pro označení záměrně nepravdivých či zavádějících informací, tento fenomén není v podstatě novým jevem. Stejně jako tradiční dezinformační kampaně, jejichž kořeny lze vysledovat již do období studené války a předcházejících historických konfliktů, představují *fake news* vysoce sofistikovaný nástroj manipulace veřejného mínění. V kontextu globálních dezinformačních kampaní přináší Timothy Snyder ve své publikaci *Cesta k nesvobodě* důležitý vhled do šíření konceptů a praktik spojených s fenoménem *fake news*.³⁸ Snyder zdůrazňuje, že tyto postupy se nezačaly šířit ze západních demokratických zemí, nýbrž naopak z východu. Výraz *fake news*, ačkoliv se zdá být typicky americkým pojmem, který si přivlastnil bývalý prezident Donald Trump, má svůj původ v Rusku a na Ukrajině. Termín *fejkovyje novosti* byl v těchto zemích dlouhodobě používán pro označení smyšlených textů, které se vydávaly za novinářské zprávy, a jejichž cílem bylo nejen vytvořit zmatení ohledně konkrétních událostí, ale i systematicky podkopávat důvěru ve svobodný tisk. Snyder dále poukazuje na to, že tento fenomén není jen nástrojem šíření dezinformací, ale také politické strategie. Jak uvádí, politici orientovaní na autoritářské cíle často nejprve sami šíří nepravdivé informace, následně označují veškeré zpravodajství za nedůvěryhodné, a nakonec prohlašují, že jedinou pravdivou realitou jsou jejich vlastní politické výstupy a projevy. Ruské dezinformační tažení, které začalo již v roce 2014 na Ukrajině, se v následujícím roce rozšířilo i do Spojených států, kde významně přispělo k formování výsledků prezidentských voleb v roce 2016. Snyder uvádí, i když se dezinformační techniky postupem času stávaly sofistikovanějšími, jejich hlavní účel – šířit zmatek a diskreditovat novinářskou práci – zůstal konstantní.³⁹

Pojem Hoax

Termín *hoax* také není v České republice oficiálně definován v právních předpisech. Obecně je však chápán jako nepravdivá nebo klamavá informace šířená s cílem oklamat či dezinformovat veřejnost. Tyto falešné zprávy se často šíří prostřednictvím internetu a sociálních médií. V českém prostředí se pro označení hoaxu často používá synonymum „kachna“, což je ustálený výraz pro falešné či smyšlené zprávy v novinářské praxi.

³⁷ PENNYCOOK, Gordon, RAND, David G. The Psychology of Fake News [online]. *Trends in Cognitive Sciences*, 2021 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.cell.com/action/showPdf?pii=S1364-6613%2821%2900051-6>>.

³⁸ SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. 1. vydání. Praha: Paseka, Prostor, 2019, s. 12-13.

³⁹ Tamtéž.

Jedním z nejstarších projektů, který se v České republice zaměřuje na odhalování a vysvětlování mechanismů hoaxů, je platforma [hoax.cz](https://www.hoax.cz) ⁴⁰, založená v roce 2000. Tato platforma veřejnosti poskytuje informace o phishingových podvodech, falešných loteriích, virech a dalších formách internetových podvodů. Součástí jejich činnosti je také sekce věnovaná ověřování politických manipulací a lží. Hoax.cz průběžně aktualizuje databázi známých podvodů, čímž pomáhá veřejnosti lépe rozpoznávat nepravdivé informace. ⁴¹

Ministerstvo vnitra České republiky a další státní instituce se problematikou hoaxů a dezinformací zabývají, zejména v oblasti kybernetické bezpečnosti a ochrany před informačními hrozbami. Na jejich oficiálních webových stránkách lze nalézt materiály a doporučení, jak rozpoznávat a předcházet šíření hoaxů, i když tento pojem není formálně definován v legislativě. ⁴²

Je třeba dodat, že hoaxem mohou být nejen škodlivé dezinformace, ale také neškodné vtípky. Příkladem jsou například nevinné mystifikace, jako dlouholetá rubrika „Divoký kačer“ v týdeníku *Reflex*, ⁴³ která záměrně uváděla nepravdivé zprávy pro pobavení čtenářů. Tyto případy, i když spadají pod pojem hoax, slouží spíše k zábavě než k manipulaci veřejného mínění. ⁴⁴

Pojem Cenzura

Cenzura v České republice je zakázána Listinou základních práv a svobod (LZPS), která v čl. 17 stanovuje základní pravidla pro svobodu projevu a právo na informace. Čl. 17 odst. 1 garantuje svobodu projevu a právo na informace, zatímco čl. 17 odst. 2 rozšiřuje toto právo na jakoukoliv formu vyjádření bez ohledu na hranice státu. Klíčovým ustanovením je však čl. 17 odst. 3, který uvádí: „Cenzura je nepřípustná.“ Toto ustanovení zajišťuje, že stát ani jiné orgány nemohou zasahovat do svobody projevu skrze cenzurní opatření. ⁴⁵

Přesto čl. 17 odst. 4 připouští omezení svobody projevu v určitých případech, pokud jsou nezbytná k ochraně práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejného zdraví nebo mravnosti. Taková omezení však musí být vždy přiměřená a prováděna na základě zákona,

⁴⁰ HOAX.CZ. *Databáze dezinformací a hoaxů* [online]. [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.hoax.cz/>.

⁴¹ GIEREŁO-KLIMASZEWSKA, Katarzyna. Political Fact-Checking in the Czech Republic on the Example of demagog.cz and manipulatori.cz Portals. *Mediatization Studies*, 2019, roč. 3, č. 3, s. 120.

⁴² MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Vyvracíme hoaxy, které se šíří mezi lidmi prchajícími z Ukrajiny* [online]. mvr.cz, 2024 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.mvr.cz/chh/clanek/vyvracime-hoaxy-ktere-se-siri-mezilidmi-prchajicimi-z-ukrajiny.aspx>.

⁴³ HOAX.CZ. *Databáze dezinformací a hoaxů* [online]. [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.hoax.cz/>.

⁴⁴ LANDSMAN, Dominik. *Divoký kacer* [online]. reflex.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/kategorie/7214/divoky-kacer>.

⁴⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

který vymezuje konkrétní podmínky. Zákonná omezení svobody projevu mohou být považována za legální, pokud splňují kritéria stanovená v Listině, zejména pokud jsou provedena zákonem a nezbytná pro demokratickou společnost.⁴⁶ Rozlišení mezi cenzurou a zákonným omezením svobody projevu je zásadní. Cenzura je obecně považována za naprosto nepřipustnou, zatímco zákonná omezení projevu jsou v demokratické společnosti za určitých podmínek přípustná. Zákonné omezení svobody projevu vyplývá z čl. 17 odst. 4 Listiny, který umožňuje omezit svobodu projevu zákonem, pokud je to nezbytné k ochraně práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejného zdraví či mravnosti. Tento druh omezení musí být však vždy konkrétně stanoven a zdůvodněn zákonem.

Je důležité rozlišovat mezi zákonnými a nezákonnými omezeními. Zatímco zákonné omezení splňuje výše uvedená kritéria, nezákonné omezení svobody projevu nastává tehdy, pokud zásah nesplňuje podmínky dané Listinou, ale zároveň nenaplní všechny znaky cenzury. Docent Michal Bartoň vysvětluje, že „*nebude-li prokázána nezbytnost zásahu, nelze považovat dané omezení za ústavně konformní, byť by bylo žádoucí či společensky potřebné.*“

⁴⁷ To znamená, že každé omezení svobody projevu musí být přiměřené a opravdu nezbytné. Je tedy nutné rozlišovat mezi omezeními, která jsou nezbytná, a těmi, která jsou sice žádoucí, ale nejsou v souladu s ústavními standardy.

V současné době se cenzura stává složitějším fenoménem, zejména ve vztahu k digitálním platformám. Stát často nepůsobí přímo, ale může využívat soukromé subjekty, jako jsou poskytovatelé online služeb, aby omezovaly šíření určitých informací. Tato tzv. nepřímá cenzura se objevuje například v podobě moderování obsahu na základě regulací, jakými jsou pravidla EU o digitálních službách z roku 2022. I když stát přímo nezasahuje, může tato forma nepřímého tlaku ohrožovat svobodu projevu, pokud není přísně kontrolována a v souladu s ústavními pravidly.⁴⁸ Nepřímá cenzura, na rozdíl od tradiční formy předběžné cenzury, se často neuskutečňuje přímým státním zásahem, ale skrze pověření nebo tlak na soukromé subjekty, jako jsou poskytovatelé internetových služeb a sociálních platforem. Základem této praxe je, že stát nebo nadnárodní orgány regulují soukromé aktéry, kteří poté zajišťují moderování obsahu. Jak vysvětluje Michal Bartoň, i když stát přímo nezasahuje do procesu, tento typ

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ BARTOŇ, M. Svoboda projevu: principy, garance, meze. 1.vyd. Praha: Leges, 2010. s. 37

⁴⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES (nařízení o digitálních službách). Úř. věst. L 277, 27. října 2022, s. 1–102.

nepřímé kontroly může ve výsledku vést k omezení svobody projevu, zejména pokud soukromé subjekty provádějí své zásahy bez dostatečné transparentnosti či přiměřenosti.⁴⁹

V souvislosti s bojem proti dezinformacím je nutné zmínit, že část společnosti pociťuje obavy z možného překročení hranic zákonných omezení svobody projevu. Někteří jednotlivci a skupiny se obávají, že by opatření mohla vést k nechtěné cenzuře a omezování přístupu k informacím. V této souvislosti vznikla například petiční iniciativa Stop Cenzuře⁵⁰, na niž navazuje Společnost pro obranu svobody projevu.⁵¹ Tato organizace se pravidelně vymezuje proti legislativním a vládním krokům v boji proti dezinformacím a upozorňuje na možné negativní dopady těchto opatření na základní práva a svobody. Společnost pořádá odborné besedy a veřejné diskuse, jejichž cílem je medializace problematiky a popularizace kritiky vládních opatření. Její aktivity tak odrážejí širší debatu o tom, kde leží hranice mezi legitimními zásahy proti šíření nepravdivých informací a ochranou svobody projevu v demokratické společnosti.

V českém právním řádu je důležité, aby veškeré zásahy do svobody projevu, byť nepřímé, odpovídaly ústavním standardům a byly vždy omezeny pouze na nezbytně nutnou míru, čímž se zajistí zachování demokratických hodnot a práv jednotlivců. Ve světle současného boje proti dezinformacím se často jako jedno z řešení nabízí právě hledání zákonného omezení svobody projevu, které by bylo zaměřeno na ochranu základních demokratických principů. S nárůstem digitálních platform a možností šíření informací je dnes síla dezinformací mnohem větší a efektivnější než v minulosti. Tento fenomén vyžaduje zvýšenou pozornost, protože rychlé šíření virtuálních zpráv může mít vážné důsledky pro společenskou stabilitu, národní bezpečnost a integritu demokratických procesů. Právě proto je klíčové, aby zásahy proti dezinformacím byly nejen v souladu s ústavou, ale také aby byly proporcionální a nezbytné k dosažení legitimních cílů, jako je ochrana práv a svobod druhých, veřejné zdraví nebo bezpečnost státu. Tímto způsobem lze zajistit, že zákonné omezení svobody projevu bude sloužit k ochraně demokratických hodnot, aniž by přitom neúměrně zasahovalo do základních práv občanů.

⁴⁹ BARTOŇ, Michal. *Stručný nástin historického vývoje právní úpravy regulace sdělovacích prostředků na území ČR* [online]. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Iuridica, 2003/2004, s. 9–35 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/Veda/AUPO/AUPO_Iuridica_5_6.pdf#page=9>.

⁵⁰ SPOLEČNOST PRO OBRANU SVOBODY PROJEVU. *Stop Cenzuře - Petice* [online]. Petice.com, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.petice.com/stop-cenzure>>.

⁵¹ SPOLEČNOST PRO OBRANU SVOBODY PROJEVU. *Oficiální web Společnosti pro obranu svobody projevu* [online]. 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <www.sosp.cz>.

1.2. Fenomén řetězových dezinformačních emailů

Řetězové e-maily se ukazují jako významný problém v oblasti šíření dezinformací a manipulace veřejného mínění. Tento typ elektronické komunikace, často zaměřený na starší generaci, představuje zásadní riziko pro společenský diskurz a demokracii jako takovou. Podle výzkumu Kopeckého a jeho kolegů z roku 2018 e-mailovou komunikaci, který byl dělán na vzorku 1072 respondentů běžně používá až 97 % českých seniorů.⁵² Tento vysoký podíl uživatelů, zejména ve věkové kategorii 65 let a výše, je obzvláště náchylný k důvěře v obsah těchto zpráv kvůli nižší úrovni digitální gramotnosti a nižšímu povědomí o bezpečnosti online prostředí.⁵³

Výzkum ukázal, že až 47 % seniorů ve věkové skupině nad 65 let pravidelně přeposílá e-maily, které obsahují varování nebo výzvy týkající se aktuálních společenských otázek, jako jsou migrace nebo v době pandemie COVID-19. Tento údaj je alarmující zejména ve srovnání s mladšími věkovými skupinami, například s věkovou kategorií 35–44 let, kde stejný typ zpráv přeposílá pouze přibližně 12 % respondentů, tedy čtyřikrát méně. Z těchto dat lze vyvodit, že starší generace je výrazně náchylnější ke sdílení řetězových e-mailů, často bez jakéhokoli kritického zhodnocení obsahu či snahy o ověření informací. Tento trend je znepokojující především proto, že starší lidé, kteří mají často nižší úroveň digitální gramotnosti, jsou více vystaveni riziku dezinformací a manipulací.⁵⁴

Navíc, jak ukázal výzkum Kopeckého et al. (2018), významným faktorem přispívajícím k šíření těchto e-mailů je sociální důvěra – e-maily často přicházejí od rodinných příslušníků nebo blízkých přátel, což posiluje jejich důvěryhodnost. Starší lidé se kvůli tomu méně věnují kritickému hodnocení těchto zpráv a více se spoléhají na emocionální obsah e-mailu, který často vzbuzuje strach nebo obavy, což je motivuje k dalšímu šíření zpráv v domněnku, že pomáhají varovat své okolí před potenciálním nebezpečím. Tento fenomén ukazuje na potřebu zvýšené pozornosti věnované digitální gramotnosti a kritickému myšlení zejména ve starší populaci, která je náchylnější k manipulacím prostřednictvím řetězových e-mailů.⁵⁵ Tento fenomén má závažné důsledky, protože šíření dezinformací prostřednictvím osobních sítí, jakými jsou rodina a přátelé, zvyšuje důvěryhodnost obsahu.

⁵² KOPECKÝ, Kamil a kol. Starci na netu. Olomouc, 2018. Experimentální výzkum. *Research Gate*. s. 8.

⁵³ FILIPEC, Ondřej. "Please forward before they delete it!" Assessing conspiracy theories and disinformation in chain e-mails about Covid-19 in the Czech Republic. *Routledge Open*, 2023. 3. s.

⁵⁴ KOPECKÝ, Kamil a kol. Starci na netu. Olomouc, 2018. Experimentální výzkum. *Research Gate*. s. 12-13.

⁵⁵ Tamtéž s. 20.

Podle výroční zprávy o dezinformační scéně v ČR za rok 2022 dominují dezinformační e-maily, které cílí na starší populaci, narativy zaměřené na strach, nejistotu a podezřivost vůči státním institucím a mezinárodním organizacím. V roce 2022 se dezinformační řetězové e-maily staly obzvláště problematickými v souvislosti s válkou na Ukrajině, kdy dezinformační weby i e-maily systematicky šířily prokremelské narativy, které oslabovaly podporu vlády a evropské politiky sankcí proti Rusku.⁵⁶

Řetězové e-maily obsahující dezinformace jsou zvláště nebezpečné z několika důvodů. Především jsou často preposílány mezi přáteli a rodinnými příslušníky, což zvyšuje jejich důvěryhodnost, neboť pocházejí od známé osoby. Příjemci pak mají tendenci důvěřovat obsahu bez ověřování faktů, což je obzvláště časté u starších věkových skupin, kde kritický přístup často chybí. Motivace k preposílání se přitom liší – někteří lidé sdílí e-maily v přesvědčení, že odhalují „skrytou pravdu“, jiní chtějí pouze sdílet něco zajímavého nebo udržovat sociální vazby či postavení ve skupině.⁵⁷

Dalším závažným faktorem je, že starší lidé, kteří jsou často sociálně izolováni a hledají udržování vztahů prostřednictvím online komunikace, jsou náchylní ke sdílení těchto e-mailů. Podle studie „Starci na netu“ až 45 % seniorů, kteří používají internet, uvedlo, že je k tomu přivedli jejich blízcí nebo známí, což jen posiluje jejich důvěru v obsah sdílený přes e-mail.⁵⁸ Řetězové e-maily často využívají emocionálně nabitě obsahy, které oslovují základní lidské obavy a emoce, čímž zvyšují pravděpodobnost dalšího šíření. Tento aspekt je klíčový pro úspěšnost šíření dezinformací, zejména mezi staršími generacemi, které mohou mít omezenější přístup k jiným zdrojům informací nebo kritické analýze.

Podle průzkumu STEM z roku 2021 mělo přibližně 40 % populace důvěru v alespoň jeden dezinformační narativ týkající se COVID-19, což ukazuje na hlubokou penetraci dezinformací do české společnosti.⁵⁹ Zároveň jsou starší lidé nejvíce ohroženou skupinou, co se týče důvěry v tyto narativy. Například více než polovina respondentů ve věkové kategorii nad 60 let uvedla, že nedůvěřuje mainstreamovým médiím a často se spoléhá na alternativní zdroje, jako jsou právě e-maily nebo dezinformační weby.⁶⁰

⁵⁶ KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, Veronika. *Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2022*. Praha: Evropské hodnoty, 2023, s. 2–4.

⁵⁷ FILIPEC, Ondřej. “Please forward before they delete it!” Assessing conspiracy theories and disinformation in chain e-mails about Covid-19 in the Czech Republic. *Routledge Open*, 2023. s. 3.

⁵⁸ KOPECKÝ, Kamil a kol. *Starci na netu*. Olomouc, 2018. Experimentální výzkum. *Research Gate*. s. 8.

⁵⁹ STEM. *Covid-19 a šířitelé konspiračních teorií: Průzkum postojů české veřejnosti*. 15. března 2021, str. 4.

⁶⁰ KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, Veronika. *Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2022*. Praha: Evropské hodnoty, 2023, s. 4.

V kontextu řetězových e-mailů s politickým obsahem označuje pojem odesílatel nula prvotní zdroj, který inicioval šíření konkrétní zprávy. Tento koncept je analogický epidemiologickému termínu „pacient nula“, jenž označuje první identifikovanou osobu šířící nový virus. Stejně jako biologické viry, i řetězové e-maily mohou exponenciálně růst a jejich šíření bývá obtížně kontrolovatelné. Avšak na rozdíl od biologických virů, jejichž genetickou stopu lze sledovat, digitální „virus“ ve formě řetězového e-mailu bývá snadno anonymizován či modifikován, což výrazně komplikuje snahu o identifikaci původního zdroje.⁶¹⁶²

Během šíření může být obsah e-mailu významně upravován a rozšiřován, což je podobné mutacím biologických virů. Původně krátká zpráva může být během několika předání doplněna o nové informace, často zcela nepodložené, či o osobní komentáře, které reflektují názory jednotlivých přeposílatelů. Tento jev má za následek, že finální verze e-mailu může být výrazně odlišná od původního sdělení, což ještě více ztěžuje jakoukoli snahu o ověření pravdivosti informací či identifikaci původního autora.⁶³

Investigativní pořad Reportéři ČT ve své reportáži podrobně analyzoval původ některých řetězových e-mailů šířících dezinformace v českém prostředí. Zjistilo se, že značné množství těchto e-mailů vychází z dezinformačních webových stránek, jako jsou Aeronet.cz a Protiproud.cz, které jsou známé publikováním neověřených nebo zavádějících informací. Tyto informace jsou následně šířeny e-mailovými řetězci, často bez jakéhokoli kritického ověření obsahu ze strany příjemců. Tento proces přebírání a šíření obsahu vede k tomu, že původní autor (odesílatel nula) je často skryt a informace nabývají podobu kolektivně vytvářeného obsahu, který se v průběhu šíření modifikuje.⁶⁴

Dezinformační kampaně jsou často založeny na decentralizovaném modelu, kdy jednotliví uživatelé – především z řad starší generace – přebírají informace a šíří je dál. Jak vyplývá z výroční zprávy o stavu dezinformační scény v ČR za rok 2022, tento způsob šíření informací činí jakýkoli pokus o regulaci nebo kontrolu mimořádně obtížným.⁶⁵ Navíc, jak upozorňují Reportéři ČT, původ mnohých řetězových e-mailů lze často vysledovat k dezinformačním webovým portálům, které jsou známé šířením manipulativního obsahu.⁶⁶

⁶¹ HOŘEJŠ, Nikola a kol. *Šířitelé dezinformací: Závěrečná veřejná zpráva z výzkumu*. STEM, 22. června 2020, s. 3.

⁶³ Tamtéž s. 16–17.

⁶⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Reportéři ČT – část 962361* [online]. ceskatelevize.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/223452801240006/cast/962361/>>.

⁶⁵ KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, Veronika. *Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2022*. Praha: Evropské hodnoty, 2023, s. 4.

⁶⁶ ČESKÁ TELEVIZE. *Reportéři ČT – část 962361* [online]. ceskatelevize.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/223452801240006/cast/962361/>>.

Mnohé z těchto řetězových e-mailů jsou systematicky vytvářeny a šířeny tzv. trollími farmami, které jsou organizovány s cílem manipulovat veřejné mínění a zasahovat do politických procesů. Bezpečnostní informační služba (BIS) se ve svých pravidelných výročních zprávách opakovaně zmiňuje o nebezpečí těchto aktivit a jejich vlivu na českou společnost.⁶⁷ BIS upozorňuje na to, že tyto trollí farmy často pracují ve prospěch zahraničních vlivových skupin, které usilují o destabilizaci politického systému prostřednictvím dezinformací a ovládání veřejného diskurzu. Tato systematická činnost zahrnuje šíření zpráv, které nejen vytvářejí falešné narativy, ale také přispívají k polarizaci společnosti, zvyšování nedůvěry v instituce a podněcování k nenávisti mezi různými skupinami obyvatel. Šíření těchto e-mailů je tedy spíše organizovanou operací, jejímž cílem je ovlivňovat a destabilizovat společnost, než náhodným výstřelem jednotlivců, kteří by chtěli ventilovat své frustrace.⁶⁸

Trollí farmy, známé také jako internetoví trollové nebo „továrny na dezinformace“, představují klíčovou komponentu moderních informačních válek.⁶⁹ Jedním z typických příkladů je ruská Agentura pro výzkum internetu (Internet Research Agency, IRA), kterou založil Jevgenij Prigožin, dříve známý díky Wagnerově žoldnéřské skupině. Tato organizace se soustředí na ovlivňování veřejného mínění v zahraničí, zejména v USA, a to prostřednictvím systematického šíření dezinformací, falešných zpráv a propagandy. Tento proces je známý pod tzv. modelem 60/40, kdy šedesát procent obsahu tvoří reálná fakta, zatímco zbylá část je manipulativní propagandou. Tento přístup má za cíl zamaskovat lživé a manipulativní informace pod rouškou věrohodnosti, což ztěžuje běžným uživatelům rozpoznat, co je pravda a co dezinformace.⁷⁰

Jak zdůrazňuje dokument „The Notorious Kremlin-Linked Troll Farm and the Russians Trying to Take It Down“⁷¹, trollí farmy jako IRA jsou přímo napojeny na ruskou vládu, zejména na její zpravodajské služby. Hlavním cílem jejich činnosti je manipulace zahraničního veřejného mínění, polarizace společenských skupin a ovlivňování volebních procesů ve prospěch ruských geopolitických cílů. Trollí farmy využívají různé internetové platformy, jako

⁶⁷ BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *Výroční zpráva 2023*. Praha: BIS, 2023, s. 10-15.

⁶⁸ ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 1. vydání. Praha: Triton, 2017. 256 s., str. 28-29.

⁶⁹ ČESKÁ TELEVIZE. *Trollí farmy* [online]. edu.ceskatelevize.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://edu.ceskatelevize.cz/video/2183-trolli-farmy>>.

⁷⁰ ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 1. vyd. Praha: Triton, 2017, s. 55-56.

⁷¹ FILIPOV, David. *The notorious Kremlin-linked 'troll farm' and the Russians trying to take it down* [online]. The Washington Post, 8. října 2017 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://cs.brown.edu/people/jsavage/VotingProject/2017_10_08_WP_TheNotoriousKremlinLinkedTroll%20farmAndTheRussiansTryingToTakeItDown.pdf>.

jsou Facebook, Twitter a YouTube, kde prostřednictvím falešných účtů šíří dezinformace a organizují koordinované kampaně.⁷²

V současné době se provoz trollích farem posunul na vyšší technologickou úroveň, přičemž významnou roli hraje umělá inteligence (AI).⁷³ Díky implementaci pokročilých algoritmů je možné automatizovat mnoho úkolů, které byly dříve prováděny ručně. AI umožňuje spravovat a monitorovat tisíce falešných účtů na sociálních sítích s vysokou efektivitou, což usnadňuje šíření dezinformací v masivním měřítku. Algoritmy jsou schopné napodobovat autentické lidské chování, analyzovat trendy na sociálních sítích a upravovat obsah tak, aby byl co nejefektivnější při šíření zamýšleného sdělení. Tento technologický pokrok významně zvyšuje kapacitu a dopad operací trollích farem, přičemž zajišťuje jejich nepřetržitý provoz a široký dosah. Jejich hlavním cílem je ovlivňovat názory a postoje cílových populací a narušovat společenskou soudržnost. Kromě ovlivňování západní veřejnosti se trollí farmy zaměřují také na šíření dezinformací prostřednictvím dalších kanálů, zejména dezinformačních řetězových e-mailů, které jsou často cílené na seniory. Tyto zprávy, podobně jako obsah na sociálních sítích, šíří zavádějící či nepravdivé informace s cílem vyvolat strach nebo nenávisť. Řetězové e-maily představují klíčový nástroj proruské propagandy, jejichž cílem je manipulovat veřejné mínění a podkopávat důvěru ve veřejné instituce. Šíření těchto e-mailů bývá dobře organizovanou operací, přičemž původ těchto zpráv lze často vysledovat právě k trollím farmám a dezinformačním webovým portálům. V rámci domácích ruských kampaní se trollí farmy zaměřují na šíření dezinformací namířených proti politickým oponentům Kremlu, jako je Alexej Navalnyj. I zde využívají model 60/40, který kombinuje skutečné problémy, jako je kritika západních hodnot, s falešnými narativy zaměřenými na posílení ruské národní identity a delegitimizaci opozice.⁷⁴

Tyto organizované operace trollích farem mají zásadní dopad na destabilizaci demokratických procesů nejen v zahraničí, ale i v Rusku samotném. Jejich systematická činnost

⁷² NASRIN, Nayeema a. kol. How Many Users Are Enough? Exploring Semi-Supervision and Stylometric Features to Uncover a Russian Troll Farm. In: *Proceedings of the 2019 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing and the 9th International Joint Conference on Natural Language Processing* [online]. San Antonio, Texas: University of Texas at San Antonio, 2019, s. 21–22 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://aclanthology.org/D19-5003.pdf>>.

⁷³ KOPECKÝ, Kamil. *Trollí farmy: Co jsou zač a jak fungují* [online]. Pro E-Bezpečí, Univerzita Palackého v Olomouci, 2023 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/4079-trolli-farmy-co-jsou-zac-a-jak-funguji>>.

⁷⁴ ČEŠTÍ ELFOVÉ. *Hrdinové boje proti dezinformacím: Ljudmila Savčuková* [online]. cesti-elfove.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://cesti-elfove.cz/hrdinove-boje-proti-dezinformacim-ljudmila-savcukova/>>. Texas at San Antonio, 2019, s. 21–22 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://aclanthology.org/D19-5003.pdf>>; DIIS. *My Life as a Troll: Lyudmila Savchuk's Story* [online]. diis.dk, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.diis.dk/en/my-life-as-a-troll-lyudmila-savchuk-s-story>>.

přispívá k polarizaci společnosti, zvyšování nedůvěry ve veřejné instituce a podněcování nenávisti mezi různými skupinami obyvatel. Prigožinova trollí farma, která byla považována za jednu z nejvlivnějších na světě, ukončila svou činnost po jeho smrti. Otázkou však zůstává, jaké struktury či subjekty převzou její aktivity a jak budou tyto operace pokračovat v budoucnu. Trollí farmy tedy představují významný nástroj hybridní války, který nejen ovlivňuje veřejné mínění, ale také destabilizuje politické procesy ve prospěch zahraničních vlivových skupin, zejména těch proruských.⁷⁵⁷⁶

Pojmy „troll“ a „elf“ pocházejí z mytologie severských a keltských kultur. Trollové byli v legendách obvykle zlí obři, kteří útočili na vesničany a přinášeli chaos, zatímco elfové byli elegantní a často nadpřirozené bytosti, které chránily přírodu a spravedlnost.⁷⁷ V moderních fantasy světech tyto postavy často reprezentují dobro a zlo, přičemž elfové stojí na straně světla a trollové na straně temnoty. Tato symbolika byla v posledních letech přenesena do digitální sféry. Trollové v online prostředí působí jako aktéři šířící dezinformace, chaos a konflikty. Tento termín se začal používat k označení lidí či skupin, kteří záměrně narušují diskuze na sociálních sítích a webových platformách. Tito „digitální trollové“ se často objevují v organizovaných formách, přičemž nejvýznamnějším příkladem jsou tzv. „trollí farmy“, které cíleně pracují na šíření lží a dezinformací. Takové aktivity jsou dnes nejčastěji spojovány s ruskými trollími farmami, kde jsou placení trollové zaměstnáváni k ovlivňování veřejného mínění, především na západě, například v kontextu prezidentských voleb v USA či konfliktu na Ukrajině. Trollové na internetu nejsou izolovaní jednotlivci, ale často pracují ve strukturách organizovaných aktérů, jako jsou státní instituce nebo organizace jako ta, kterou vedl Jevgenij Prigožin, šéf Wagnerovy skupiny. Tito trollové pracují na plný úvazek, vytvářejí falešné profily, šíří proruskou propagandu a znevažují západní instituce jako NATO či EU. Často útočí na politické oponenty Kremlu a šíří nepravdivé narativy s cílem destabilizovat západní společnosti a vyvolat nedůvěru v demokratické instituce.⁷⁸

⁷⁵ ŽABKA, Jan. *Šedesát procent reality, zbytek propaganda. S Prigožinem skončila i jeho trollí farma* [online]. hlidacipes.org, 28. srpna 2023 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://hlidacipes.org/sedesat-procent-reality-zbytek-propaganda-s-prigozinem-skoncila-i-jeho-trolli-farma/>>.

⁷⁶ ŠTOS, Jakub, WALLEROVÁ, Radka. *Trollí farma přímo na ruské ambasádě? Poznatky BIS po vyhoštění špiónů* [online]. Seznam Zprávy, 2021 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/trolli-farma-primo-na-ruske-ambasade-poznatky-bis-po-vyhosteni-spionu-168360>>.

⁷⁷ LECOUTEUX, Claude. *Trpaslíci a elfové ve středověku*. Praha: Volvox Globator, 1998, s. 92.

⁷⁸ RYCHNOVSKÁ, Dagmar a SMETANA, Michal. *A proti trollům povstali elfové...* [online]. Alarm, 4. ledna 2019 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://denikalarm.cz/2019/01/a-proti-trollum-povstali-elfove/>>; JANOUŠEK, Artur. *Internet, boj proti trollům a Čeští elfové* [online]. iDNES.cz, 20. listopadu 2018 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/internet-boj-proti-trollum-cesti-elfove.A181120_211753_domaci_zaz>.

1.3. Čeští Elfové a jejich činnost

Jako protiváhu vůči tzv. trollům můžeme označit skupinu Českých elfů, která je součástí širšího mezinárodního hnutí zaměřeného na boj proti dezinformačním kampaním, především těm, které pocházejí z východu, zejména z Ruska. Hlavním cílem Českých elfů je ochrana demokratických hodnot a informování veřejnosti o manipulativních taktikách, jejichž účelem je rozdělit společnost, oslabit důvěru ve státní instituce a šířit nenávistné či extremistické názory. Toto hnutí má své kořeny v Pobaltí, kde místní obyvatelé čelí vysoké míře ruských dezinformačních aktivit, a odtud se postupně rozšířilo do více než 13 dalších zemí, včetně České republiky. Čeští elfové působí především v online prostředí, kde monitorují a odhalují škodlivý obsah, který může mít negativní dopad na společenskou soudržnost a politickou stabilitu.⁷⁹

Jedním z charakteristických znaků elfů je jejich anonymita. Ačkoliv jejich činnost se zakládá na boji za transparentnost a pravdu, samotní elfové zůstávají v utajení, aby se ochránili před útoky, které by mohly být namířeny proti nim samotným nebo jejich rodinám. Tento přístup je odlišný například od některých elfských hnutí v Pobaltí, kde se někteří členové veřejně angažují a spolupracují přímo s vládními bezpečnostními složkami. V České republice je však tato spolupráce méně formální a spíše neveřejná. Mezi výrazné tváře, které zastupují české elfy v médiích, patří například Bohumil Kartous a Vít Kučík.⁸⁰ Kartous, mluvčí českých elfů, je známý svým dlouhodobým bojem proti dezinformacím. Kromě toho se etabloval jako uznávaný expert na vzdělávání, kde se zaměřuje na reformy školství a zlepšení vzdělávacího systému v České republice. Jeho mediální výstupy často upozorňují na nebezpečí dezinformačních kampaní a jejich dopady na společnost. Kučík, konzervativní publicista a bývalý novinář Lidových novin, se rovněž aktivně zapojuje do aktivit elfů. Jeho práce se soustředí především na monitorování a analýzu dezinformačních kampaní, které mají často kořeny v ruském kyberprostoru. Kučík ve svých veřejných vystoupeních zdůrazňuje, že hlavní

⁷⁹ FILIPEC, Ondřej. "Please forward before they delete it!" Assessing conspiracy theories and disinformation in chain e-mails about Covid-19 in the Czech Republic. *Routledge Open*, 2023. s. 4.; ŘEHÁK, Michael. *Politické ovlivňování Ruskou federací v kontextu Baltských států*. Kulturní studia, 2020, roč. 1, č. 1, s. 35–61. [online]. [cit. 13. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/trolli-farma-primo-na-ruske-ambasade-poznatky-bis-po-vyhosteni-spionu-168360>>.

⁸⁰ BAROCH, Pavel. *Jak se bránit dezinformacím? Účinná obrana se stále hledá, říká český elf Kučík*. [online]. Hrot.cz, 30. ledna 2023 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.hrot24.cz/clanek/jak-se-branit-dezinformacim-ucinna-obrana-se-stale-hleda-rika-cesky-elf-kucik>>;; HAVLÍK, Antonín. *Český elf Kartous: Dezinformační válka už zavinila i oběti na životech*. [online]. Novinky.cz, 30. listopadu 2021 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-cesky-elf-kartous-dezinformacni-valka-uz-zavinila-i-obeti-na-zivotech-40379706>>.

úloha elfů je především analytická. Snaží se přispět k udržení svobody slova a chránit český mediální prostor před manipulacemi a propagandou.⁸¹

Elfové se zabývají monitorováním dezinformačních kampaní, které využívají různé kanály, jako jsou dezinformační weby, sociální sítě nebo řetězové e-maily. Tato propaganda se často zaměřuje na zpochybňování důvěry v média, vládu, vědecké autority a dokonce i mezinárodní organizace, jako je Evropská unie či NATO. Dezinformace bývají sofistikované, často využívají reálné události, které jsou vytrženy z kontextu nebo jsou upraveny tak, aby sloužily k manipulaci veřejného mínění. Ve dne mnoho elfů pracuje v běžných zaměstnáních, a večer se z nich stávají aktivisté bojující proti falešným zprávám. Členové této skupiny pocházejí z různých věkových kategorií a profesí – od studentů až po seniory, včetně lidí s vysokou úrovní odborného vzdělání. Skupina je stále více uznávaná, a to nejen v Česku, ale i v zahraničí. Tato skupina se však liší svou strukturou v jednotlivých zemích. V některých státech, jako jsou Litva nebo Estonsko, jsou elfové veřejně uznávaní a spolupracují přímo s politickými elitami. V České republice zůstává většina elfů anonymní, protože se obávají o svou bezpečnost, ale také o to, že by se jejich činnost mohla negativně projevit na jejich zaměstnání nebo osobním životě. Tato obava pramení i z toho, že cílem dezinformačních kampaní často bývají právě lidé, kteří proti nim bojují.⁸²

Čeští elfové nejsou proti pluralitě názorů, ale podporují demokratické hodnoty a prozápadní orientaci země. Jejich činnost spočívá především v monitorování narativů a způsobu šíření dezinformací, přičemž chrání anonymitu svých členů kvůli obavám z kyberšikany. Elfové se nesnaží cenzurovat či zasahovat do svobody slova, ale informovat veřejnost o nebezpečí dezinformačních kampaní, které často slouží k manipulaci veřejného mínění ve prospěch zahraničních zájmů, zejména z Ruska.⁸³

Databáze Thenidiel je klíčovým nástrojem hnutí Českých elfů, který slouží k systematickému monitorování, třídění a analýze dezinformačních řetězových e-mailů, které představují zásadní problém v oblasti šíření dezinformací v České republice. Tento uzavřený systém byl vytvořen s cílem efektivně analyzovat velké množství elektronické komunikace, která často obsahuje nepravdivé nebo zavádějící informace, jež mají manipulovat veřejným

⁸¹ ČESTÍ ELFOVÉ. O nás [online]. cesti-elfove.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://cesti-elfove.cz/uvodni-strana/>>. ; ČESKÁ TELEVIZE. Reportéři ČT – část 962361 [online]. ceskatelevize.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/223452801240006/cast/962361/>>.

⁸² ČESTÍ ELFOVÉ. FAQ: Mýty a fakta o elfech [online]. cesti-elfove.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://cesti-elfove.cz/uvodni-strana/faq-myty-fakta-o-elfech/>>.

⁸³ Tamtéž.

míněním, oslabovat důvěru ve státní instituce nebo podněcovat nenávist vůči určitým skupinám či institucím.⁸⁴

Základním stavebním kamenem této databáze je sběr e-mailů, který probíhá prostřednictvím aktivní spolupráce s veřejností. Čeští elfové vytvořili speciální e-mailovou adresu posli.retezak@seznam.cz, kam mohou dobrovolníci a další uživatelé přeposílat podezřelé řetězové e-maily. Tento způsob sběru dat umožňuje široké zapojení veřejnosti do procesu identifikace potenciálních dezinformačních e-mailů, přičemž přeposlané e-maily jsou následně pečlivě analyzovány odborným týmem editorů.⁸⁵ Po přijetí e-mailu do systému je každý e-mail přiřazen konkrétnímu editorovi, který provádí důkladnou kontrolu obsahu a klasifikaci. Proces zpracování zahrnuje několik klíčových kroků. Nejprve je každý e-mail označen podle hlavních témat, jako jsou například Covid-19, očkování, migrace, nebo ruská propaganda, a také podle cílových skupin, proti kterým jsou e-maily namířeny (například Evropská unie, česká vláda, NATO nebo farmaceutické společnosti). Tento krok umožňuje snadné vyhledávání e-mailů a jejich následnou analýzu na základě témat nebo cílů.

Každý e-mail dále získá unikátní identifikační číslo, což umožňuje jeho jednoznačnou identifikaci v systému a sledování jeho šíření. Některé e-maily jsou doplněny o další faktickou kontrolu, při které jsou uvedeny zdroje a odkazy, které buď podporují pravdivost tvrzení obsažených v e-mailu, nebo naopak vyvracejí dezinformace, které e-mail obsahuje.⁸⁶ Databáze shromažďuje i důležitá metadata, která umožňují analyzovat šíření e-mailů v čase a identifikovat tzv. „super šířitele“, tedy jedince, kteří přeposílají velké množství e-mailů na široký okruh adresátů. Tato analýza poskytuje detailní přehled o tom, jak se dezinformace šíří v elektronické komunikaci, jak rychle se e-maily šíří a jaké techniky jsou používány pro jejich šíření. Součástí databáze jsou rovněž přílohy e-mailů, jako jsou obrázky, videa nebo odkazy na jiné dezinformační zdroje. Tento obsah bývá často opakovaně šířen v různých obměnách, což databáze také zaznamenává, a umožňuje tak sledovat vzájemné souvislosti mezi jednotlivými e-maily. Databáze Thenidiel není přístupná veřejnosti, ale o přístup k ní mohou žádat výzkumníci, bezpečnostní složky a odborníci na problematiku dezinformací, kteří musí předložit formální žádost a projít bezpečnostní prověrkou. Kromě toho existuje veřejná verze

⁸⁴ THENIDIEL. [online]. Thenidiel.eu, [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://thenidiel.eu>>.

⁸⁵ FILIPEC, Ondřej. “Please forward before they delete it!” Assessing conspiracy theories and disinformation in chain e-mails about Covid-19 in the Czech Republic. *Routledge Open*, 2023. s. 4.

⁸⁶ Tamtéž.

databáze Eldariel, která poskytuje základní přístup k informacím o dezinformačních e-mailech, ale nabízí pouze omezené analytické nástroje a zkrácené verze e-mailů.⁸⁷

Díky důkladné metodologii sběru a analýzy e-mailů představuje databáze Thenidiel unikátní zdroj informací o šíření dezinformací v České republice, který pomáhá odhalovat manipulativní narativy a sledovat jejich vývoj. Tento systém přináší důležitý vhled do toho, jak jsou dezinformační kampaně vedeny a jakým způsobem ovlivňují veřejné mínění, zejména v elektronické komunikaci, která často uniká pozornosti v porovnání se sociálními sítěmi.

⁸⁷ THENIDIEL. [online]. Thenidiel.eu, [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://thenidiel.eu/>>; ČEŠTÍ ELFOVÉ. [online]. eldariel.cesti-elfove.cz, [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://eldariel.cesti-elfove.cz/>>.

1.4. Strategie v boji proti dezinformacím

V minulosti nebylo nutné věnovat tolik pozornosti vytváření strategií na boj proti dezinformacím, protože jejich šíření bylo omezené a kontrolovatelné. Informace se šířily pomaleji, prostřednictvím osobních setkání, diplomatických jednání nebo tištěných médií, což dávalo společností více času na jejich ověření a reakci. Například Alexandra Alvarová upozorňuje, že Sun-c ve své klasické čínské práci Umění války popisuje dezinformace jako účinnou zbraň.⁸⁸ Historie nám dále ukazuje, že i v antice sehrály dezinformace významnou roli. Známý příběh z řecké mytologie o trojském koni, zaznamenaný Homérem, představuje jednu z prvních doložených forem strategické lsti, která může být považována za ranou formu dezinformace. V modernější historii můžeme zmínit emžskou depeši, kdy Otto von Bismarck manipuloval s diplomatickými informacemi, aby vyvolal konflikt mezi Pruskem a Francií.⁸⁹

Dnes však dezinformace díky internetu a sociálním sítím získaly nový, daleko nebezpečnější rozměr. Jejich rychlé a neomezené šíření na globální úrovni, často cílené na zranitelné a dezinformace méně odolné skupiny lidí, dramaticky zvyšuje jejich dosah a efekt. Zatímco dříve byla jejich správa mnohem komplikovanější a kontrolovatelnější, moderní technologie usnadňují jejich tvorbu a distribuci. Hrozba, kterou dezinformace představují, se navíc může s dalším rozvojem umělé inteligence ještě prohloubit. Tato kapitola proto bude zkoumat různé přístupy a strategie, které jsou dnes nezbytné pro účinný boj proti tomuto fenoménu v rychle se měnícím digitálním prostředí.⁹⁰

1.4.1. Strategie Evropské unie v postupu proti dezinformacím

V roce 2018 vydala Evropská komise *Akční plán EU proti dezinformacím*, který položil základy pro boj s nepravdivými informacemi na digitálních platformách. Tento plán byl vytvořen v reakci na narůstající obavy o vliv dezinformací na demokratické procesy, především na volby a veřejné mínění. Jeho cílem bylo zavést jasná opatření, která by snížila dopad dezinformací a posílila odolnost demokratických institucí. V návaznosti na tento plán vznikl ve stejném roce Kodex chování proti šíření dezinformací (*Code of Practice on Disinformation*),

⁸⁸ ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 1. vydání. Praha: Triton, 2017. 256 s., str. 20.; SUN-C'. *Umění války*. Přeložil Radim Pekárek. 1. vydání. Praha: B4U Publishing, 2008. 104 s.

⁸⁹ VACULÍK, Jaroslav. *Obecné dějiny novověku IV (1789–1918)*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 59 s.

⁹⁰ GLASS, Samantha. Finale: Why all Strategic Communicators should be Futurists. In: STRATCOM COE. *The Future Is Now: Collaboration with Students from King's Centre for Strategic Communications at King's College London* [online]. stratcomcoe.org, 2024 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://stratcomcoe.org/publications/the-future-is-now-collaboration-with-students-from-kings-college-for-strategic-communications-at-kings-college-london/207>>.; ROD, Zdeněk. 360stupňový přístup ke zvládnutí dezinformací: ideální pomocník na cestě z bludného kruhu současných snah. In: *Odolná střední Evropa: Cesta k bezpečné budoucnosti*. Praha: TOPAZ, 2024, s. 66.

dobrovolná iniciativa, k níž se připojily významné technologické společnosti jako Facebook, Twitter, Google a později i Microsoft. Tento kodex má za cíl omezit šíření dezinformací prostřednictvím regulace reklamy, zlepšení transparentnosti politických reklam, odstranění falešných účtů a posílení spolupráce s ověřovateli faktů (*fact-checkery*).⁹¹

Navzdory této iniciativě Evropská komise opakovaně zdůrazňuje, že současná dobrovolná opatření nejsou dostatečná. Podle analýzy Mündges a Park (2024) vykazují velké platformy částečnou shodu s Kodexem, přičemž 55 % kvalitativních informací a 64 % kvantitativních dat chybí nebo jsou neúplné. Například Meta a Microsoft neposkytují dostatečné informace o svých opatřeních proti falešným účtům a politické reklamě, což ztěžuje jejich efektivní hodnocení.⁹²

V reakci na rostoucí množství manipulativních příspěvků na internetu Evropská komise na konci roku 2020 navrhla závazná pravidla pro internetové platformy, jejichž součástí je povinnost označovat politickou reklamu a zveřejňovat informace o jejich zadavatelích. Cílem těchto opatření je zvýšit transparentnost a usnadnit uživatelům identifikaci manipulativního obsahu. Studie Jamese Pammenta *The EU Code of Practice on Disinformation: Briefing Note for the New EU Commission (2020)* však upozorňuje, že navzdory těmto krokům zůstává významným problémem nedostatek konkrétních metrik a transparentních dat ze strany technologických společností. Platformy, jako jsou Facebook, Twitter a Google, sice poskytují některé údaje o svých zásadách proti dezinformacím, ale často jde o velmi obecné informace, které neumožňují nezávislou kontrolu jejich efektivity. Navíc, jak Pamment zdůrazňuje, chybí jasné hodnocení skutečného dopadu těchto opatření.⁹³

⁹¹ EVROPSKÁ KOMISE. *Code of Practice on Disinformation* [online]. [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/code-practice-disinformation>>; MÜNDGES, Stephan, PARK, Kirsty. *But did they really? Platforms' compliance with the code of practice on disinformation in review*. *Internet Policy Review*, 2024, roč. 13, č. 3, s. 14–15. Dostupné na <<https://doi.org/10.14763/2024.3.1786>>; EVROPSKÁ KOMISE. *Posílený kodex postupů proti šíření dezinformací* [online]. European Commission, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy/strengthened-eu-code-practice-disinformation_cs>; EVROPSKÁ KOMISE. *Boj proti dezinformacím o koronaviru* [online]. European Commission, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_cs#pochopení-problematiky>.

⁹² EVROPSKÁ KOMISE. *Boj proti dezinformacím o koronaviru* [online]. European Commission, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_cs#pochopení-problematiky>.

⁹³ PAMMENT, James. *The EU Code of Practice on Disinformation: Briefing Note for the New EU Commission*. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, March 2020. s. 9.-10. Dostupné na <https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Pamment_-_EU_Code_of_Practice.pdf>; EVROPSKÁ KOMISE. *Boj proti dezinformacím o koronaviru* [online]. European Commission, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_cs#pochopení-problematiky>.

Evropská unie rovněž podporuje projekty financované z programu Horizont Evropa, které mají za cíl boj proti dezinformacím. Mezi významné projekty patří například PROVENANCE, SocialTruth, EUNOMIA a WeVerify, jejichž cílem je zajišťovat autentičnost informací a analyzovat dopady dezinformací na společnost. K podpoře těchto iniciativ byla zřízena Sociální observatoř SOMA, která monitoruje chování na sociálních médiích a navrhuje strategie pro zlepšení mediální gramotnosti a právního rámce.⁹⁴

1.4.2. Centrum proti hybridním hrozbám

Dezinformace dnes představují jednu z největších hrozeb pro demokratické společnosti, včetně České republiky. V reakci na tyto rizika bylo v roce 2016 založeno Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám (CTHH) na Ministerstvu vnitra, jehož hlavním úkolem je monitorování a analýza dezinformačních kampaní a hybridních hrozeb. V roce 2020 došlo k jeho přejmenování na Centrum proti hybridním hrozbám (CHH), což odráží rozšiřující se zaměření centra na různé formy moderních hrozeb, včetně pokusů o ovlivňování veřejného mínění či destabilizaci demokratických institucí. Centrum se nespolehlá na cenzuru, ale využívá analytické přístupy založené na otevřených zdrojích, aby posílilo informovanost veřejnosti i státních institucí o těchto rizicích.⁹⁵

Centrum proti hybridním hrozbám spolupracuje na evropské i mezinárodní úrovni s cílem koordinovat opatření proti hybridním hrozbám a posilovat společné bezpečnostní standardy. Kromě toho se podílí na implementaci národních strategií boje proti dezinformacím, včetně osvětových kampaní a doporučení pro zodpovědné orgány. Projekty jako HERoS a FANDANGO se pak zaměřují na rozvoj efektivních nástrojů pro boj s dezinformacemi, zejména v krizových situacích, jako byla pandemie Covid-19, kdy bylo nutné rychle analyzovat a ověřovat obrovské množství informací ze sociálních sítí a médií.⁹⁶

Pandemie v roce 2020 eskalovala problematiku dezinformací. První vlna dezinformací se objevila již v lednu 2020, kdy ruský web tvzvezda.ru obvinil Spojené státy z úmyslného

⁹⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Financované projekty na boj proti dezinformacím* [online]. European Commission, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/fighting-disinformation/funded-projects-fight-against-disinformation_cs>.

⁹⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám* [online]. Ministerstvo vnitra, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>>.

⁹⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám* [online]. Ministerstvo vnitra, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>>; KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, Veronika. *Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2022* [online]. Evropské hodnoty, 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2023/04/Vyrocní-zpráva-dezinfo-2022-SHRNUTI.pdf>>.

šíření viru jako biologické zbraně. Následně se objevily informace obviňující Čínu z úniku viru z laboratoře ve Wuhanu. Podle průzkumu agentury STEM přibližně 40 % české populace věřilo, že epidemie byla pro vládu zástěrkou ke kontrole občanů, a desetina věří i takové dezinformaci, že očkování proti nemoci covid-19 má vést ke kontrole populace pomocí mikročipů.⁹⁷

V reakci na tuto situaci iniciovala vláda a občanská společnost řadu opatření. Ministerstvo zdravotnictví zveřejnilo například seznam nejrozšířenějších dezinformací o koronaviru.⁹⁸ Vznikly také různé občanské iniciativy a fact-checkingové webové stránky zaměřené na odhalování a vyvracení manipulativního obsahu. Studie Bezpečnostního centra Evropské hodnoty však upozornila, že i někteří čeští politici sami šířili dezinformace na svých sociálních sítích, což komplikovalo vládní snahy a podkopávalo důvěru veřejnosti.⁹⁹

1.4.3. Vývoj vládní strategie České republiky v boji proti dezinformacím

V roce 2022, za vlády pětikoalice Petra Fialy, byla zřízena nová funkce vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací, kterou zastával Michal Klíma, novinář a manažer mediálních organizací a předseda správní rady Nadačního fondu nezávislé žurnalistiky. Klíma měl za úkol koordinovat vládní aktivity v boji proti dezinformacím, navrhopvat strategie pro zvýšení mediální gramotnosti a efektivní komunikaci s veřejností. Mezi jeho úkoly patřila také spolupráce s občanskou společností a vytváření rámce pro ověřování informací na národní i mezinárodní úrovni, zejména ve spolupráci s Evropskou unií. Důležitou částí jeho působení bylo monitorování a analyzování dezinformačních kampaní, a to zejména těch, které byly zaměřeny na ovlivňování politických procesů a bezpečnost státu.¹⁰⁰ Zřízení této pozice vyvolalo kritiku nejen ze strany opozice, ale i z nejsilnější koaliční strany ODS. Jedním z kritiků byl Jan Zahradil, zakladatel strany a tehdy vlivný europoslanec, který upozorňoval, že bychom se mohli ocitnout v éře autocenzury, kdy by některé politické názory mohly být pod záminkou boje proti dezinformacím ostrakizovány a vytlačovány z veřejného prostoru. To by podle něj

⁹⁷ STEM. *Covid-19 a šířitelé konspiračních teorií: Průzkum postojů české veřejnosti*. 15. března 2021, str. 4.

⁹⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Koronavirus: Přehled hlavních dezinformačních sdělení* [online]. Ministerstvo vnitra, 2020 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-sdeleni.aspx>>.

⁹⁹ KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, Veronika. *Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2022* [online]. Evropské hodnoty, 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2023/04/Vyrocní-zprava-dezinfo-2022-SHRNUTI.pdf>>; SPURNÝ, Martin. *Závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění k problematice dezinformací*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2019. s. 5.

¹⁰⁰ VLÁDA ČR. *Novým vládním zmocněncem pro oblast médií a dezinformací se stal Michal Klíma* [online]. Vláda ČR, 27. července 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/novym-vladnim-zmocnencem-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-se-stal-michal-klima-195260/>>.

mohlo vést novináře i uživatele sociálních sítí k tomu, že by tyto názory vnitřně potlačovali, aby se vyhnuli možným problémům.¹⁰¹

Přesun pravomocí na Tomáše Pojara, poradce premiéra pro národní bezpečnost, který v minulosti působil nejen jako velvyslanec v Izraeli, ale také jako ředitel nevládní organizace Člověka v tísni, vyvolal novou vlnu kritiky. Obavy plynuly z jeho široké agendy zahrnující vnitřní bezpečnost, zahraniční politiku a vojenské záležitosti, což podle kritiků mohlo vést k nedostatečnému zaměření na boj proti dezinformacím.¹⁰²

V říjnu 2023 byl Tomáš Pojar ve funkci poradce premiéra pro oblast dezinformací nahrazen Milošem Gregorem, odborníkem na mediální gramotnost a boj s dezinformacemi. Gregor, který působí na Masarykově univerzitě, byl jmenován s cílem posílit vládní aktivity v této oblasti, které pod Pojarovým vedením podle kritiků stagnovaly. Gregor je znám pro svou dlouhodobou činnost v oblasti kritického myšlení a mediální výchovy, a jeho jmenování bylo přijato jako snaha přinést odborný a systematický přístup k problematice dezinformací v České republice.¹⁰³

Pod Pojarovým vedením byla kritizována nedostatečná aktivita v oblasti dezinformací, což posílil jeho výrok z dubna 2023, že „nedokáže definovat dezinformaci“. Tento výrok nejenže vyvolal kritiku odborníků, ale také podnítil otázky, zda vládní přístup k boji proti dezinformacím byl dostatečně robustní. Pojar, který měl na starosti širokou agendu národní bezpečnosti a zahraniční politiky, se podle kritiků nemohl dostatečně soustředit na specifickou problematiku dezinformací. I když se krátce po převzetí funkce setkal s klíčovými politickými aktéry, jeho aktivita v této oblasti brzy ustala.¹⁰⁴

Jmenování Miloše Gregora do této role bylo proto vnímáno jako snaha vlády vrátit důraz na odborné a systematické řešení dezinformační hrozby. Gregor, který dlouhodobě působí jako akademik a expert na kritické myšlení, se věnuje především vzdělávání veřejnosti v oblasti

¹⁰¹ KAISER, Daniel. *Špatné weby vypínat, dobré odměnit. Patří mezi oběti války i svoboda projevu?* [online]. Echo24, 3. dubna 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.echo24.cz/a/SCEhJ/spatne-weby-vypinat-dobre-odmenit-patri-mezi-obeti-valky-i-svoboda-projevu>>.

¹⁰² KAISER, Daniel. *Špatné weby vypínat, dobré odměnit. Patří mezi oběti války i svoboda projevu?* [online]. Echo24, 3. dubna 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.echo24.cz/a/SCEhJ/spatne-weby-vypinat-dobre-odmenit-patri-mezi-obeti-valky-i-svoboda-projevu>>.

¹⁰³ PIKA, Tomáš. *Michal Klíma skončil, vládním zmocněncem pro média a dezinformace je nově Tomáš Pojar* [online]. iROZHLAS, 15. února 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/michal-klima-zmocnenec-media-dezinformace-vlada-konec-tomas-pojar_2302151348_pik>; VLÁDA ČR. *Agendu bezpečnostních aspektů boje proti vlivům cizích mocností přebírá národní bezpečnostní poradce* [online]. Vláda ČR, 15. února 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/tiskove-zpravy/agendu-bezpecnostnich-aspektu-boje-proti-vlivum-cizich-mocnosti-prebira-narodni-bezpecnostni-poradce-203036/>>.

¹⁰⁴ FENDRYCH, Martin. *Pojar nedokáže definovat dezinformace. Stát se jim nebrání* [online]. Aktuálně.cz, 19. dubna 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://nazory.aktualne.cz/komentare/pojar-nedokaze-definovat-dezinformace-stat-se-jim-nebrani/r~954e3332ddd011eda25a0cc47ab5f122/>>.

mediální gramotnosti a dezinformací. Pod jeho vedením by se měla znovu posílit nejen vládní strategie proti dezinformacím, ale i veřejné povědomí o nutnosti kriticky hodnotit informace v médiích a na sociálních sítích.¹⁰⁵

1.4.4. Odbor strategické komunikace státu Úřadu vlády

V roce 2023 byla na Úřadu vlády České republiky zřízena nová pozice vedoucího Oddělení strategické komunikace, do které byl jmenován Otakar Foltýn. Foltýn, bývalý náčelník Vojenské policie a právník, který zároveň vyučuje na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, převzal klíčovou roli ve strategickém řízení vládních aktivit zaměřených na boj proti dezinformacím a krizovou komunikaci. Jeho úkolem je zejména monitorování a analýza informačního prostoru s cílem identifikovat potenciální hrozby, které by mohly narušit demokratické procesy v zemi. Dále je odpovědný za přípravu komunikačních strategií a doporučení pro vládu, včetně pravidelných analýz zaměřených na strategickou komunikaci napříč státní správou. Ve spolupráci s dalšími vládními institucemi také zajišťuje koordinaci komunikace v krizových situacích, jako jsou mimořádné politické či bezpečnostní události. Foltýn rovněž zodpovídá za organizaci mediálních kampaní, jejichž cílem je informovat veřejnost o klíčových tématech souvisejících se státní bezpečností a bojem proti dezinformacím. Oddělení strategické komunikace, kterému Foltýn předsedá, není začleněno do žádného specifického odboru, což mu umožňuje působit napříč různými resorty a poskytovat odborné analýzy a doporučení přímo členům vlády a dalším vysokým úředníkům.¹⁰⁶

Přesto se Foltýn stal terčem kritiky například kvůli svým výrokům na besedě na filmovém festivalu Jeden svět, kde prohlásil, že ti, kteří podporují ruský režim v kontextu války na Ukrajině, jsou buď „dezinformováni, mají ekonomické zájmy, ...nebo jsou prostě obyčejné svině.“¹⁰⁷ Tento kontroverzní výrok vyvolal veřejnou debatu o tom, jakým způsobem by měl státní úředník komunikovat o citlivých otázkách, jako je zahraniční politika a dezinformace. V

¹⁰⁵ VLÁDA ČR. *Poradní sbor předsedy vlády Petra Fialy* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/premier/poradci/poradni-sbor-predsedy-vlady-petra-fialy-193673/>>; VLÁDA ČR. *Poradní sbor předsedy vlády Petra Fialy* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/premier/poradci/poradni-sbor-predsedy-vlady-petra-fialy-193673/>>.

¹⁰⁶ VLÁDA ČR. *Informace týkající se Úřadu vlády ČR* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/informace-tykajici-se-uradu-vlady-cr-214887/>>.

¹⁰⁷ FOLTÝN, Otakar. *Na výroku o sviních trvám. Jestli je něco koncentrované zlo jako je Putinův režim, tak to máme říct a dostatečně silně* [online]. DTVV, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.dtvv.cz/dtvv/videos/foltyn-na-vyroku-o-svinich-trvam-jestli-je-neco-koncentrovane-zlo-jako-je-putinuv-rezim-tak-to-mame-richt-a-dostatecne-silne>>.

následujících rozhovorech, například pro DVTV, Foltýn své vyjádření hájil a tvrdil, že bylo vytrženo z kontextu, což mělo za následek další reakce od politiků a veřejnosti.¹⁰⁸

Například Jan Zahradil, vlivný člen Občanské demokratické strany, výrok kritizoval a označil Foltýnovu argumentaci za „řídkou“, čímž poukázal na složitost nalézání rovnováhy mezi ochranou demokratických hodnot a zajištěním svobody projevu v boji proti dezinformacím.¹⁰⁹ Tento incident reflektuje, jak obtížný je úkol, který Foltýn a jeho tým v rámci strategické komunikace vykonávají – nutnost chránit veřejnost před nepravdivými informacemi, aniž by došlo k omezování základních práv a svobod.

Závěrem lze konstatovat, že česká vládní strategie boje proti dezinformacím v posledních letech prošla významným vývojem. Tento proces byl do jisté míry překotný, což je částečně způsobeno tím, že státní činitelé čelí novému druhu hrozby – hybridnímu rozvratu, který doposud nebyl v takové intenzitě přítomen. I v rámci vládní koalice se hledá konsenzus ohledně správného přístupu k této problematice a optimální koordinace mezi jednotlivými složkami státní správy. Tento proces však zdaleka není u konce. Je nezbytné najít rovnováhu mezi účinným potíráním dezinformací a ochranou svobody projevu, aby nedošlo k překročení hranice, která by mohla vést k nepřijatelným zásahům do demokratických práv a svobod. To je obzvláště složité v kontextu současné války na Ukrajině, která ještě více zviditelnila význam a rizika spojená s šířením manipulativních informací.

1.4.5. Blokování dezinformačních webů po invazi Ruska na Ukrajinu

Dne 25. února 2022, den po zahájení ruské invaze, česká vláda přijala usnesení, kterým vyzvala k přijetí opatření proti šíření dezinformací v kyberprostoru. Tento krok měl za cíl čelit vlně proruské propagandy, která nejen ospravedlňovala invazi na Ukrajinu, ale také podkopávala stabilitu v České republice a dalších evropských zemích.¹¹⁰ Na základě tohoto usnesení a doporučení Národního centra kybernetických operací (NCKO) se správce české domény CZ.NIC rozhodl zablokovat osm webů, mezi nimiž byly například Aeronet.cz,

¹⁰⁸ KAISER, Daniel. *Týdeník Echo: Salon svoboda slova - Koho zavřeme příště?* [online]. Echo24, 4. září 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.echo24.cz/a/HRQKg/tydenik-echo-salon-svoboda-slova-koho-zavreme-priste>>.

¹⁰⁹ ZAHRADIL, Jan. [Tweet] [online]. X (dříve Twitter), 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://x.com/ZahradilJan/status/1823034984623378709>>; VLÁDA ČR. *Informace týkající se Úřadu vlády ČR* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/informace-tykajici-se-uradu-vlady-cr-214887/>>.

¹¹⁰ VLÁDA ČR. *Příloha č. 2/5* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://vlada.gov.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha-c-2_5.pdf>.

Protiproud.cz a Prvnizpravy.cz. K podobnému kroku přistoupili i mobilní operátoři, kteří omezili přístup k těmto stránkám.¹¹¹

Blokace těchto webů vyvolala právní a politickou debatu, protože v té době v České republice neexistoval explicitní právní rámec pro takový zásah. Česká legislativa totiž neobsahovala konkrétní úpravu pro blokaci dezinformačních webů. Blokace byla provedena dobrovolně na základě doporučení vlády, což vedlo k právním výzvám. Několik neziskových organizací, jako Otevřená společnost a Institut H21, podalo žalobu s tvrzením, že blokace porušila ústavní práva na svobodu projevu, přístup k informacím a svobodu vědeckého bádání. Soudy, včetně Městského soudu v Praze, Nejvyššího správního soudu a nakonec i Ústavního soudu, však rozhodly, že výzva vlády byla pouze nezávazným doporučením a že CZ.NIC a mobilní operátoři postupovali dobrovolně, aniž by porušili právní předpisy. Bylo také argumentováno, že blokace nebyla přímým zásahem státu do práv jednotlivců, což by bylo nezbytné pro úspěch žaloby.¹¹²

Jedním z důvodů, proč byla tato blokace tak kontroverzní, bylo, že v běžných situacích, kdy dojde k šíření nezákonného obsahu, jako je rasistický, nenávistný nebo jiný protiprávní obsah, je postup výrazně odlišný. Český právní řád se šířením takového obsahu zabývá především v rámci trestního zákoníku. Podle § 356 trestního zákoníku je šíření nenávistného obsahu trestným činem, který zahrnuje podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod.¹¹³ Podobně se na šíření rasismu a dalších forem nenávistného obsahu vztahuje § 403, který postihuje založení, podporu a propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka.¹¹⁴ Pokud je webová stránka identifikována jako zdroj takového obsahu, může soud v rámci trestního řízení nařídit její odstranění, a to buď jako součást samotného trestu, nebo v rámci předběžného opatření. Tento proces je však vázán na právně stanovená pravidla a zahrnuje soudní přezkum, což nebyl případ blokace proruských webů v únoru 2022.

Absence jasného právního rámce pro blokaci dezinformačních webů v době krize vedla k obavám, že tato mimořádná opatření by mohla sloužit jako precedent pro budoucí zásahy, které by mohly ohrozit svobodu projevu. Kritici tohoto postupu varovali, že blokace proběhla

¹¹¹ CZ.NIC. *Sdružení CZ.NIC zablokovalo weby šířící dezinformace spojené s rusko-ukrajinským konfliktem* [online]. CZ.NIC, 25. února 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.nic.cz/page/4301/sdruzeni-cznic-zablokovalo-weby-sirici-dezinformace-spojene-s-rusko-ukrajinskym-konfliktem/>>.

¹¹² Nález Ústavního soudu ze dne 25. ledna 2023, sp. zn. III. ÚS 2628/23.; CIBULKA, Jan. *Dezinformace, blokace a rusko-ukrajinské weby* [online]. iROZHLAS, 14. dubna 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dezinformace-blokace-rusko-ukrajina-weby_2404140700_cib>.

¹¹³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 356, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 403, ve znění pozdějších předpisů.

bez soudního rozhodnutí a na základě nejasných kritérií. Na druhé straně zastánci blokace argumentovali tím, že situace byla mimořádná a že dezinformační weby představovaly přímou bezpečnostní hrozbu. Dezinformace šířené těmito weby měly za cíl destabilizovat českou společnost, což by mohlo mít dalekosáhlé důsledky pro národní bezpečnost. Podle jejich názoru byla blokace nutným opatřením v rámci ochrany demokratických institucí v krizové situaci.

Podobná opatření byla přijata i v jiných evropských zemích, jako například v Polsku a na Slovensku, kde rovněž došlo k blokaci proruských dezinformačních webů. Evropská unie přijala ještě širší opatření, když zakázala vysílání ruských státních médií, jako jsou Russia Today a Sputnik.¹¹⁵ Tento zákaz byl potvrzen Soudním dvorem EU, který dospěl k závěru, že šíření proruských dezinformací je součástí hybridní války vedené Ruskem proti západním zemím, a že omezení těchto médií je přiměřeným opatřením na ochranu veřejného pořádku a svobody informací.¹¹⁶ V porovnání s Českou republikou, kde blokace proběhla na základě nezávazných doporučení, byl evropský přístup formálněji legislativně podložen a centrálněji řízen.

Blokování proruských webů v České republice po ruské invazi na Ukrajinu tak představuje výjimečný případ, který vyvolal otázky ohledně budoucího právního rámce pro podobná opatření. I když soudy potvrdily, že blokace proběhla legálně, zůstává otázkou, zda bude v budoucnu přijata konkrétnější legislativa, která by umožňovala účinnější a transparentnější reakci na šíření dezinformací. Tento případ rovněž otevřel širší debatu o tom, kde se nachází hranice mezi ochranou národní bezpečnosti a zajištěním svobody projevu, která je jedním z klíčových pilířů demokratické společnosti.

¹¹⁵ Nařízení Rady EU 2022/350 ze dne 1. března 2022, kterým se mění nařízení EU č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině.; RADA EVROPSKÉ UNIE. *Manipulace s informacemi v rámci ruské válečné agrese proti Ukrajině: EU zařadila na seznam dvě osoby a jednu entitu* [online]. Consilium, 27. května 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2024/05/27/information-manipulation-in-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-eu-lists-two-individuals-and-one-entity/>>. ; RADA EVROPSKÉ UNIE. *Sankce proti Rusku* [online]. Consilium, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions-against-russia/#military-aggression>>.

¹¹⁶ MIZEROVÁ, Tina a HARAŠTA, Jakub. Dostupnost mediálního obsahu: blokování dezinformačních webů [online]. *Právní prostor*, 24. srpna 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/dostupnost-mediálního-obsahu-blokování-dezinformačních-webů>>.

1.5. Odkaz Václava Havla

Tato kapitola, nazvaná Odkaz Václava Havla, představuje jednotlivé klíčové momenty Havlova života, které jsou důležité pro zasazení do kontextu v následující analytické části diplomové práce. Představení jeho původu, rodinného zázemí, činnosti v disentu, role během sametové revoluce, prezidentského období a života po skončení prezidentské funkce je nezbytné, protože dezinformační e-maily se často zaměřují na konkrétní události či období z Havlova života, které využívají k šíření zkreslených nebo nepravdivých narativů. V analytické části bude zkoumáno, jak tyto dezinformace manipulují s fakty a interpretují Havlovy činy a postoje, což činí historický kontext jednotlivých fází jeho života zásadním pro pochopení šíření těchto dezinformací. Zejména se jedná o útoky na jeho rodinu a majetek v souvislosti s jeho původem, kritiku jeho postavení v disentu, obvinění z kolaborace během sametové revoluce, a dezinformace o jeho činech a politice během prezidentského období.

Prezidentské období Václava Havla je obzvláště často terčem útoků v dezinformačních narativech, které zkreslují jeho postoje k vnitřní i zahraniční politice, a manipulují s událostmi, jako byla například transformace československé armády nebo jeho postoje k NATO. Taktéž období po jeho prezidenství a to, co je označováno jako odkaz Václava Havla, je pravidelně zneužíváno ke kritice jeho politického a společenského vlivu. Z tohoto důvodu je zásadní v této kapitole nabídnout ucelený obraz Havlova života, který poskytne pevný základ pro následující analýzu opakujících se dezinformačních narativů. Takto vytvořený historický a biografický přehled umožní přesnější a detailnější rozbor těchto narativů a poskytne nástroje pro jejich vyvrácení. Zasazení jednotlivých fází Havlova života do kontextu je tedy klíčovým krokem k pochopení toho, jakým způsobem dezinformace manipulují s událostmi a jak tyto zkreslené informace ovlivňují vnímání odkazu Václava Havla.

1.5.1. Původ Václava Havla

Václav Havel se narodil 5. října 1936 v Praze do jedné z nejvlivnějších a nejmajetnějších měšťanských rodin tehdejšího Československa. Jeho rodina měla významné postavení, a její vliv sahál hluboko do historie české společnosti. Otec Václava Havla, Václav Maria Havel (1897–1979), byl významným podnikatelem, inženýrem a architektem, který se zásadně podílel na rozvoji kulturního a společenského života první Československé republiky. Rodina Havlových vlastnila a provozovala palác Lucerna, multifunkční kulturní centrum v srdci Prahy, které se stalo klíčovým místem pro společenské a kulturní události té doby.¹¹⁷ Lucerna, postavená na počátku 20. století, představovala nejen architektonický skvost, ale také symbol

¹¹⁷ KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA. *Mládí* [online]. vaclavhavel.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.vaclavhavel.cz/cs/vaclav-havel/mladi>>.

moderního a kosmopolitního ducha Prahy. Václav Maria Havel spolu se svým bratrem Milošem Havlem (1899–1968) výrazně přispěli k rozvoji tohoto komplexu, který zahrnoval taneční sál, kino a další společenské prostory. Lucerna se stala centrem společenského dění, kde se setkávali intelektuálové, umělci a politici, a svou úlohu si uchovala i během nacistické okupace.¹¹⁸¹¹⁹

Miloš Havel, strýc Václava Havla, sehrál klíčovou roli v československém filmovém průmyslu. Jeho postavení se však během nacistické okupace dostalo do složitých a kontroverzních situací. Jeho filmové ateliéry na Barrandově byly arizovány, což ho přimělo k jednání s nacistickými orgány, aby udržel český filmový průmysl při životě. Po válce se večírky, které pořádal ve své vile na Barrandově, staly předmětem poválečných obvinění, neboť se jich účastnili nejen čeští umělci, ale také němečtí představitelé, což bylo později interpretováno jako možný důkaz kolaborace.¹²⁰

Po válce byl Miloš Havel vyšetřován mimořádným lidovým soudem kvůli podezření z kolaborace, avšak obvinění z přímé spolupráce s gestapem nebyla prokázána. Mezi projednávaná podezření patřil i pronájem místností Lucerny německé zpravodajské službě, která měla údajně sledovat české osobnosti. Havel však tvrdil, že o této činnosti nevěděl, což podpořila i svědecká výpověď, podle níž tyto prostory patřily Moravské bance. Navzdory těmto výpovědím zůstávaly pochybnosti, do jaké míry byly Havlovy styky s německými činiteli vynucené, a nakolik šlo o dobrovolnou spolupráci. Miloš Havel se obhajoval tvrzením, že jeho jednání s nacisty sloužilo k ochraně českého filmového průmyslu před úplným ovládnutím okupanty, a že jeho postavení mu umožňovalo intervenovat ve prospěch mnoha českých umělců, kterým se podařilo vyhnout nuceným pracím či totálnímu nasazení. Přesto po komunistickém převratu v roce 1948 došlo ke znárodnění jeho filmových studií a Havel byl nucen odejít do ústraní, kde žil až do své smrti.¹²¹

Rok 1948 znamenal pro rodinu Havlových zásadní zlom. Po komunistickém převratu byla rodině veškerá majetková aktiva, včetně Lucerny a Barrandovských ateliérů, znárodněna. To mělo devastující dopad na jejich životní podmínky. Václav Maria Havel, podobně jako mnoho dalších podnikatelů a intelektuálů, byl vystaven perzekuci a omezení občanských práv. Rodina se musela přizpůsobit nové realitě komunistického režimu a opustit svůj dosavadní

¹¹⁸ JELÍNEK, Tomáš. *Historie* [online]. lucerna.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: https://www.lucerna.cz/cz/6_historie.

¹¹⁹ HAVEL, Václav, HVÍŽDALA, Karel. *Dálkový výslech*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1989, s. 2-3.

¹²⁰ WANATOWICZOVÁ, Krystyna. *Miloš Havel – český filmový magnát*. 1. vydání. Praha: Knihovna Václava Havla, 2013. s. 115–117.; DENČEVOVÁ, Ivana Chmel. *Filmový magnát Miloš Havel se snažil uhrát, co mohl. Kolaborantem ale určitě nebyl, tvrdí publicistka* [online]. Český rozhlas Plus: Jak to bylo doopravdy, 8. duben 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na <https://plus.rozhlas.cz/filmovy-magnat-milos-havel-se-snazil-uhrat-co-mohl-kolaborantem-ale-urcite-nebyl-9208810>.

¹²¹ Tamtéž.

životní styl. Václav Maria Havel se během komunistické éry stáhl do ústraní, zatímco jeho syn Václav Havel se stále více zapojoval do disidentského hnutí. Stal se jednou z klíčových postav boje za lidská práva a demokratizaci společnosti. Odkaz rodiny Havlových, jejich příspěvek k české kultuře a historie, i jejich zkušenosti s totalitními režimy významně formovaly názory a hodnoty Václava Havla, které se projeví jak v jeho literární tvorbě, tak i v jeho politické kariéře, jež vyvrcholila jeho prezidentstvím.¹²²

Další důležitou postavou v rodině byl Havlův dědeček z matčiny strany, Hugo Vavrečka (1880–1952), významný novinář, diplomat a dlouholetý spolupracovník Tomáše Bati, jednoho z nejúspěšnějších československých podnikatelů. Vavrečka působil také jako ministr ve vládách první republiky, a rodinné prostředí plné intelektuálních a kulturních podnětů mělo nepochybně vliv na formování Havlova pohledu na svět a jeho hodnotový systém, což se později odrazilo v jeho politické kariéře.¹²³

Analýza rodinného zázemí Václava Havla a jeho původu představuje zásadní dimenzi při zkoumání dezinformačních narativů, které se ve spojitosti s jeho osobou objevují. Dezinformační řetězové e-maily systematicky zneužívají Havlovo rodinné pozadí k šíření zkreslených a difamujících tvrzení, přičemž zvláště často cílí na jeho otce a strýce. Tito rodinní příslušníci jsou v těchto narativech bez podložení viněni z kolaborace s různými totalitními režimy a podrobování neopodstatněné kritice, která má za cíl zpochybnit morální integritu celé rodiny. Havlova rodina je v těchto dezinformačních pramenech nezdůvodněně vykreslována jako údajná součást širšího „spiknutí“ s vlivnými společenskými skupinami či židovskými kruhy, které mají údajně po desetiletí usilovat o skrytou kontrolu nad společností. Tento diskurz nese znaky klasických konspiračních teorií a využívá manipulativní strategie k podryvání důvěry ve Václava Havla jakožto významné osobnosti československých a českých dějin. Studium těchto dezinformačních narativů je proto klíčové pro odhalení jejich účelové konstrukce a pochopení, jakým způsobem tyto konstrukty usilují o znehodnocení Havlova odkazu a deformaci historické paměti.

1.5.2. Dramatik

Václav Havel, navzdory obtížím způsobeným politickými tlaky komunistického režimu, nepřestal usilovat o své vzdělání. Po absolvování gymnázia¹²⁴ mu bylo znemožněno pokračovat ve studiu na vysoké škole v oboru humanitních věd, což odpovídalo tehdejší politice

¹²² HAVEL, Václav, HVÍŽDALA, Karel. *Dálkový výslech*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1989, s. 3-4.; s. 7-9.

¹²³ Tamtéž, s. 2.

¹²⁴ Středočeská kolej Jiřího z Poděbrad (s podtitulem Státní reálné gymnázium se základním a technickým zaměřením a chlapeckým internátem zkratka) byla střední škola fungující v Poděbradech v letech 1946–1953. Na škole studovala řada dalších známých osobností (např. Miloš Forman, Ivan Passer, Josef a Ctirad Mašíňové)

režimu zaměřené proti rodinám z buržoazního prostředí, ke kterým Havel patřil. Proto byl nucen nastoupit do učebního oboru chemického laboranta. I přes to, že tato cesta nebyla v souladu s jeho osobními zájmy, Havel v tomto oboru vytrval a zároveň si dálkově dokončil maturitu.¹²⁵

Po několika letech, kdy se Václav Havel intenzivně věnoval svému zájmu o literaturu a filozofii, se v roce 1962 dostal na Divadelní fakultu Akademie múzických umění (DAMU) v Praze, kde studoval dramaturgii. Studium ukončil v roce 1967 bez formálního titulu, protože tehdejší pravidla udělování titulů nebyla pevně stanovena. Tato zkušenost pro něj znamenala klíčové propojení s intelektuálním a divadelním prostředím, kde mohl rozvíjet své literární a dramatické schopnosti. Již v roce 1963, během svých studií, se proslavil hrou *Zahradní slavnost*, která se stala milníkem na české divadelní scéně a získala uznání za svou absurdní kritiku byrokracie.¹²⁶

V roce 1956 se Václav Havel seznámil s Olgou Šplíchalovou, ženou, která mu měla být po celý život nepostradatelnou oporou. Olga pocházela z dělnické rodiny a byla známá svou pevnou vůlí a statečností. Ačkoli pocházeli z rozdílných prostředí, jejich vztah byl hluboký a založený na vzájemném respektu. Olga nejenže podporovala Havlovy umělecké a disidentské snahy, ale sama se aktivně zapojovala do disentu. V jejich vztahu hrála významnou roli během Havlových uvěznění, kdy mu byla oporou nejen osobní, ale i politickou. Václav a Olga měli složitý vztah, což se projevovalo zejména v období, kdy byl Havel opakovaně vězněn kvůli svým politickým postojům. Během těchto těžkých let si vyměňovali dopisy, které jsou dnes známé jako *Dopisy Olze*. Tyto dopisy, psané v letech 1979–1982, odrážejí nejen Havlovy myšlenky o politice a jeho introspektivní reflexe, ale také silné emocionální pouto mezi ním a Olgou. I přes cenzuru, která Havlovy dopisy provázela, je z nich patrná jejich vzájemná blízkost a zároveň napětí, které se mezi nimi občas objevovalo, zejména kvůli Havlovým dalším milostným vztahům.¹²⁷

Navzdory těmto obtížím Olga neúnavně podporovala Havla, a to nejen v osobní rovině, ale i v jeho veřejném životě. Stala se symbolem oddanosti a síly, které byly klíčové pro Havlovo úspěšné působení v disentu. Jejich vztah byl v mnoha ohledech nekonvenční – Havel měl

¹²⁵ KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA. *Mládí* [online]. vaclavhavel.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.vaclavhavel.cz/cs/vaclav-havel/mladi>.

¹²⁶ Tamtéž

¹²⁷ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 205-206.; HAVEL, Václav. *Spisy 5: Dopisy Olze*. 1. vydání. Praha: Torst, 1999, 730 s.; KOSATÍK, Pavel. *Člověk má dělat to, nač má sílu: Život Olgy Havlové*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 122.-131.; ŽANTOVSKÝ, Michael. *Havel*. 1. vydání. Praha: Argo, 2014, s. 187.-190.

několik dalších vztahů s jinými ženami, ale jejich manželství přesto obstálo i v těch nejtěžších zkouškách.¹²⁸

Již v 60. letech se Havel začal prosazovat na divadelní scéně jako představitel absurdního divadla. Jeho hry jako *Zahradní slavnost* (1963) a *Vyrozumění* (1965) se staly klasikami, které ostře kritizovaly totalitní režimy a byrokratické systémy. Havel prostřednictvím těchto her zkoumal absurditu moderní společnosti a otázku lidské důstojnosti v prostředí, které potlačuje individualitu. V 70. letech pokračoval ve své dramatické tvorbě hrami jako *Audience* (1975), ve které představil postavu Ferdinanda Vaňka, svého alter ega, intelektuála a spisovatele, který se ocitá v nesmyslných situacích totalitního režimu.¹²⁹

Studium osobního života Václava Havla a jeho uměleckého působení v období jeho tvorby dramát a vztahu s Olgou Havlovou poskytuje cenné vhledy do komplexnosti jeho osobnosti, která je v dezinformačních narativech často zkreslována a instrumentalizována k jeho diskreditaci. V dezinformačních e-mailech se pravidelně objevují útoky na Havlův osobní život, a to zejména prostřednictvím narativů, jež zpochybňují etický rámec jeho partnerských vztahů. Těmto vztahům bývá podsouvána morální nevázanost či volnost, což se snaží narušit obraz disidentů jako morálně pevných osob.

Zároveň se v těchto narativech často objevují kritiky jeho životního stylu za minulého režimu, kdy je zdůrazňováno, že Havel vlastnil Mercedes nebo že jeho dramatická tvorba byla uváděna v zahraničí, což mu údajně přinášelo finanční výhody a podporu ze západu. Takováto zkreslení míří k podřívání jeho osobního a profesního odkazu tím, že vytvářejí obraz konformismu či prospěchářství. Studium těchto aspektů Havlova života je tedy nezbytné pro komplexní pochopení jeho odkazu, neboť umožňuje odhalovat a vyvracet zkreslující narativy, které mají potenciál poškodit kolektivní historickou paměť a znehodnotit Havlovy zásluhy.

1.5.3. Disident

V 70. letech se Václav Havel stal jednou z vůdčích osobností československého disidentského hnutí. Tento intelektuál a dramatik, který ve svých hrách často kritizoval totalitní režim a byrokratické mechanismy, se postupně stal i politickým hlasem opozice. Jeho role v disentu se naplno projevila v roce 1977, kdy byl jedním ze zakladatelů Charty 77, významného dokumentu, jenž vyzýval komunistický režim k dodržování lidských práv, které

¹²⁸ KOSATÍK, Pavel. *Člověk má dělat to, nač má sílu: Život Olgy Havlové*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 122.-131.; s. 213.-216.

¹²⁹ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 205.-206.; HAVEL, Václav. *Audience / Protest / Vernisáž*. 1. vydání. Praha: Artur, 2018, 116 s.

Československo formálně přislíbilo na Helsinské konferenci. Charta vznikla jako reakce na represivní procesy vedené proti undergroundovým kapelám *Plastic People of the Universe* a *DG 307*, jejichž členové byli perzekvováni za své kulturní aktivity. Dokument Charta 77 podepsali intelektuálové, umělci, filozofové a další osobnosti veřejného života, mezi nimi například filozof Jan Patočka, který zemřel po vyčerpávajících policejních výsleších. Jiří Dienstbier, budoucí ministr zahraničních věcí, byl rovněž jedním z klíčových signatářů. Havel nebyl jen jedním z mluvčích Charty, ale také členem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), založeného v roce 1978. Tento výbor monitoroval a zveřejňoval případy politických perzekucí a poskytoval pomoc těm, kteří byli nespravedlivě odsouzeni za své politické názory. Za svou angažovanost v disentu byl Havel opakovaně zatčen a vězněn, celkem strávil ve vězení téměř pět let. Nejdelší pobyt trval od roku 1979 do roku 1983, během něhož čelil velmi těžkým podmínkám.¹³⁰

Podmínky ve vězení, ve kterém byl Havel držen, měly výrazný vliv na jeho zdraví. Trpěl chronickými problémy se zády, bolestmi hlavy a celkovým fyzickým vyčerpáním. Navíc se u něj rozvinuly další zdravotní komplikace, zejména kvůli nedostatečné lékařské péči a stresu. Havlova fyzická konstituce nebyla silná, což v prostředí věznice ještě více umocnilo jeho utrpení. I když podmínky v některých fázích věznění nebyly tak brutální jako u jiných vězňů, Havlovo zdraví se výrazně zhoršilo.¹³¹

Přestože byl Havel v těžkých podmínkách vězněn, nepodlehł nátlaku režimu. Byl mu několikrát nabízen „kompromis“ ve formě spolupráce se Státní bezpečností (StB), kterou však Havel jednoznačně odmítl. StB ho neustále sledovala a měla u jeho chalupy na Hrádečku dokonce postavenou sledovací budku, která byla známa jako „Lunochod“¹³². Díky tomu byl Havel pod neustálým dohledem režimu, který se ho snažil kontrolovat i v osobní rovině. Sledování, včetně nasazení agentů StB do jeho blízkého okolí, ho ovšem neodradilo od další disidentské činnosti. Protože mu režim znemožnil vykonávat jeho hlavní profesi dramatika, byl nucen se živit manuálními pracemi. Nejslavnější je jeho zaměstnání v pivovaru v Trutnově, kde pracoval jako dělník a kde získal inspiraci pro svou hru *Audience* (1975), která se stala jedním z nejznámějších děl absurdního divadla v Československu. Tato hra reflektuje absurdnost

¹³⁰ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 56.

¹³¹ HAVEL, Václav. *Spisy 5: Dopisy Olze*. 1. vydání. Praha: Torst, 1999, s. 29.-31.; s. 124.

¹³² DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 35.

života v totalitním státě a tlak na jednotlivce, aby se přizpůsobil kolektivnímu myšlení režimu.

133

Havlova politická angažovanost a jeho otevřená kritika režimu, zejména prostřednictvím Charty 77, z něj učinily jednoho z hlavních terčů komunistických represí. Jeho odhodlaný postoj a činnost kolem Charty 77 ukazují, že jeho role nebyla pouze symbolická, ale pramenila z hluboké osobní angažovanosti a ochoty čelit reálným rizikům. Havlovo věznění a dlouhodobé pronásledování dále posilovalo jeho autenticitu, což je zásadní zejména v kontextu dezinformačních kampaní, které se snaží vykreslit Havla jako elitáře bez skutečné zkušenosti s útrapami komunistického režimu. Skutečnost, že Havel trpí pod tíhou režimu, mu dodává morální kredit, který je častým cílem útoků. Dalším klíčovým momentem je Havlova transformace v mezinárodně uznávaný symbol odporu proti totalitě. Havel se stává představitelem boje za svobodu nejen v Československu, ale i ve světovém měřítku, což z něj činí hrozbu pro ty, kteří se snaží zpochybnit hodnoty lidských práv a svobody. Dezinformace namířené proti Havlovi tak nejsou pouhým zkreslením historických faktů, ale promyšlenou snahou o podkopání hodnot, které Havel zastupuje, a o destabilizaci jeho vlivu na současnou i budoucí společnost.¹³⁴

1.5.4. Revoluce

Sametová revoluce, která v listopadu 1989 přivedla k pádu komunistický režim v Československu, byla vyvrcholením dlouholetého úsilí disidentského hnutí. Jedním z klíčových momentů revoluce bylo šíření falešné zprávy o smrti studenta Martina Šmída, kterou rozšířil agent Státní bezpečnosti Ludvík Zifčák v rámci operace, jejímž cílem bylo destabilizovat a diskreditovat opoziční hnutí.¹³⁵ Tento záměr měl vyvolat chaos a oslabit dissent, ale dosáhl přesného opaku. Zpráva o údajné smrti studenta vyvolala obrovské pobouření ve společnosti, vedla k masovým demonstracím a zesílila tlak na komunistický režim. Události nabraly rychlý spád a disidenti se dostali do středu pozornosti nejen veřejnosti, ale i mezinárodního společenství.¹³⁶

¹³³ HAVEL, Václav. *Audience / Protest / Vernisáž*. 1. vydání. Praha: Artur, 2018, 116 s.

¹³⁴ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 57.-59.; ŽANTOVSKÝ, Michael. *Havel*. 1. vydání. Praha: Argo, 2014, s. 14-16.

¹³⁵ KOCÁB, Michael. *Vabank: 1989–1991*. 1. vydání. Praha: Universum, 2019, s. 69.; ŽÁČEK, Pavel. *Fáma o smrti Martina Šmída a její vyšetřování*. Praha: Vydavatelství XYZ, 2010, s. 142-143

¹³⁶ HORÁČEK, Michal. *Jak pukaly ledy*. 1. vydání. Praha: XYZ, 2007, s. 103.-104.; PITHART, Petr. *Devětaosmdesátý*. 1. vydání. Praha: Academia, 2009, s. 87.-88.

Václav Havel, který byl od 70. let jedním z nejvýraznějších disidentů, se stal přirozenou tváří sametové revoluce. Ačkoli byl během své dlouhé disidentské činnosti několikrát vězněn a podrobován tvrdým policejním výslechům, jeho morální postoj a neochvějná obhajoba lidských práv z něj udělaly symbol odporu proti totalitě. K jeho politickému vzestupu významně přispěla iniciativa *Most*, kterou vedli Michael Kocáb a Michal Horáček. Tato iniciativa vytvořila první kontakty mezi disidenty a komunistickým vedením a otevřela cestu k jednání s premiérem Ladislavem Adamcem. Tato jednání měla zásadní význam v době, kdy na ulicích protestovaly statisíce lidí a mezinárodní tlak na komunistické vlády v zemích východního bloku narůstal.¹³⁷

Název „sametová revoluce“ symbolizuje poklidný a nenásilný přechod moci v Československu. Na rozdíl od násilných revolucí, jakou byla například revoluce v Rumunsku, proběhl pád komunistického režimu v Československu relativně klidně. Někteří pozorovatelé a fanoušci hudební skupiny *The Plastic People of the Universe* (PPU)¹³⁸, která hrála důležitou roli v československém undergroundu a byla inspirována americkou kapelou *The Velvet Underground*, mohli v názvu revoluce spatřovat jistou symboliku. Tato kulturní vazba byla později potvrzena, když Lou Reed, frontman *The Velvet Underground*, navštívil v roce 1990 Prahu a setkal se s Václavem Havlem.¹³⁹ Toto setkání se stalo jedním ze symbolických okamžiků propojení kultury a politiky během revoluce. Lou Reed nebyl jedinou světovou osobností, která projevila zájem o dění v Československu – mnoho zahraničních hudebníků a intelektuálů se během revoluce postavilo na stranu disentu a podpořilo jeho úsilí o svobodu a demokracii. Další významnou osobností byl Frank Zappa, americký hudebník, skladatel a kulturní kritik, který byl známý svými nonkonformními názory a kritikou autoritářských režimů. Zappa otevřeně vyjádřil podporu československému disentu a stal se jedním z hlasitých zastánců svobodného projevu a demokracie ve východní Evropě. Jeho návštěva Prahy v roce 1990, kdy se setkal s tehdejším prezidentem Václavem Havlem, symbolizovala mezinárodní solidaritu s nově nastupující demokratickou vládou a jeho přítomnost měla pro mnoho lidí velký význam.¹⁴⁰

Sametová revoluce však nebyla izolovaným fenoménem – byla součástí širšího procesu změn ve střední a východní Evropě, který byl silně ovlivněn reformním hnutím Michaila Gorbačova v Sovětském svazu. Gorbačovovy reformy perestrojky (přestavby) a glasnosti

¹³⁷ KOCÁB, Michael. *Vabank: 1989–1991*. 1. vydání. Praha: Universum, 2019, s. 44.; HAVEL, Václav. *Prosím stručně: Rozhovor s Karlem Hvižd'alou, poznámky, dokumenty*. 1. vydání. Praha: Gallery, 2006, s. 19.

¹³⁸ Na popud zadržení kapel PPU a DG307 vznikla Charta 77

¹³⁹ HAVEL, Václav. *Prosím stručně: Rozhovor s Karlem Hvižd'alou, poznámky, dokumenty*. 1. vydání. Praha: Gallery, 2006, s. 19.

¹⁴⁰ KOCÁB, Michael. *Vabank: 1989–1991*. 1. vydání. Praha: Universum, 2019, s. 371.

(otevřenosti) od poloviny 80. let umožnily politické změny v zemích východního bloku. Jeho rozhodnutí nezasahovat vojensky do vývoje v těchto zemích vedlo k sérii revolucí, které se v roce 1989 postupně odehrávaly v Polsku, Maďarsku, NDR a Československu.¹⁴¹

V Polsku probíhaly reformy již od jara 1989, kdy se odborové hnutí Solidarity, vedené Lechem Wałęsą, podílelo na prvních částečně svobodných volbách, které se konaly v červnu téhož roku. Tento krok znamenal konec komunistické vlády a nástup demokratického procesu. V Maďarsku se změny začaly formovat na jaře 1989, kdy byla zahájena diskuse o transformaci politického systému. V září 1989 otevřelo Maďarsko své hranice s Rakouskem, čímž umožnilo tisícům východních Němců emigrovat na Západ. Tento krok byl zásadním katalyzátorem pro změny v NDR, kde po masových demonstracích došlo 9. listopadu 1989 k pádu Berlínské zdi. Východní Německo bylo v roce 1989 dějištěm masových protestů, které vyvrcholily pádem Berlínské zdi 9. listopadu. Tento symbolický okamžik předznamenal sjednocení Německa a vedl k urychlení politických změn v dalších zemích východního bloku, včetně Československa. Tyto události ukázaly komunistickým vůdcům v Praze, že není možné zastavit vlnu demokratických změn, která se šířila celým regionem.¹⁴²

V Rumunsku se revoluce odehrála v prosinci 1989, kdy po krvavých střetech mezi demonstranty a silami loajálními prezidentovi Nicolae Ceaușescovi skončila jeho vláda a on sám byl popraven. Na rozdíl od Rumunska, kde probíhaly násilné události, si Československo zachovalo relativně pokojný průběh revoluce, což podtrhlo odlišnost československé cesty k demokracii.

V kontextu sílících protestů a jednání s Adamcovou vládou dospěly události k pokojnému předání moci v Československu. Komunistická vláda si stále více uvědomovala, že není schopna čelit rostoucímu tlaku jak ze strany domácí veřejnosti, tak i zahraničních vlivů, a nakonec souhlasila s tím, že se vzdá své dominantní politické role. Tento proces byl součástí širšího pohybu směrem k demokratizaci, který ovlivnil celý východní blok, zejména díky Gorbačovově politice neintervence.

Analýza dezinformačních narativů o listopadu 1989 a odkazu Václava Havla je zásadní, neboť tyto narativy systematicky narušují porozumění demokratickým hodnotám a podkopávají

¹⁴¹ KOCÁB, Michael. *Vabank: 1989–1991*. 1. vydání. Praha: Universum, 2019, s. 36.; DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zeď, 2016, s. 57.-59.; KOSATÍK, Pavel. *Člověk má dělat to, nač má sílu: Život Olgy Havlové*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 239.-244.

¹⁴² BERNATT-RESZCZYŃSKÁ, Markéta. *Před 40 lety vznikla v Polsku Solidarity, která svrhla komunistický režim* [online]. Paměť národa, 30. srpen 2020 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <https://magazin.pametnaroda.cz/udalosti/pred-40-lety-vznikla-v-polsku-solidarita-ktera-svrhla-komunisticky-rezim>>; HAVEL, Václav. *Prosím stručně: Rozhovor s Karlem Hvižd'alou, poznámky, dokumenty*. 1. vydání. Praha: Gallery, 2006, s. 19.

důvěru ve společenské instituce. Tím, že vykreslují revoluci jako manipulativní proces sloužící cizím zájmům, zpochybňují legitimitu demokratických změn a redukuje roli Václava Havla na pouhého „spojence“ západních vlivů. Takovéto zkreslení posiluje rezistenci vůči demokratickému řádu a negativně ovlivňuje kolektivní historickou paměť. Je tedy klíčové toto téma analyzovat, abychom odhalili mechanismy těchto dezinformací a pochopili jejich dopad na formování veřejného mínění, neboť dlouhodobé působení těchto vlivů může zásadně deformovat společenské vnímání revoluce a hodnot, na kterých dnešní demokracie stojí.

1.5.5. Prezident

V prosinci 1989 byl Václav Havel zvolen prezidentem Československa, čímž se završila sametová revoluce, která přivedla zemi ke svobodě. Havel byl zvolen především díky své morální autoritě a dlouholetému působení v disidentském hnutí. Zároveň byl silně podporován širokou veřejností, která v něm spatřovala symbol nekompromisního boje proti komunistickému režimu. V této volbě Havel předčil Alexandra Dubčeka, který byl ikonou Pražského jara 1968, ale jeho reputaci oslabil role při podpisu tzv. "pendrekových zákonů" v roce 1969, jež umožňovaly tvrdé zásahy proti demonstrantům.¹⁴³

Po revoluci se v Československu rozhořela debata o případném zákazu Komunistické strany Československa (KSČ), což se však nakonec neuskutečnilo. Strana byla přejmenována na Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM), která dodnes působí na politické scéně. Po prvních svobodných volbách v roce 1990 se do čela vlád dostali Václav Klaus v České republice a Vladimír Mečiar na Slovensku. Mezi nimi však začaly růst rozdílné představy o budoucnosti federace, což vedlo k tzv. „pomlčkové válce“, tedy sporu o názvu společného státu. Tyto neshody vyústily v rozdělení Československa k 1. lednu 1993. Havel se snažil federaci udržet, ale když respektoval výsledek demokratického procesu, po rozdělení státu byl zvolen prvním prezidentem samostatné České republiky.¹⁴⁴

Havlův první prezidentský mandát (1993–1998) byl charakterizován jeho důrazem na integraci České republiky do evropských a transatlantických struktur. Díky jeho politickému vlivu a dlouholetému zápasu o lidská práva se Česká republika v roce 1999 stala členem NATO. Tato událost byla symbolem českého odklonu od východního bloku a posílením západní

¹⁴³ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 260.-262.; HVÍŽDALA, Karel, SCHWARZENBERG, Karel. *Karel Jan Schwarzenberg: Knížecí život*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 137-139.

¹⁴⁴ KLAUS, Václav. *Místo autobiografie: určující momenty a vlivy* [online]. 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://media.klaus.cz/files/autobiografie.pdf>>; HAVEL, Václav. *Prosím stručně: Rozhovor s Karlem Hviždou, poznámky, dokumenty*. 1. vydání. Praha: Gallery, 2006, s. 23-24.; PITHART, Petr. *Devětaosmdesátý*. 1. vydání. Praha: Academia, 2009, s. 242-247.

orientace, což bylo pro Havla vždy důležité. V roce 1990 měl slavný projev v americkém Kongresu ¹⁴⁵, kde byl přijat s velkou úctou a stal se symbolem nově zrozené demokratické Československé republiky. Havel také silně podporoval vstup do Evropské unie, kterého se země dočkala v roce 2004, krátce po skončení jeho prezidentského mandátu. ¹⁴⁶

Jeho vztah k NATO byl velmi kladný. Havel neviděl jiné řešení pro bezpečnost malých zemí ve střední Evropě, ačkoliv během svého působení v disentu občas přemítal o zrušení vojenských bloků, jakými byly Varšavská smlouva a NATO. Po svém nástupu do prezidentské funkce však pochopil, že západní vojenská aliance bude klíčová pro stabilitu regionu a zachování svobody v nově demokratizovaných zemích. ¹⁴⁷ Na profesionální armádu, kterou Česká republika začala budovat po pádu komunistického režimu, měl Havel také významný vliv. Za minulého režimu byla Československá lidová armáda jednou z největších ve východním bloku, s přibližně 200 000 až 250 000 vojáků v aktivní službě. K tomu bylo nutné přičíst i velké množství záložníků. Po pádu komunismu a následném rozpadu Varšavské smlouvy se armáda začala výrazně zmenšovat. ¹⁴⁸ Havlova podpora profesionalizace ozbrojených sil vedla k tomu, že Česká republika postupně upustila od povinné vojenské služby, která byla zrušena na přelomu tisíciletí. V době vstupu do NATO v roce 1999 měla česká armáda přibližně 50 000 aktivních vojáků, zatímco dnes čítá kolem 25 000, což je výrazný pokles oproti období před rokem 1989. ¹⁴⁹

V osobním životě byla pro Havla zásadní jeho manželka Olga Havlová, která ho podporovala po celý život, zejména během jeho pobytů ve vězení. Jejich vztah byl ale také poznamenán určitým napětím, což se odráželo i v jeho *Dopisech Olze*, které psal během svého věznění. Olga zemřela na rakovinu 27. ledna 1996, což Havla velmi zasáhlo, i když jejich vztah nebyl vždy bez problémů. Po její smrti se Havel brzy znovu oženil s herečkou Dagmar

¹⁴⁵ HAVEL, Václav. *Projev prezidenta Václava Havla pro obě sněmovny Kongresu USA*. Washington, D.C.: Velvyslanectví USA, 21. února 1990 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://cz.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/22/2015/12/Projev-prezidenta-Havla-v-Kongresu-1990.pdf>>.

¹⁴⁶ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zeď, 2016, s. 157.

¹⁴⁷ ŠPAČEK, Ladislav. *Deset let s Václavem Havlem*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2012, s. 99.-103., s. 135-138.

¹⁴⁸ IDNES. *Armáda před listopadem 1989* [online]. idnes.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <https://www.idnes.cz/zpravy/nato/armada-pred-listopadem-1989.A141217_132052_zpr_nato_inc\>.

¹⁴⁹ BORKOVEC, Zdeněk. *Proces vstupu ČR do NATO a jeho vliv na utváření bezpečnostního systému ČR*. Vojenské rozhledy, 2014, roč. 23 (54), č. 1, s. 8–21.; DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zeď, 2016, s. 254.; Tamtéž, s. 309-314.; ŠPAČEK, Ladislav. *Deset let s Václavem Havlem*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2012, 226 s., s. 135-138.

Veškrnovou, což vyvolalo kritiku části veřejnosti, která považovala tuto změnu za příliš rychlou.¹⁵⁰

Havlovo zdraví bylo dlouhodobě špatné, především kvůli letitému kouření a těžkému životnímu stylu. Trpěl chronickými problémy se srdcem a plícemi, což bylo z velké části důsledkem jeho návyku na cigarety, kterého se nikdy úplně nezbavil. Nebyl ani abstinentem, je znám jeho srdečný vztah k pivu, což se projevilo i během setkání s americkým prezidentem Billem Clintonem a spisovatelem Bohumilem Hrabalem, kdy společně navštívili českou hospodu. Havel udržoval tyto neformální tradice i během svého prezidentského období a považoval je za součást české kultury.¹⁵¹

Havel zemřel 18. prosince 2011 ve věku 75 let na svém venkovském sídle na Hrádečku. Státní pohřeb, který proběhl 23. prosince 2011 v katedrále sv. Víta v Praze, byl vyjádřením hluboké úcty, kterou k němu chovali lidé z celého světa, a zúčastnila se ho řada významných státníků i široká veřejnost.¹⁵²

Analýza prezidentského i postprezidentského působení Václava Havla je klíčová, neboť právě jeho výkon ve funkci prezidenta je častým terčem dezinformačních narativů, které manipulují veřejným míněním a zneužívají zásadní témata spojená s Havlovým odkazem. Havlova zahraničněpolitická orientace, zejména jeho důraz na začlenění České republiky do NATO a její západní orientaci, je v těchto narativech často překrucována a vykreslována jako podléhání cizím zájmům, což má vzbudit pochybnosti o směřování státu po roce 1989. Dalším častým motivem dezinformačních narativů jsou spekulace o kvalitě Havlova vedení, kdy je jeho zdravotní stav účelově zveličován a interpretován jako překážka řádného výkonu prezidentské funkce. Kromě fyzických obtíží bývá Havel často obviňován z nadměrného užívání alkoholu, což má podpořit obraz prezidenta neschopného efektivně zastávat svůj úřad. Podobně je zkreslován i jeho postoj k transformaci společnosti po roce 1989, která je v dezinformačních zprávách prezentována jako destabilizační, ačkoli Havel svými kroky usiloval o posílení demokratických institucí a modernizaci státu. Tyto systematické manipulace nejen zkreslují historické porozumění jeho roli, ale podkopávají důvěru v demokratické hodnoty a stabilitu nově vzniklého politického systému. Detailní analýza těchto dezinformačních narativů je tedy zásadní pro odhalení způsobů, jakými dochází k manipulaci kolektivní paměti, a pro pochopení,

¹⁵⁰ HAVEL, Václav. *Prosím stručně: Rozhovor s Karlem Hviždálou, poznámky, dokumenty*. 1. vydání. Praha: Gallery, 2006, s. 5.; Tamtéž s. 79–81.

¹⁵¹ SEDMIDUBSKÝ, Jan. *Začalo saxofonem v Redutě: závod o NATO odstartoval před třiceti lety v Praze* [online]. Český rozhlas Plus, 2023 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://plus.rozhlas.cz/zacalo-saxofonem-v-redute-zavod-o-nato-odstartoval-pred-triceti-lety-v-praze-9161470>>.

¹⁵² DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 230.-231.

jak jsou zásadní prvky Havlova odkazu zneužívány k šíření skepticismu vůči české demokratické transformaci a jejím základním principům.

1.5.6. Odkaz Václava Havla

Odkaz Václava Havla lze chápat z různých úhlů pohledu. Jeho význam se odráží nejen v politickém a kulturním dědictví, ale i v obecnějším chápání hodnot, které zastával. V právním smyslu je pojem odkazu spojován s dědickým právem a znamená část majetku, kterou zůstavitel přenechává konkrétní osobě, aniž by byla dědicem. Ve filozofickém a historickém kontextu však můžeme pojem odkazu rozšířit, aby zahrnoval nejen hmotné statky, ale také myšlenky, hodnoty a činy, které zůstávají po významných osobnostech. V tomto širším smyslu odkaz Václava Havla zahrnuje jeho přínos k formování demokracie, odpor proti totalitním režimům a jeho zásadní filozofické a morální postoje. Havel, jako první prezident České republiky a klíčová osobnost odporu proti komunistickému režimu, zanechal nesmazatelnou stopu nejen v České republice, ale po celém světě. Jeho heslo „Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí“ vyjadřuje víru v etické a morální principy, které přesahují hranice politického světa. Tento citát, inspirovaný mimo jiné filozofií Mahátmy Gándhího, poukazuje na Havlovu neochvějnou důvěru v to, že pravda a láska mají větší sílu než nenávist a nesvoboda.¹⁵³

Kromě svého politického odkazu Havel zanechal také kulturní a filozofickou stopu, především jako dramatik a esejista, který se zabýval otázkami odpovědnosti, morálky a absurditou totalitních režimů. V dialogu s dalšími intelektuály své doby, jako byl Milan Kundera, vedl diskuse o charakteru české společnosti a historickém vývoji. Zatímco Kundera viděl české dějiny jako sérii opakovaných neúspěchů, Havel se zaměřoval na možnost morální obnovy a věřil v odpovědnost jedince za odpor vůči bezpráví.¹⁵⁴

Odkaz Václava Havla lze interpretovat i v kontextu tzv. kulturních válek, při kterých se různé společenské skupiny snaží prosadit své hodnoty a pojetí světa. Tento konflikt představuje přirozený společenský proces, který v mírových obdobích podporuje reflexi a revizi norem, hodnot a přístupů. Dezinformace a propaganda však tento proces výrazně narušují, což má nežádoucí a potenciálně nebezpečné důsledky. V současnosti se tento spor odehrává především mezi zastánci národního konzervatismu a stoupenci multikulturního globalismu.

¹⁵³ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed, 2016., s. 185.-186.; ŽANTOVSKÝ, Michael. *Havel*. 1. vydání. Praha: Argo, 2014, s. 14.-16.

¹⁵⁴ PITHART, Petr. *Takoví my Češi jsme. Spor o český úděl mezi Milanem Kunderou a Václavem Havlem* [online]. Novinky.cz, 15. února 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/clanek/kultura-salon-petr-pithart-takovi-my-cesi-jsme-spor-o-cesky-udel-mezi-milanem-kunderou-a-vaclavem-havlem-40276432>>.

Symbolický význam jeho jména a odkazu je patrný i dnes. Po jeho smrti v roce 2011 bylo na jeho počest pojmenováno Letiště Václava Havla v Praze. Jeho jméno nesou i další instituce a místa, která nadále šíří jeho hodnoty a ideály, například Knihovna Václava Havla, jež organizuje diskuse, besedy a kulturní akce věnované jeho životu a dílu.

Při rozloučení s Václavem Havlem kníže Karel Schwarzenberg ve svém projevu zdůraznil, že boj za hodnoty, které Havel prosazoval, nesmí skončit s jeho odchodem. Prohlásil: „*Za slova o pravdě a lásce se Havlovi mnozí vysmívali. Přesto je to podstata lidského boje. A ten boj nesmíme nikdy vzdát, budeme za pravdu a lásku nadále bojovat, neustaneme. Můžete se na nás spolehnout.*“ Tato slova odkazují na pokračování Havlova odkazu v současné společnosti, která stojí před vlastními výzvami. Schwarzenbergova výzva k neúnavnému úsilí za pravdu, svobodu a důstojnost člověka rezonuje i dnes a zůstává živým připomenutím toho, že Havel svým životem i odkazem inspiroval nejen současníky, ale i budoucí generace k boji proti nesvobodě a lži.¹⁵⁵

¹⁵⁵ SCHWARZENBERG, Karel. *Budeme bojovat. Můžete se na nás spolehnout* [online]. TOP 09, 2012 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/schwarzenberg-budeme-bojovat-muzete-se-na-nas-spolehnout-8395.html>>.

2. Analytická část

První část analytické části se zaměřuje na analýzu tzv. time-progressu o Václavu Havlovi v dezinformačních e-mailech. Pomocí sledování poměru zachycených e-mailů v čase bude analyzován vývoj frekvence těchto zmínek v průběhu různých období. Tento vývoj bude vizualizován grafem, který přehledně ukáže trendy v šíření dezinformací a jejich vztah k významným historickým a politickým událostem.

Druhá část se soustředí na opakující se témata v dezinformačních e-mailech o Václavu Havlovi. Bude analyzováno několik tematických okruhů, které se v těchto e-mailech objevují nejčastěji. Pomocí konkrétních výroků a narativů se zkoumá jejich pravdivost a analyzuje se, jakým způsobem dezinformace ovlivňují veřejné mínění. Zvláštní pozornost je věnována tomu, jak tyto zprávy narušují pozitivní obraz Václava Havla a jaký mají širší vliv na politickou a společenskou debatu.

Tyto e-maily jsou často stylizovány tak, aby přitáhly pozornost pomocí výrazných prvků, jako jsou vykřičníky, velká písmena či emotivní hesla, která mají vyvolat pocit naléhavosti a přimět příjemce k jejich rychlému přeposlání. Tvrdí, že obsahují autentická slova významných osobností, avšak mísí pravdivá tvrzení s dezinformacemi, čímž se snaží zvýšit svou důvěryhodnost. Kromě dezinformací obsahují také misinformace, tedy nesprávné informace šířené bez úmyslu klamat, a malinformace, kdy jsou pravdivé informace šířeny se škodlivým úmyslem nebo v zavádějícím kontextu. Tato směs pravdivých a nepravdivých informací je často koncipována podobně jako již dříve zmíněný koncept 60/40, kde se pravdivá fakta kombinují s nepravdivými, což usnadňuje šíření obsahu a zvyšuje jeho věrohodnost u příjemců.

2.1. Vývoj v čase štítku Václav Havel

V této části analytické práce se zaměřuje na oddíl vývoj v čase „Time progress“¹⁵⁶, kde se sleduje poměr zachycených e-mailů se zmínkou osoby Václava Havla vůči všem zaznamenaným e-mailům v čase. Cílem je zmapovat konkrétní vývoj frekvence zmínek o Václavu Havlovi jak v týdenní, tak měsíční formě. Tento přehled poskytuje obraz o tom, jak se podíl těchto e-mailů mění v průběhu sledovaného období a jaký časový vývoj lze v této oblasti pozorovat.

Výsledky ukazují, že tendence výskytu e-mailů zmiňujících Václava Havla od konce roku 2020 do února 2024 mírně klesá, přičemž nejvyšší týdenní hodnota, 14,5 %, byla zaznamenána ve 24. týdnu roku 2020 během pandemie COVID-19. V tomto období probíhaly důležité

¹⁵⁶ THENIDIEL. *Report Progress* [online]. 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://thenidiel.eu/report-progress>>.

politické a ekonomické debaty, včetně krajských a senátních voleb a diskuzí o střetu zájmů premiéra Andreje Babiše. Přesto nebyl zjištěn přímý důvod pro náhlý nárůst zmínek o Havlovi, což může naznačovat, že jeho jméno je využíváno ve chvílích krizí nebo společenských změn kvůli jeho symbolické roli v české historii.

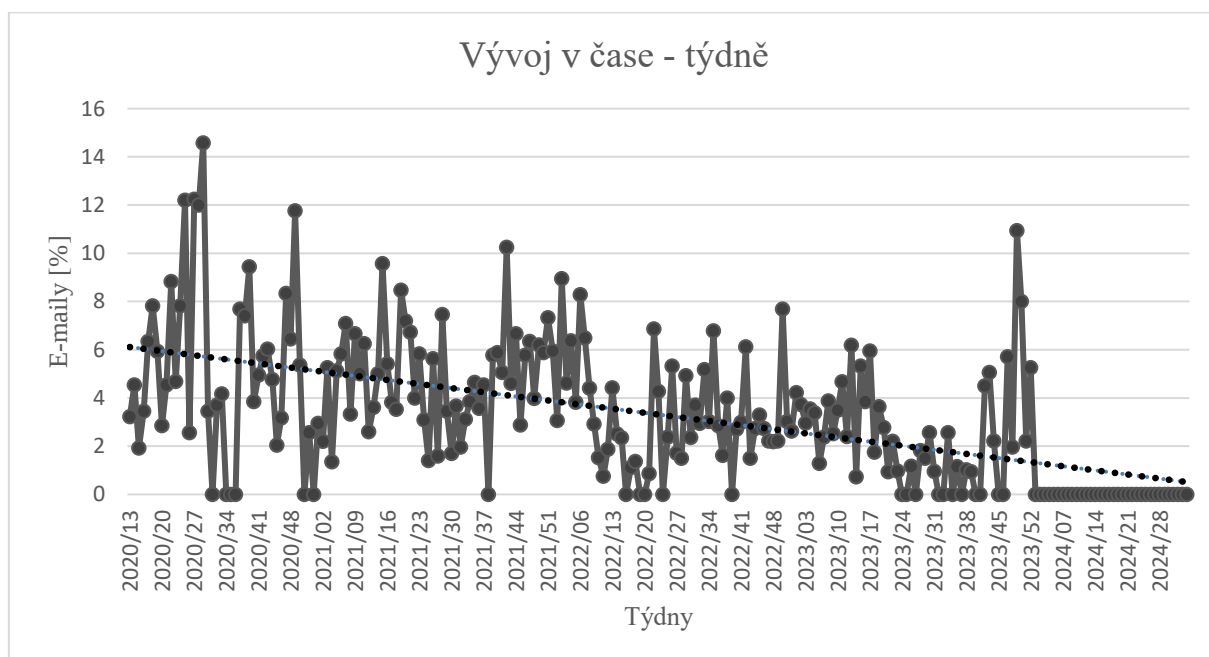
Mírné zvýšení zmínek je možné pozorovat během podzimních měsíců, kdy se konají významné události spojené s Václavem Havlem, jako jsou jeho narozeniny, výročí sametové revoluce a jeho úmrtí. V těchto obdobích se často rozesílají specifické e-maily, které reagují na výročí zmíněných událostí, nebo například na uvedení filmu *Havel* do kin. Tyto e-maily často kritizují film za manipulaci se skutečnostmi a za to, že nezobrazuje negativní stránky bývalého prezidenta.

S ohledem na omezené časové období, ve kterém funguje databáze Českých elfů, je možné analyzovat zmínky o Václavu Havlovi v rámci výzkumu štítu osoby „Václav Havel“ pouze od dubna 2020 do února 2024 v sekci „Time progress“. Starší i novější období není zatím dostatečně kvalitně zpracováno, aby umožnilo důkladné zkoumání a prezentaci výsledků, například v grafické podobě týdenního či měsíčního vývoje poměru zmínek o Václavu Havlovi vůči ostatním e-mailům. Tato skutečnost omezuje možnosti zkoumat dlouhodobější vývoj zmínek o Havlovi, například od roku 2011, kdy zemřel. S ohledem na postupné vzdalování jeho politického odkazu do minulosti lze předpokládat, že frekvence zmínek o něm bude i nadále klesat, což koresponduje s teorií kolektivní paměti, která tvrdí, že historické postavy a události postupně ztrácejí svůj bezprostřední vliv na současnost.

I přes tento pokles si však Václav Havel udržuje určitou rezistenci vůči zapomnění a jeho jméno zůstává v dezinformačních e-mailech symbolem svobody, demokracie a liberálního zřízení, na které jsou často vedeny útoky. E-maily často využívají ironii či přímé diskreditace jeho odkazu, čímž napomáhají polarizaci společnosti. Tento fenomén lze vysvětlit konceptem „politického mýtu“, kdy je Havel nejen symbolem transformace po roce 1989, ale také postavou, která je vnímána negativně částí společnosti, což činí jeho jméno vhodným nástrojem pro manipulaci veřejného mínění. Časté používání jeho jména v dezinformacích, například vykreslování jako „elity“ odtržené od běžných lidí, posiluje narativ nedůvěry vůči elitám. Tento fenomén ukazuje, že Václav Havel není pouze historickou postavou, ale zůstává živým prvkem současného politického a společenského diskurzu. Pokud srovnáme jeho pozici s Tomášem Garriguem Masarykem, prvním československým prezidentem, který stejně jako Václav Havel patří mezi tři prezidenty, jež jsou zákonem uznáni za osoby, které se zásadním způsobem zasloužily o stát, můžeme pozorovat výrazné rozdíly v míře, jak často jsou jejich jména

zmiňována.¹⁵⁷ Masaryk, jenž rovněž reprezentuje českou státnost a demokratické hodnoty, je v dezinformačních e-mailech zmiňován podstatně méně často. V databázi zachycených e-mailů je jméno Tomáše Garrigua Masaryka uvedeno v 89 případech, přičemž po aplikaci filtru, který zohledňuje výskyt fráze Masaryk alespoň jednou v textu, se tento počet sníží na 55 e-mailů. Lze navíc předpokládat, že se řada z těchto e-mailů pořád nemusí přímo týkat kritiky jeho osoby. Na základě těchto údajů je zjevné, že jméno Václava Havla je v současnosti mnohem častěji využíváno jako nástroj v dezinformačních e-mailech, což poukazuje na odlišný přístup k těmto historickým postavám v současném narativu.

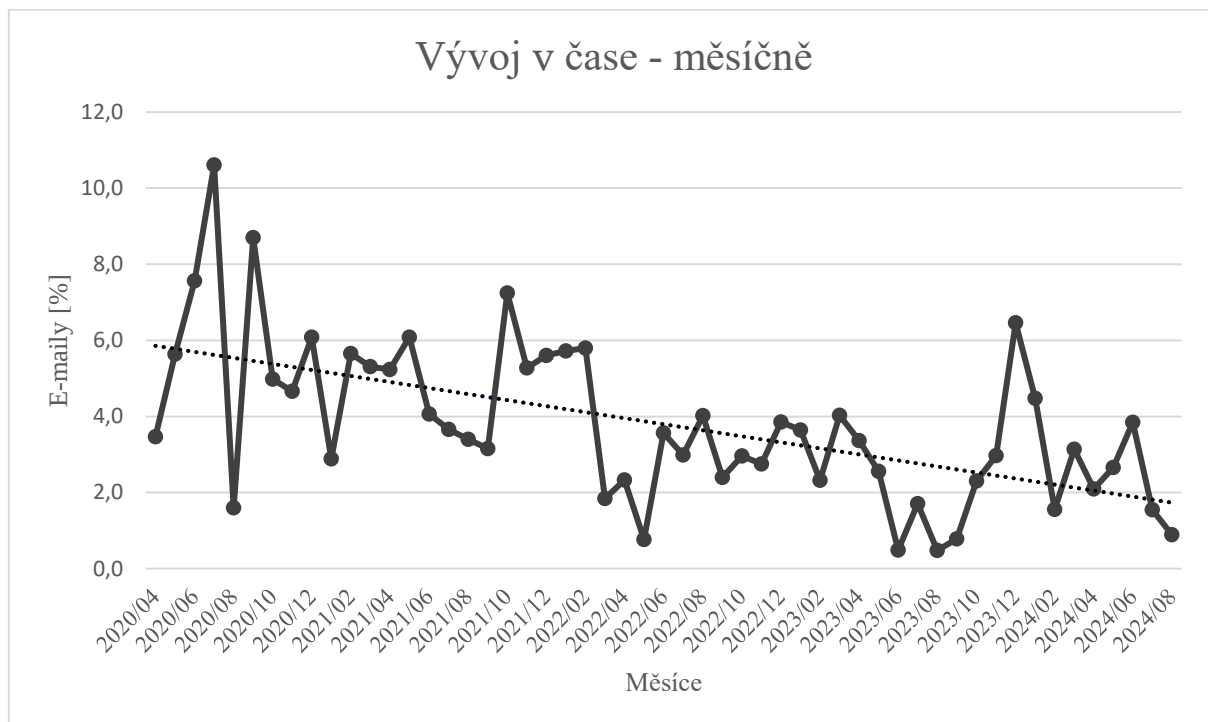
Graf 1 TIME PROGRESS-osoba Václav Havel týdně

Zdroj: vlastní zpracování na základě databáze Thenidiel.

¹⁵⁷ Zákon č. 22/1930 Sb., zákon o zásluhách T. G. Masaryka.

Graf 2 TIME PROGRESS-osoba Václav Havel měsíčně

Zdroj: vlastní zpracování na základě databáze Thenidiel.

2.2. Opakující se dezinformace o Václavu Havlovi v řetězových e-mailech

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu několika tematických okruhů, které se nejčastěji objevují v dezinformačních e-mailech zaměřených na osobu Václava Havla. Každé z těchto témat je podrobně rozebráno s uvedením konkrétních výroků a narativů, které se v těchto e-mailech objevují, a následně jsou konfrontovány s ověřenými historickými fakty. Hlavní tematické okruhy byly identifikovány na základě dat získaných z databáze Českých elfů, která poskytuje podrobný přehled o šíření řetězových e-mailů v českém prostředí. Tato data umožňují analyzovat frekvenci a rozsah šíření dezinformací zaměřených na odkaz Václava Havla.

Původní soubor obsahoval 877 e-mailů identifikovaných na základě vyhledávání osoby Václava Havla, avšak mnoho z nich se jeho osoby přímo netýkalo. Pro zvýšení efektivity obsahové analýzy byl ke štítku přidán filtr na frázi „Havel“, čímž bylo zajištěno, že e-maily obsahují alespoň jednu zmínku této fráze. Výsledkem bylo 331 e-mailů, přičemž nejstarší pochází z dubna 2020 a nejnovější z konce srpna 2024. I když ne všechny e-maily výhradně souvisejí s Václavem Havlem, tato selekce představuje významný krok ke zpřesnění zaměření analýzy na e-maily, které mají přímý vliv na jeho odkaz. Je však třeba poznamenat, že přesný počet šířících se e-mailů o Václavu Havlovi nelze jednoznačně určit, protože tento soubor

představuje pouze část zachycené komunikace mezi jednotlivci. Obsah těchto e-mailů často přesahuje rámec primárního tématu a využívá jej jako výchozí bod pro širší diskuse, například o ukrajinské migraci. V některých případech je složité určit, zda je obsah e-mailu stále relevantní k tématu, nebo zda se od něj již odchyluje. Toto rozhodnutí tak zůstává do jisté míry subjektivní.¹⁵⁸ Přesto však řetězové e-maily obvykle odrážejí obsah dezinformačních webů, a soubor e-mailů shromážděný v databázi Thenidiel poskytuje dostatečný materiál k tomu, aby bylo možné rekonstruovat alespoň rámcový přehled vývoje šířených dezinformací.

Nejčastěji detekována témata ve výše zmíněných e-mailech jsou:

1. Kritika polistopadového vývoje
2. Kritika zdravotního stavu a alkoholismu
3. Prodej Lucerny
4. Kritika NATO a „humanitárního bombardování“
5. Prolomení Benešových dekretů
6. Tvrzení o spolupráci s StB a Gestapem

Pro potřeby této práce bylo identifikováno šest nejčastěji opakujících se tematických okruhů, které se objevují v analyzovaných e-mailech. Tato tvrzení byla na základě konkrétních příkladů z databáze Thenidiel podrobně analyzována, zasazena do širšího historického kontextu a podrobena pečlivé faktické verifikaci. Cílem této kapitoly není pouze vyvrácení nepravdivých informací, ale také zkoumání, zda opakující se motivy v dezinformačních e-mailech sledují specifické politické či ideologické cíle. Tato analýza poskytuje hlubší pochopení toho, jak jsou symboly, včetně postavy Václava Havla, zneužívány v dezinformačních kampaních a jak tyto narativy přispívají k polarizaci veřejného diskurzu.

Opakované šíření těchto narativů může mít zásadní vliv na formování kolektivní historické paměti. Neustálé opakování určitých tvrzení totiž vede k jejich postupné fixaci v kolektivním povědomí, což může zásadně ovlivnit, jak bude historická postava, jako například Václav Havel, vnímána v budoucnosti. Tento efekt je dobře ilustrován známým výrokem, často připisovaným nacistickému propagandistovi Josephu Goebbelsovi: „Stokrát opakovaná lež se stane pravdou.“ Ačkoli Goebbels pravděpodobně není autorem tohoto výroku, jeho cynická

¹⁵⁸ FILIPEC, Ondřej. Téma ukrajinských uprchlíků v kontextu informační války. In: *Odolná střední Evropa: Cesta k bezpečné budoucnosti* [online]. TOPAZ, 2024, s. 73 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://top-az.eu/filipek-tema-ukrajinskych-uprchliku-v-kontextu-informacni-valky/>>.

podstata přesně vystihuje, jak dezinformační kampaně mohou zásadně změnit veřejné vnímání historických skutečností a osobností.¹⁵⁹

Zvláštním rysem těchto dezinformací je jejich kombinace s malinformacemi. Malinformace jsou založeny na částečně pravdivých faktech, ale jsou prezentovány tak, že vedou k zavádějící interpretaci. Příjemce tak může na základě manipulativní prezentace vnímat tato fakta zkresleně. Když se tyto zprávy šíří dále, často nevědomými šířiteli, transformují se do podoby misinformací – tedy nepravdivých informací šířených v dobré víře. Tento cyklus šíření, kdy dezinformace i malinformace postupně získávají nový život, může dlouhodobě vést k výraznému zkreslení historické paměti a významně ovlivnit nejen odkaz Václava Havla, ale také interpretaci moderních dějin České republiky.

2.2.1. Kritika polistopadového vývoje

Řetězové e-maily kritizující polistopadový vývoj v České republice často staví do kontrastu současnou situaci s obdobím před rokem 1989. Vedle ekonomických faktorů, jako je například srovnání cen základních potravin (typicky cena rohlíku), jsou tato srovnání obohacena o morální aspekty, přičemž současná společnost je často vykreslována jako morálně upadající, zatímco minulý režim je idealizován jako éra většího pořádku a hodnotového zakotvení. Tento morální rámec je následně stavěn do ostrého kontrastu vůči politickým a ekonomickým změnám, které nastaly po Sametové revoluci. Zde se opět projevuje metoda mísení pravdivých informací s nepravdivými či zavádějícími tvrzeními, přičemž často dochází k tomu, že jsou pravdivé informace prezentovány v neadekvátním či zkresleném kontextu, čímž dochází k jejich dezinterpretaci a manipulaci v zájmu dosažení určitého ideologického efektu.

E-maily rovněž často pracují s narativem o domluveném předání moci mezi komunistickými a disidentskými představiteli, přičemž Václav Havel bývá obviňován z toho, že umožnil bývalým členům komunistické elity převzít klíčové pozice v ekonomice a politice. Další variace těchto e-mailů ho viní z toho, že napomohl odlivu národního kapitálu na Západ, čímž údajně oslaboval českou ekonomiku. Časté jsou také spekulace ohledně privatizace, včetně restitucí Havlova osobního majetku, jako je palác Lucerna, a destabilizace původně československé, později české armády. Těmto dvěma bodům bude věnována samostatná kapitola této práce, která poskytne podrobnější analýzu těchto tvrzení.

Lze konstatovat, že téma Sametové revoluce představuje zastřešující narativ většiny zkoumaných e-mailů. Tento motiv je neustále opakován, přičemž se soustředí na otázku, zda

¹⁵⁹ HORÁK, Otakar. *Stokrát opakovanému klamstvu skutečně uveríme* [online]. Denník N, 24. září 2015 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://dennikn.sk/249003/stokrat-opakovana-loz-sa-stava-pravdou/>>.

přinesly změny po roce 1989 skutečný pozitivní posun ve společnosti. Tento diskurz je často aktualizován v kontextu kritiky současné vlády, kdy jsou vzneseny otázky typu „za tohle jsme zvonili klíčkem?“. Tento výrok nejenže odkazuje na události Sametové revoluce, ale slouží zároveň jako zjednodušená kritika polistopadového vývoje, která směřuje k vyvolání pochybností o přínosech transformace, čímž oslovuje širší veřejnost a prohlubuje polarizaci společnosti.¹⁶⁰

Tvrzení: Václav Havel byl „agentem USA“, který byl vybrán a financován Spojenými státy, aby vedl protikomunistickou opozici.

Kontext a Fakta: Václav Havel se nakonec stal vůdcem opozice proti komunistickému režimu, avšak nešlo o žádnou oficiální funkci. Na rozdíl od situace za druhé světové války, kdy Jan Šrámek působil jako předseda exilové vlády v Londýně, Havel nebyl součástí žádné takové struktury. Prvorepublikoví politici a další vlivné osobnosti, které po komunistickém převratu emigrovaly, byli většinou již starší, a nová opozice se začala formovat kolem Charty 77, jejímž autorem byl mimo jiné i spisovatel Pavel Kohout. Havel, jako jeden z hlavních signatářů Charty, se stal symbolickou tvářích tohoto hnutí.¹⁶¹ Přestože byl ve vězení a jeho akcent na lidská práva ho již tehdy profiloval jako jednu z vedoucích postav opozice, jeho tvář nebyla široce rozpoznatelná. Když Rudé právo zveřejnilo článek „Přání k narozeninám Ferdinandu Vaňkovi“¹⁶², jen málokdo si uvědomil, že je to právě Václav Havel, kdo se za tímto jménem skrývá. Během revolučních dnů v roce 1989 a následných schůzek Občanského fóra se naplno projevila Havlova schopnost naslouchat, formulovat základní konsenzus a zjednodušit složité myšlenky do srozumitelných vět, na kterých se většina shodla. Právě díky těmto kvalitám, v kombinaci s jeho morální autoritou, se postupně stal neformálním vůdcem revoluce. Nakonec byl navržen a zvolen prezidentem Československa.¹⁶³

Tvrzení, že Václav Havel byl agentem USA, je zcela nepravdivé a součástí dezinformačních narativů, jejichž cílem je zdiskreditovat jeho roli a pověst morální autority.

¹⁶⁰ Identifikační čísla e-mailů: 30181, 29902, 29790, 29764, 29720, 29587, 29457, 29423, 29419, 29105, 28889, 28722, 29388, 27645, 14714, 13357, 12339, 11622, 11267, 10938, 10800, 10284, 10044, 9859, 9679, 9619, 9494.

¹⁶¹ HVÍŽDALA, Karel, SCHWARZENBERG, Karel. *Karel Jan Schwarzenberg: Knížecí život*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 113.; DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 160.-163.

¹⁶² KARLÍK, Martin, MAŇOUROVÁ, Anna. *Před 25 lety nechal otisknout narozeninové přání Havlovi, napálil tím Rudé právo* [online]. iRozhlas, 7. října 2014 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/pred-25-lety-nechal-otisknout-narozeninove-prani-havlovi-napalil-tim-rude-pravo_201410070838_amanourova>.

¹⁶³ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 239.; PITHART, Petr. *Devětaosmdesátý*. 1. vydání. Praha: Academia, 2009, s. 208-221.

Havel byl nezávislou postavou československého disentu, známou svou nekompromisní podporou lidských práv a demokratických principů. Neexistuje žádný důkaz, který by naznačoval jeho spojení s americkými tajnými službami. Naopak, podle zákona č. 94/2012 Sb., o zásluhách Václava Havla, je bývalý prezident Václav Havel oficiálně uznán za osobu, která se zasloužila o stát. Tento titul je udělen zákonem pouze třem českým a československým prezidentům – Václavu Havlovi, Tomáši Garrigue Masarykovi a Edvardu Benešovi.¹⁶⁴ Západní podpora československého disentu však byla nesporná, což lze ilustrovat na příkladu Československého dokumentačního střediska nezávislé literatury (ČSDS), založeného v březnu 1986 v Hannoveru skupinou českých emigrantů. Významní exulanti, jako například historik Vilém Prečan, Ivan Medek či Karel Schwarzenberg, hráli klíčovou roli v podpoře zakázané československé kultury. Tato podpora zahrnovala nejen distribuci samizdatové literatury, ale také publikování stovek knižních titulů a desítek samizdatových periodik. V rámci ČSDS byla shromážděna kompletní produkce československých exilových nakladatelství a hlavních exilových časopisů. V knihovně ČSDS se nachází také menší sbírka polských samizdatových a exilových publikací, stejně jako zahraniční literatura o Československu a střední a východní Evropě.¹⁶⁵

Havel, díky svému mezinárodnímu renomé a zejména díky tomu, že jeho divadelní hry byly hrány v zahraničí, měl přístup k tzv. *bonům*.¹⁶⁶ Tyto prostředky mu umožňovaly určitou finanční nezávislost, což bylo důležité zejména vzhledem k jeho zakázané činnosti v Československu.¹⁶⁷ Podpora Havla ze strany západních institucí a jednotlivců, zejména v oblasti kultury, však nelze zaměňovat s tvrzením, že by byl agentem USA. Na toto obvinění neexistuje žádný relevantní důkaz, který by jeho údajnou spolupráci s americkými tajnými službami potvrdil. Tyto nepravdivé narativy mají primárně za cíl diskreditovat jeho historický význam a jeho roli v československém disentu.

Tvrzení: Václav Havel zradil Karla Kryla a další disidenty, kteří byli užitečnými idioty pro nový režim.

Kontext a Fakta: Rozdílné názory mezi Karlem Krylem a Václavem Havlem byly skutečně známé, zejména po roce 1989. Karel Kryl, klíčová postava československého disentu, se stal

¹⁶⁴ Zákon č. 94/2012 Sb., zákon o zásluhách Václava Havla.

¹⁶⁵ NÁRODNÍ MUZEUM. Československé dokumentační středisko [online]. 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.nm.cz/historicke-muzeum/ceskoslovenske-dokumentacni-stredisko>>; DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Žeď, 2016, s. 230-231.; PITHART, Petr. *Devětaosmdesátý*. 1. vydání. Praha: Academia, 2009, s. 208-221.

¹⁶⁶ poukázky používané v Československu jako forma měny v prodejnách zahraničního zboží (Tuzex)

¹⁶⁷ CHAUN, Igor. *Největší Čech* [online]. Česká televize, 2005 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1166142508-nejvetsi-cech/20456222704/>>.

symbolem událostí roku 1968 díky svým protestsongům, zejména „*Bratříčku, zavírej vrátka*“. Po invazi vojsk Varšavské smlouvy odešel do exilu, kde působil převážně v Rádiu Svobodná Evropa v Mnichově. Tím se stal hlasem svobody a odporu proti totalitnímu režimu.¹⁶⁸ V roce 1989 se vrátil do Československa a byl zpočátku nadšený z pádu komunismu, ale brzy začal kritizovat vývoj společnosti a politiky. Po návratu do Československa se Karel Kryl setkal s Václavem Havlem, kterému nabídl svou pomoc při budování nové demokracie. Podle svědectví známého hudebního kritika Jiřího Černého Havel na tuto nabídku odpověděl slovy: „*Karle, jdi a zpívej*.“¹⁶⁹ Výrok Václava Havla nebyl zamýšlen jako urážlivý, ale spíše jako uznání Krylova přínosu coby umělce, jehož písně oslovovaly širokou veřejnost a inspirovaly ji. Karel Kryl však tento výrok vnímal negativně, neboť očekával, že se bude moci aktivně podílet na formování nového politického uspořádání, což se nakonec nenaplnilo. Brzy se stal jedním z nejvýraznějších kritiků polistopadového vývoje, což reflektovala i jeho známá píseň „*Demokracie*“, v níž vyjadřoval nespokojenost s vývojem nových poměrů. Kritizoval zejména narůstající materialismus, úpadek hodnot a bývalé komunisty, kteří se podle něj rychle transformovali v „demokraty“. Poukazoval na to, že změny nebyly dostatečně hluboké ani skutečně transformační. Přestože jeho kritika nebyla namířena přímo proti Havlovi, rozdílné vize obou osobností ohledně dalšího vývoje společnosti byly patrné. Kryl měl značně idealistická očekávání a možná i naivní představy o tom, jak rychle a bezproblémově se Československo přemění v plně demokratickou společnost. Kromě toho těžce nesl i rozdělení Československa, které vnímal jako selhání snah o jednotu a spolupráci.¹⁷⁰

Tvrzení: Havel a disidenti umožnili předání moci novým oligarchům, kteří zničili ekonomiku.
Kontext a Fakta: Při reflexi přechodu Československa k tržní ekonomice po roce 1989 je nutné začít u skutečnosti, že kapitalismus zde existoval již před druhou světovou válkou. Tento systém byl po roce 1948 přerušen znárodněním a kolektivizací, které zavedla komunistická strana po převzetí moci. Tím došlo k odstranění soukromého vlastnictví a vytvoření centralizované, plánované ekonomiky.¹⁷¹ Změna zahrnovala nejen znárodnění velkých

¹⁶⁸ ČERNÝ, Jiří. *Karel Kryl by oslavil 75. „Bratříčku, zavírej vrátka“ platí stále, říká hudební kritik Jiří Černý* [online]. Aktuálně.cz, 1. března 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/hudba/karel-kryl-75-bratricku-zavirej-vratka-jiri-cerny-hudba/r~fc03b41c5cfb11e9ad610cc47ab5f122/>>.

¹⁶⁹ ČESKÁ TELEVIZE. *Mé písně platí dosud, varoval Kryl. Před 30 lety se vrátil do Československa* [online]. ČT24, 30. listopadu 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/me-pisne-plati-dosud-varoval-kryl-pred-30-lety-se-vratil-do-ceskoslovenska-56439>>.

¹⁷⁰ PEČINKA, Bohumil. *Malý velký muž*. Studentské listy, 1990, roč. 1, č. 19, 22. října, s. 3.; KRAUZE, Krystyna. *Bratříček Karel*. [online]. Česká televize, 2016. [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10573682442-bratricek-karel/>>.

¹⁷¹ ROKOSKÝ, Jaroslav. SVOBODA, Libor (eds.). *Kolektivizace v Československu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013. s. 110-119.

průmyslových podniků, ale i zásadní proměnu celé ekonomiky a společnosti, které byly od té doby pod kontrolou státu. Po pádu komunismu v roce 1989 vznikla naléhavá potřeba modernizovat ekonomiku a navrátit se k tržním principům.¹⁷²

Debaty o tom, jakým způsobem má být přechod zpět ke kapitalismu realizován, byly zásadní a různé skupiny přicházely s odlišnými návrhy. Jedna z nich, reprezentovaná například Valterem Komárkem, prosazovala pozvolný přechod doprovázený důkladnou právní reformou a transparentní privatizací, což mělo za cíl minimalizovat riziko nesprávného nakládání s majetkem a omezit ekonomickou nerovnost. Tento přístup stavěl na tom, že stabilní ekonomické změny musí být podloženy pevnými institucemi a pravidly.¹⁷³

Na druhé straně stála skupina, kterou reprezentovali Václav Klaus, Tomáš Ježek a Dušan Tříška, kteří prosazovali rychlejší přechod k tržnímu hospodářství, včetně zavedení kuponové privatizace. Tento model měl za cíl rychle převést státní majetek do soukromých rukou, a tím zabránit hrozbě, že se státní podniky rozpadnou či že jejich majetek bude rozkraden. Zastánci rychlého přechodu argumentovali tím, že dlouhý a pomalý proces privatizace by vedl k nevratným škodám.¹⁷⁴ Restituce a privatizace byly proto klíčovými procesy. Restituce umožnily navrácení majetku původním vlastníkům, zatímco velká a malá privatizace řešily rozprodej státního majetku, který nebylo možné vrátit. Velká privatizace se týkala prodeje velkých podniků, jako byla například *Škoda Auto*, která byla úspěšně privatizována a prodána koncernu Volkswagen, což vedlo k její stabilizaci a růstu. Malá privatizace naopak zahrnovala menší podniky a obchody, které byly prodány na veřejných aukcích. Kuponová privatizace, která byla součástí malé privatizace, umožnila občanům získat podíly ve velkých státních podnicích prostřednictvím kupónových knížek. Ačkoli tento systém umožnil rychlé rozdělení majetku, přinesl i řadu problémů. Kvůli nedostatečné regulaci privatizačních fondů, v nichž občané často investovali své kupóny, došlo k rozsáhlým podvodům, jako byl případ Harvardských fondů Viktora Koženého. Kuponová privatizace byla

¹⁷² ČESKÁ TELEVIZE, *Historie.cs: Proč se z pravdy a lásky staly nadávky*. [online]. Česká televize, 2016 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/216452801400027/>>.

¹⁷³ HERTL, David. *Valtr Komárek neměl osobní ambice, nechtěl jsem být prezidentem ani premiérem* [online]. Český rozhlas Plus, 9. listopadu 2018 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/valtr-komarek-nemel-osobni-ambice-nechtel-jsem-byt-prezidentem-ani-premierem-7678728>>; DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 198.

¹⁷⁴ JEŠ, Jiří. *Život a dílo Dušana Tříšky* [online]. Český rozhlas Plus, 3. března 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/zivot-a-dilo-dusana-trisky-7826394>>; HVÍŽDALA, Karel, SCHWARZENBERG, Karel. *Karel Jan Schwarzenberg: Knížecí život*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 152.

často vnímána negativně, což vedlo k pocitu, že mnoho lidí bylo podvedeno, a prohloubila ekonomickou nerovnost.¹⁷⁵

Tvrzení, že Havel a disidenti umožnili předání moci novým oligarchům, kteří zničili ekonomiku, je velmi zavádějící a neodpovídá skutečnosti. Taková tvrzení mohou být zvláště působivá právě proto, že mnoho lidí má pocit, že na rozdíl od jiných nebyli v kuponové privatizaci příliš úspěšní, případně ji kvůli nekalým praktikám některých podnikatelů, jako byl například Viktor Kožený, vnímají obecně jako podvod nebo loupež. Kuponová privatizace, která měla za cíl umožnit široké veřejnosti podíl na vlastnictví podniků, se stala pro některé synonymem pro zklamání, protože nebyly dostatečně vytvořeny mechanismy, které by zabránily zneužití tohoto procesu. Kožený a další podnikatelé využili mezer v systému, což vedlo k přesvědčení, že privatizace nebyla spravedlivá. Přesto je třeba mít na paměti, že rozhodnutí o privatizaci a jejím provedení bylo v rukou vlády a parlamentu, nikoli prezidenta. Občané si zvolili své zástupce, z nichž vznikla exekutiva, která se rozhodla pro tento postup transformace. Havel, jako prezident, měl omezený vliv na to, jakým způsobem budou konkrétní reformy prováděny, a spíše se snažil být morálním garantem celého procesu.¹⁷⁶

Václav Havel v tomto kontextu zdůrazňoval, že přechod k demokracii a tržnímu hospodářství musí být prováděn s ohledem na základní lidské hodnoty, jako jsou solidarita, spravedlnost a odpovědnost. Věřil, že ekonomická transformace musí být doprovázena morální transformací společnosti, což se však v praxi ukázalo jako mimořádně obtížné.¹⁷⁷ Rozdíly mezi jeho vizí a vizí ekonomických liberálů, kteří se zaměřovali na rychlost a efektivitu změn, byly zcela zásadní a ovlivnily způsob, jakým byl celý proces vnímán veřejností. Přestože lze uznat, že mnoho aspektů privatizace a transformace mohlo být provedeno lépe, je třeba chápat, že šlo o nelehké rozhodnutí ve velmi nejisté době. Kritika Havla a disidentů za údajné umožnění vzniku oligarchů často opomíjí širší souvislosti a historický kontext, ve kterém se tyto změny odehrávaly. Byl to proces plný kompromisů, omylů, ale i snahy o vytvoření lepší budoucnosti pro všechny občany. Kapitalismus přinesl nejen svobodu podnikání a možnost individuálního růstu, ale také výzvy, které nebyly za socialismu tak patrné, jako je právě otázka nerovností a jejich sociálních důsledků.

¹⁷⁵ TRÍSKA, Dušan. *Analyzovali jsme, proč socialismus nefunguje, ale nenapadlo nás, že dostaneme příležitost to změnit*. [online]. Paměť národa, 2021 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <https://www.pametnaroda.cz/cs/triska-dusan-20210826-0>.

¹⁷⁶ TRÍSKA, Dušan. *Privatizace a kapitalismus v České republice* [online]. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2020 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <https://www.cdk.cz/privatizace-kapitalismus-v-ceske-republice>. <<https://www.pametnaroda.cz/cs/triska-dusan-20210826-0>>.

¹⁷⁷ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 262-264.

Tvrzení: Po roce 1989 „pravda a láska“ nepřevládla, místo toho došlo k nárůstu prostituce a volebních podvodů. A není lépe.

Kontext a Fakta: Heslo „pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí“, které popularizoval Václav Havel. Tento výrok představoval morální výzvu, která měla být základem pro demokratický rozvoj společnosti po pádu komunistického režimu. Havel tím vyjadřoval ideál spravedlivé a etické společnosti, kde by pravda a láska dominovaly nad lží a nenávistí, které byly charakteristické pro předchozí totalitní režim. Ačkoli se někteří mohou domnívat, že tyto ideály nebyly po roce 1989 naplněny, nebo že česká společnost je plná zášti a konfliktů, je důležité vnímat tyto problémy v širším kontextu. Sociální a politické konflikty jsou běžné ve všech demokratických systémech a nelze očekávat, že by jakákoli společnost dosáhla naprostého vítězství etických ideálů nad problémy reálného světa.¹⁷⁸

Co se týče volebních podvodů, neexistují důkazy, které by podporovaly tvrzení o masovém narušení voleb po roce 1989. Volby v České republice jsou od té doby konány v souladu s demokratickými standardy a pod dohledem Ministerstva vnitra, volebních komisí a soudní soustavy. Volby také monitorují nezávislé organizace, jako je Transparency International, které sledují spravedlnost a transparentnost volebního procesu. Pokud dojde k nesrovnalostem, jako například v komunálních volbách v Českém Těšíně v roce 2010, kdy došlo ke kupčení s hlasy, existují mechanismy, které zajišťují opakování voleb a nápravu výsledků.¹⁷⁹

Možnost kandidovat nebo založit politickou stranu je v České republice transparentní a otevřená. Politickou stranu lze založit registrací u Ministerstva vnitra po splnění základních požadavků, jako je získání podpisů alespoň 1000 občanů. Tento proces je v ostrém kontrastu s obdobím před rokem 1989, kdy byly volby řízeny v rámci Národní fronty, která sdružovala pouze politické strany povolené Komunistickou stranou Československa. Skutečná politická konkurence neexistovala, protože všechny kandidáty schvalovala Národní fronta, což eliminovalo možnost svobodných a nezávislých voleb.¹⁸⁰ Dnešní volební systém v České

¹⁷⁸ ČESKÁ TELEVIZE, *Historie.cs: Proč se z pravdy a lásky staly nadávky*. [online]. Česká televize, 2016 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/216452801400027/>>.

¹⁷⁹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Transparentní volby*. [online]. [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.transparentnivolby.cz/>>.

¹⁸⁰ ALBRIGHT, Madeleine. *Pražská zima: Osobní příběh o paměti, Československu a válce, 1937–1948* 1. vydání. Praha: Argo, 2012, s. 255–256.

republike je naopak nastaven tak, aby podporoval spravedlivou politickou soutěž, rovnost příležitostí a demokratické principy.

Zhodnocení:

Z analýzy e-mailů kritizujících polistopadový vývoj v kontextu Václava Havla lze identifikovat několik klíčových charakteristik, které tyto zprávy spojují. Jedním z hlavních rysů těchto e-mailů je senzacechtivost, projevující se v nadpisech plných vykřičníků, velkých písmen a emotivních výrazů, jejichž primárním cílem je upoutat pozornost a vyvolat silnou emocionální odezvu u adresátů. Obsah e-mailů často představuje směsici obecně známých informací, které jsou ovšem kombinovány s vysoce zkreslenými nebo zcela smyšlenými tvrzeními, pro něž neexistují žádné důkazy. Typickým příkladem jsou obvinění Václava Havla z toho, že byl agentem USA, či tvrzení, že „předal moc“ komukoliv, přestože v tehdejší politickém kontextu nebyla prezidentská funkce nositelem takové pravomoci.

Tyto narativy jsou často proloženy opakujícími se motivy nostalgie po minulém režimu, zejména po období socialismu. Apelují na pocity ztráty sociálních jistot, které lidé údajně měli za socialismu, a idealizují si toto období svého mládí, aniž by reflektovali závažné porušování lidských práv, jež bylo charakteristické pro tehdejší režim. Cílem těchto zpráv není vždy explicitní glorifikace minulého systému, ale spíše podkopávání důvěry ve veřejné instituce a politické představitele, přičemž opakované zdůrazňování, že „všichni lžou“ a „nikomu nelze věřit“, vede ke zpochybnění autorit a šíření obecné nedůvěry ve společnosti.

Značná část těchto e-mailů čerpá své informace z webových portálů, jako jsou Parlamentní listy¹⁸¹, které se prezentují jako zpravodajská média, avšak jejich fungování spíše připomíná platformy umožňující publikaci jakýchkoli názorů bez dostatečné kontroly faktů. Tyto weby poskytují prostor autorům, kteří šíří své myšlenky bez odborné verifikace, čímž mohou u čtenářů, kteří se v dané problematice neorientují, vyvolávat mylný dojem důvěryhodnosti a odborné fundovanosti.

Tyto opakující se dezinformační narativy mohou nacházet odezvu zejména mezi staršími generacemi, které mají k současnému demokratickému režimu kritičtější postoj. Podle průzkumu STEM z října 2024 pouze 39 % osob starších 60 let hodnotí současný režim jako lepší než ten před rokem 1989, zatímco 43 % ho vnímá jako horší. Tento rozdíl je obzvláště patrný ve srovnání s mladšími respondenty ve věku 18–29 let, z nichž 65 % považuje současný režim za lepší. Výrazná disproporce v hodnocení režimů napříč věkovými skupinami

¹⁸¹ PARLAMENTNÍ LISTY. *Parlamentní listy* [online]. [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz>>.

naznačuje, že starší generace, které zažily režim před rokem 1989, mohou být náchylnější k nostalgickým postojům a tím i k větší vnímavosti vůči dezinformačním narativům, jež zpochybňují legitimitu současných demokratických institucí. Primárním cílem těchto dezinformačních e-mailů může být destabilizace společnosti a podkopání důvěry v hodnoty, na kterých stojí moderní demokratický stát.¹⁸²

2.2.2. Kritika zdravotní stavu a alkoholismu

Řetězové e-maily zaměřené na zdravotní stav Václava Havla často reflektují jeho údajné problémy s alkoholem a zhoršenou schopnost vykonávat prezidentský úřad. Zmínky o jeho opilectví a špatné kondici jsou častěji zaznamenány právě v kontextu období prezidentování Miloše Zemana. Tyto e-maily jsou zasílány zejména v době, kdy byl Zeman kritizován za svůj špatný zdravotní stav, jenž podle některých kritiků omezoval jeho schopnost plně vykonávat funkci prezidenta, přičemž zdravotní problémy bývaly často přisuzovány jeho nadměrné konzumaci alkoholu a kouření.

Zprávy tohoto typu jsou často formulovány tak, aby vyvolaly dojem, že se v případě Zemana jedná o problém, zatímco v případě Havla byl obdobný stav přehlížen. Bývají zde zahrnuty fráze jako „A teď u Zemana nám to vadí“ nebo „Zeman by si tohle dovolit nemohl“. Kromě toho se v těchto e-mailech objevují zmínky o osobách, které údajně potvrzují Havlovu slabou fyzickou kondici, včetně postav, jako je jeho bývalý bodyguard, který údajně hovoří o Havlově nadměrné konzumaci alkoholu. Rovněž je často zmiňován bývalý disident Jiří Wolf, jenž napsal knihu *Opilec Havel*¹⁸³, kde Havla kritizuje nejen za jeho osobní životní styl, ale také za směr, kterým se společnost po listopadu 1989 ubírala.

Tyto e-maily jsou často kombinovány s dalšími dezinformačními narativy, například o Havlově údajně nečestném zbohatnutí na prodeji Lucerny, a také s kritikou polistopadového vývoje. Někdy se Havlův zdravotní stav objevuje jako vedlejší prvek v podobě vtípků na jeho účet, a to zejména v kontrastu s prezidentem Zemanem. V posledních měsících lze však zaznamenat, že frekvence těchto narativů mírně poklesla ve srovnání s předchozími obdobími.¹⁸⁴

Tvrzení: „Když Václav Havel běhal opilý v uniformě vojáka Hradní stráže po Hradě, bylo to roztomilé.“

Kontext a Fakta: Tvrzení, že Václav Havel běhal opilý v uniformě vojáka Hradní stráže, je

¹⁸² STEM. 35 let demokracie [online]. STEM, říjen 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2024/10/STEM_35-let-demokracie.pdf>.

¹⁸³ WOLF, Jiří. *Opilec Václav Havel*. 1. vydání. 2009. 9 s.

¹⁸⁴ Identifikační čísla e-mailů: 29183, 27645, 18802, 14101, 13287, 12892, 12198, 12078, 12062, 11968, 11749, 8397.

nepodložené. Ve skutečnosti scéna, na kterou odkazuje, pochází z dokumentu *Proč Havel?* režiséra Vojtěcha Jasného.¹⁸⁵ V roce 1990, během neformální události na zámku v Lánech, Havel uniformu skutečně oblékl. Není však potvrzeno, zda byl pod vlivem alkoholu. I kdyby skutečně nějaký alkohol požil, na záznamu nepůsobí nijak nevhodně nebo nekontrolovaně, a rozhodně nic nenaspovídá tomu, že by jeho jednání bylo natolik problematické, že by nemohl důstojně vykonávat svůj úřad, nebo že by měl negativní vliv na veřejnost, včetně dětí. Je třeba si uvědomit, že Václav Havel byl veselý a přístupný člověk, což odpovídalo jeho celkovému neformálnímu stylu. Tento přístup, který si udržoval i jako prezident, mu umožnil udržet si blízkost k obyčejným lidem. Znamé jsou například jeho neformální návštěvy hospod, jako je restaurace U Tygra, kde byl v doprovodu amerického prezidenta Billa Clintona.¹⁸⁶ Ani tyto události nelze vykládat jako příklady nadměrné konzumace alkoholu, která by ohrozila jeho schopnost vykonávat své prezidentské povinnosti. Podobné interpretace Havlových veřejných vystoupení, jako je tato scéna, jsou často zkreslené a zneužívané pro dezinformační kampaně, které se snaží poškodit jeho pověst.

Navíc, jak poznamenává Michal Horáček, ačkoliv měl Havel pivo rád a často ho popíjel, nikdy nebyl viděn opilý, ani nenaznačoval, že by ztratil kontrolu nad svým chováním.¹⁸⁷ Tento aspekt Havlovy osobnosti, jeho obliba neformálních setkání, se tak často stává terčem nespravedlivých interpretací, které mají sloužit k jeho diskreditaci. I kdyby se Havel nacházel pod mírným vlivem alkoholu, jeho chování rozhodně nenaplnuje definici opilosti, jak ji vymezuje současný trestní zákoník, který vylučuje volní jednání a kontrolu nad svými činy.¹⁸⁸ V Havlově případě tomu tak rozhodně nebylo. Naopak jeho neformální přístup a humor byly jedním z důvodů, proč si získal respekt nejen doma, ale i v zahraničí.¹⁸⁹

Tvrzení: „Když měl Václav Havel zdravotní potíže, byl to chudinka a držely se div ne noční vigilie.“ a „Zatímco Václav Havel byl „chudinka“ a neustále nemocný, Miloš Zeman i přes své zdravotní problémy pracuje bez omezení.“

Kontext a Fakta: Tvrzení, že Václav Havel byl během svých zdravotních potíží vnímán jako

¹⁸⁵ JASNÝ, Vojtěch. *Proč Havel?* [film]. Československo, 1991. [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/45278-proc-havel/>>.

¹⁸⁶ SEMIDUBSKÝ, Jan. *Začalo saxofonem v Redutě: závod o NATO odstartoval před třiceti lety v Praze* [online]. Český rozhlas Plus, 2023 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://plus.rozhlas.cz/zacalo-saxofonem-v-redute-zavod-o-nato-odstartoval-pred-triceti-lety-v-praze-9161470>>.

¹⁸⁷ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed, 2016, s. 237.

¹⁸⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 360, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁹ KABRHELOVÁ, Lenka. *Jako výjimečnou poctu označují američtí politici odhalení Havlovy busty v Kongresu* [online]. iROZHLAS, 19. listopadu 2014 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/jako-vyjimecnou-poctu-oznacuji-americti-politici-odhaleni-havlovy-busty-v-kongresu-201411191222_imanour>.

„chudinka“ a že se kolem jeho zdravotního stavu vytvářela nepřiměřená pozornost, je zavádějící. Havel skutečně trpěl řadou vážných zdravotních problémů, které byly způsobeny nejen jeho dlouholetým kouřením, ale také těžkými podmínkami, jimž byl vystaven během svého věznění za komunistického režimu. Kombinace těchto faktorů, spolu s enormním pracovním nasazením po roce 1989, významně přispěla k jeho zhoršujícímu se zdravotnímu stavu. Od nástupu do funkce prezidenta v roce 1990 až do konce svého druhého mandátu počátkem roku 2003, byl Havel hospitalizován celkem sedmáctkrát kvůli různým zdravotním komplikacím. I přes tyto obtíže však nadále plnil své prezidentské povinnosti, často i během léčby. Jednou z nejvážnějších operací, kterým Havel musel čelit, byla operace v roce 1996, při které mu byl odstraněn zhoubný nádor na plicích. Po této operaci následovala další vážná zdravotní komplikace, když mu v prosinci téhož roku musela být odstraněna polovina pravé plice. Další kritickou situací byl Havlův stav v dubnu 1998, kdy měl protržené tlusté střevo. Transparentní a pravidelné poskytování informací o jeho zdravotním stavu, zejména prostřednictvím mluvčího a ošetřujících lékařů, zajistilo relativně vysokou důvěru veřejnosti. Tato otevřenost napomohla porozumění Havlovým zdravotním obtížím, přičemž důležitý byl také jeho přístup, který nevedl k dramatizaci jeho potíží, ale spíše ukazoval odhodlanost a snahu plnit své povinnosti navzdory zdravotním problémům.¹⁹⁰

Na rozdíl od transparentní komunikace v případě Havla se situace ohledně zdravotního stavu prezidenta Miloše Zemana vyvíjela mnohem komplikovaněji. Zeman byl hospitalizován 10. října 2021 kvůli závažným zdravotním problémům.¹⁹¹ Přestože byl prezident hospitalizován na jednotce intenzivní péče, informace, které veřejnost získávala, byly velmi omezené a často protichůdné. Mluvčí Hradu Jiří Ovčáček opakovaně ujišťoval veřejnost, že prezident Miloš Zeman je nadále schopen vykonávat své ústavní povinnosti, a to i přes přetrvávající spekulace o jeho způsobilosti setrvávat v úřadu. Nejasná a nedostatečná komunikace ohledně zdravotního stavu prezidenta Zemana nicméně vyvolala debatu mezi politickými představiteli, včetně senátorů Pavla Fischera a Miloše Vystrčila. Ti upozornili na možnost využití článku 66 Ústavy České republiky¹⁹², který stanoví mechanismus dočasného

¹⁹⁰ HORÁČEK, Filip. *Decka piva i nabídka vlastních plic: Co jsme věděli, když byl v nemocnici prezident Havel*. [online]. Reflex.cz, 15. října 2021 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na:

<<https://www.reflex.cz/clanek/historie/109711/decka-piva-i-nabidka-vlastnich-plic-co-jsme-vedeli-kdyz-byl-v-nemocnici-prezident-havel.html>>; KOUTECKÝ, Pavel, JANEK, Miroslav. *Občan Havel* [film]. Česká republika, 2008.

¹⁹¹ KOUSAL, Peter. *Společné jednání multioborového konzilia prezidenta republiky Ing. Miloše Zemana* [online]. ÚVN, 26. října 2021 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.uvn.cz/cs/tiskove-zpravy/6469-spolecne-jednani-multioboroveho-konzilia-prezidenta-republiky-ing-milose-zemana>>.

¹⁹² PIKA, Tomáš. *Trestní oznámení, žaloba a aktivace článku 66: iniciátor senátor Vystrčil a Fischer* [online]. iROZHLAS, 8. června 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/trestni-oznameni-zaloba-aktivace-clanek-66-iniciator-senator-vystrcil>>

převodu prezidentských pravomocí na jiné ústavní činitele v případě, že je prezident objektivně neschopen vykonávat svou funkci.¹⁹³ Tento návrh však narazil na silný odpor mezi Zemanovými stoupenci, kteří jej interpretovali jako politicky motivovaný zásah do prezidentova úřadu. Diskuse o této problematice se rovněž stala předmětem knihy *Spiknutí*¹⁹⁴, která kritizuje postup senátorů a interpretuje jejich jednání jako snahu o destabilizaci prezidentského úřadu.

Je nezbytné reflektovat skutečnost, že od doby prezidentství Václava Havla došlo k významné proměně společenského a komunikačního prostředí, zejména v důsledku rozvoje internetu a sociálních médií. V současné digitální éře má každý jedinec možnost okamžitě vyjádřit svůj názor veřejně, aniž by čelil překážkám, které dříve omezovaly přístup do veřejného prostoru. Tento vývoj rozšířil možnosti demokratické debaty a plurality názorů, avšak zároveň otevřel prostor pro šíření dezinformací, polopravd a manipulativních narativů. V období prezidentství Václava Havla nebyly internetové platformy a sociální sítě dostupné, což znamenalo, že veřejná diskuse byla do značné míry zprostředkována tradičními médii, která byla vázána určitými redakčními zásadami a profesionálními standardy. Informace se šířily pomalejším tempem a podléhaly důkladnější kontrole. Například v případě zdravotního stavu prezidenta byly informace poskytovány prostřednictvím oficiálních prohlášení prezidentova mluvčího, což přispívalo k větší míře transparentnosti a důvěry mezi veřejností a médii. S nástupem internetu a sociálních sítí se však dynamika šíření informací zásadně proměnila. Každý jedinec má nyní možnost publikovat své názory či údaje bez jakékoli redakční kontroly, což vede k rychlému a neregulovanému šíření dezinformací a falešných zpráv. Tato změna byla obzvláště patrná během zdravotních komplikací prezidenta Miloše Zemana, kdy internet a sociální média sehrála významnou roli při šíření spekulací a nepodložených tvrzení ohledně jeho zdravotního stavu. Tento fenomén, který za éry Václava Havla nebyl možný, zásadně ovlivňuje současné vnímání politiků a veřejného dění.

Zhodnocení: Obdobné příběhy, ve kterých měl být Václav Havel údajně pod vlivem alkoholu, padat na zem a „válet se jako pytel brambor“, se v dezinformačních e-mailech objevují v různých formách. Tyto narativy jsou obvykle založeny na tvrzeních jednotlivců a nejsou podloženy žádnými důkazy nebo konkrétními záznamy, které by umožnily jejich seriózní historický přezkum. Mezi osobnosti šířící tyto nepodložené příběhy patří i bývalý disident Jiří

¹⁹³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 66, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁴ PROCHÁZKA, Luboš, PANENKA, Radim. *Spiknutí: Pravda o pokusu odstranit prezidenta ČR*. 1. vydání. Praha: Olympia, 2024. 256 s.

Wolf, který po revoluci ostře kritizoval Václava Havla. Wolf se s Havlem názorově rozešel a publikoval knihu „Opilec Havel“¹⁹⁵, která však byla široce kritizována za svůj bulvární charakter a nedostatek důvěryhodných zdrojů. Kniha byla odmítnuta nejen odborníky, ale i dalšími disidenty, kteří její obsah označili za nepravdivý a zavádějící.¹⁹⁶

Wolf rovněž šířil konspirační teorie, jako například tvrzení, že tělo Václava Havla nebylo přítomno v rakvi během jeho pohřbu.¹⁹⁷ Tyto spekulace však nikdy nebyly doloženy a jsou vnímány jako součást širšího pokusu o dehonestaci Havlova odkazu. Podobné dezinformační narativy lze srovnávat s kontroverzním incidentem z roku 2013, kdy prezident Miloš Zeman během slavnostního odemykání korunovačních klenotů působil očividně indisponovaně.¹⁹⁸ Na rozdíl od případu Zemana však neexistují žádné důvěryhodné zprávy ani historické záznamy, které by potvrzovaly, že by se Václav Havel během svého působení v prezidentském úřadu choval obdobně, nebo že by se takové incidenty vůbec staly. Tyto neověřené informace o Václavu Havlovi se objevují především ve snaze zpochybnit jeho osobnost a narušit jeho pozitivní historický odkaz. Na rozdíl od reálně zaznamenaných a veřejně diskutovaných kontroverzí jsou příběhy o Havlově údajné opilosti nedoložené a spadají do oblasti dezinformačních narativů, které mají manipulovat veřejným míněním a očerňovat jeho významnou roli v moderních českých dějinách.

2.2.3. Prodej Lucerny

V dezinformačních řetězových e-mailech, které se snaží zdiskreditovat Václava Havla, se často objevuje téma prodeje pražského paláce Lucerna. Tyto e-maily vykreslují Havla jako zkorumpovaného politika, který údajně zneužil svůj vliv pro osobní obohacení. Kromě šíření nepravdivých informací často přikládají jako přílohu scénu z dokumentárního filmu „*Občan Havel*“ režiséra Pavla Kouteckého.¹⁹⁹ V této scéně Havel diskutuje se svými poradci, včetně Ivana Medka a mluvčího Ladislava Špačka, o tom, jak se postavit ke kritice prodeje Lucerny společnosti Chemapol, kterou vedl Václav Junek, bývalý agent Státní bezpečnosti.

Dezinformační e-maily doprovázejí tuto scénu senzacechtivými titulky typu „To musíte vidět!“, čímž se snaží vzbudit dojem, že Havel jednal neeticky nebo arogantně. Tato scéna, ve

¹⁹⁵ WOLF, Jiří. *Opilec Václav Havel*. 1. vydání. 2009. 9 s.

¹⁹⁶ HRONÍK, Jiří. *Disident šíří drsná svědectví o Václavu Havlovi. Věc pokračuje* [online]. Parlamentní listy, 6. ledna 2012 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Disident-siri-drsna-svedectvi-o-Vaclavu-Havlovi-Vec-pokracuje-220223>>.

¹⁹⁷ WOLF, Jiří. *Rakev při Havlově pohřbu byla prázdná* [online]. Parlamentní listy, 5. ledna 2012 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Jiri-Wolf-Rakev-pri-Havlove-pohrbu-byla-prazdna-220171>>.

¹⁹⁸ NĚMCOVÁ, Miroslava. „Viróza? Ne, Zeman byl u klenotů opilý, přiznala Němcová“ [online]. Aktuálně.cz, 18. listopadu 2014 [cit. 15. října 2024]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/viroza-ne-zeman-byl-u-klenotu-opily-priznala-nemcova/r~59c2f34265fd11e4b5c5002590604f2e/>>.

¹⁹⁹ KOUTECKÝ, Pavel, JANEK, Miroslav. *Občan Havel* [film]. Česká republika, 2008.

které Havel výjimečně projevuje hněv a je velmi kritický, je v těchto e-mailech vytržena z kontextu a manipulativně prezentována jako důkaz Havlova údajně negativního vztahu k veřejnosti. Ve skutečnosti v této diskusi Havel vysvětluje, že palác Lucerna, který byl po čtyřiceti letech komunistického režimu ve špatném stavu, potřeboval značné investice na rekonstrukci, a Chemapol, tehdy jedna z největších českých společností, byla jediným zájemcem, který mohl zaručit potřebnou obnovu. Havel zároveň kritizuje to, co označuje za „čecháčkovství“ a pokrytectví, poukazujíc na to, že mnozí z těch, kteří za komunistického režimu neprotestovali, nyní hlasitě kritizují jeho rozhodnutí. Dezinformační řetězové e-maily se tuto scénu snaží zneužít k senzacechtivému narativu a manipulativně ji vykládají tak, aby poškozovaly Havlovu pověst, zatímco zcela ignorují širší politický a historický kontext, který je pro pochopení jeho rozhodnutí klíčový.²⁰⁰

Tvrzení: Václav Havel měl údajně neeticky získat a prodat rozsáhlý majetek, včetně Lucerny, podnikateli Václavu Junkovi, který měl minulost spojenou se StB. *Kontext a Fakta:* Václav Havel se rozhodl prodat Lucernu podnikateli Václavu Junkovi, který působil jako agent rozvědky Státní bezpečnosti (StB)²⁰¹. Junk byl ředitelem Chemapolu, jedné z nejvýznamnějších firem privatizační éry, a jeho spojení s rozvědkou StB vzbudilo značnou kontroverzi. Junk byl znám svými kontakty s komunistickou tajnou službou a působením ve vysokých pozicích, což vedlo k podezřením z neetického jednání a možného ovlivňování privatizačních procesů. Po sametové revoluci jeho kariéra rychle vzrostla, což vedlo k dalším spekulacím o jeho propojení s bývalým režimem.²⁰²

Navzdory těmto podezřením se prodej Havlova podílu Lucerny uskutečnil jako legální obchodní transakce, která splňovala všechny právní náležitosti. Tato transakce však vyvolává otázku morálky a etických dilemat: měli bychom mít možnost omezit obchodování s osobami, které měly vazby na minulý režim? Václav Havel, jenž sám zažil roky stíhání, věznění a sledování, pravděpodobně rozuměl této situaci lépe než mnozí jiní. Díky své zkušenosti z opačné strany barikády se mohl rozhodnout, jakým způsobem bude přistupovat k lidem, kteří byli s minulým režimem spojeni. Přestože lze chápat, že Havlovo jednání může být z určitého úhlu pohledu vnímáno jako neetické, není možné jej jednoznačně odsoudit. Havel se

²⁰⁰ Identifikační čísla e-mailů: 29172, 28684, 20593, 14810, 14368, 14184, 13933, 13856, 13703, 13586, 13312, 13260, 11736, 11055, 10852, 10735, 10426, 9308, 8721, 8645, 8388, 8037, 7070.

²⁰¹ ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. *Jmenné evidence* [online]. Archiv bezpečnostních složek, [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>>.

²⁰² MLYNÁŘ, Vladimír. *Ředitel Chemapolu byl agentem rozvědky* [online]. Respekt, 15. srpna 1994 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.respekt.cz/tydenik/1994/33/reditel-chemapolu-byl-agentem-rozvedky>>; CEMPER, Jan. *HOAX: Pro ty, kdož ještě naivně zbožňují jednoho z největších škůdců této prodané země* [online]. Manipulátoři.cz, 27. července 2020 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://manipulatori.cz/hoax-pro-ty-kdoz-jeste-naivne-zboznuji-jednoho-z-nejvetsich-skudcu-teto-prodane-zeme/>>.

rozhodoval na základě vlastních zkušeností a hodnot, a právě díky tomu měl možná právo jednat podle svého svědomí. Kritika, která v tomto kontextu zmiňuje pojem čecháčkovství, bývá často vytrhávána z širšího rámce a používána k účelové diskreditaci Havlových postojů. V dokumentu *Občan Havel*²⁰³ Havel upozorňuje na fenomén, který nazývá čecháčkovstvím – tedy na postoj části společnosti, která se, ačkoli se během komunistického režimu neangažovala, nyní tvrdě vyjadřuje k jeho rozhodnutím. Tento pojem je však mnohdy mylně interpretován jako vysmívání se české společnosti jako celku, což neodpovídá skutečnému kontextu Havlových slov.

Tvrzení: Havel opravil Lucernu na státní náklady a poté si ji vzal v restituci, kterou předtím odmítal a Havel obdržel na opravu Lucerny od generálního ředitele Chemapolu, Jiřího Junka, 700 milionů korun.

Kontext a Fakta: Tvrzení, že Lucerna byla opravena na státní náklady a následně ji Václav Havel získal v restituci, je nepravdivé. Lucerna je historická a kulturně významná budova v centru Prahy, kterou začal stavět Havlův dědeček Václav Havel v roce 1907. Budova byla dokončena v roce 1921 a sloužila především jako multifunkční kulturní prostor. Původně byla plánována jako veřejné kino, koncertní sál a místo pro různé společenské události. Byla významným bodem českého kulturního života.²⁰⁴ Rodina Havlových vlastnila Lucernu až do období komunistického režimu. V roce 1948, po nástupu komunistického režimu, byla Lucerna, stejně jako mnoho jiných nemovitostí v Československu, znárodněna. Tento proces byl součástí rozsáhlého programu znárodnování majetku, který probíhal v celém státě.²⁰⁵ Lucerna byla převedena do státního vlastnictví a fungovala jako veřejný kulturní prostor pod správou státu. Od té doby stavba chátrala tak, že r. 1988 byl konstatován katastrofální stav inženýrských sítí, fasády i celé konstrukce zastřešení pasáže.²⁰⁶

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 byl v Československu zahájen proces restitucí, který měl za cíl navrácení majetků původním vlastníkům, jejichž majetek byl neprávem znárodněn. V roce 1991 byla rodině Havlových v rámci tohoto procesu navrácena také pražská Lucerna. Tento krok byl v souladu s tehdy platnými právními předpisy a odpovídal standardním postupům v rámci restitučního procesu. Restituce Lucerny byla zcela legitimní a

²⁰³ KOUTECKÝ, Pavel, JANEK, Miroslav. *Občan Havel* [film]. Česká republika, 2008.

²⁰⁴ JELÍNEK, Tomáš. *Historie* [online]. lucerna.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.lucerna.cz/cz/6_historie>.

²⁰⁵ ROKOSKÝ, Jaroslav a SVOBODA, Libor (eds.). *Kolektivizace v Československu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013. s. 110-119.

²⁰⁶ JELÍNEK, Tomáš. *Historie* [online]. lucerna.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.lucerna.cz/cz/6_historie>; HAVEL, Václav, HVÍŽDALA, Karel. *Dálkový výslech*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1989, s. 2.-3.

legální – polovina majetku připadla Václavu Havlovi, zatímco druhou polovinu vlastnil jeho bratr Ivan Havel. Jedním z častých dezinformačních tvrzení, které se v souvislosti s tímto procesem objevuje, je, že Lucerna byla opravena na státní náklady před svou restitucí. Toto tvrzení je však zcela nepravdivé. Neexistují žádné důkazy o tom, že by stát financoval jakékoliv významné opravy Lucerny v období před jejím navrácením rodině Havlových nebo po něm. Václav Havel neobdržel žádné finanční prostředky od státu na opravy Lucerny, ani od generálního ředitele společnosti Chemapol, Václava Junka. Václav Junek, který v roce 1997 polovinu Lucerny od Václava Havla odkoupil, nefinancoval její opravy jako filantropický čin, ale šlo o standardní obchodní transakci. Prodej Havlova podílu v Lucerně proběhl v rámci legálního obchodního smluvního vztahu bez účasti státu na opravách budovy. Václav Havel, kterému na Lucerně záleželo i z důvodu rodinné tradice, zdůrazňoval, že prodej byl spojen s příslibem investic do potřebné rekonstrukce, kterou Lucerna v té době nevyhnutelně potřebovala.²⁰⁷ Tato transakce tedy proběhla v rámci platných právních norem, a tvrzení o státních zásazích nebo nelegitimních praktikách jsou nepodložená a slouží především k narušení Havlovy pověsti.²⁰⁸

Zhodnocení: E-maily, které kritizují Václava Havla za prodej poloviny paláce Lucerna, jsou často formulovány senzacechtivým způsobem. Tyto zprávy například poukazují na údajný zisk ve výši 700 milionů korun na opravy, z nichž se měl Havel na úkor státu údajně obohatit. Zprávy rovněž vytrhují z kontextu část Havlova veřejného projevu, ve kterém kritizoval tzv. „čecháčkovství“, což bývá interpretováno jako jeho pohrdání vlastním národem. Částečně je tato kritika založena na faktu, že Václav Havel skutečně prodal svou polovinu Lucerny společnosti Chemapol, kterou vedl bývalý člen StB a komunistické strany Václav Junek. Z dnešního pohledu však tento prodej nelze považovat za úspěšný, protože Chemapol následně zkrachoval. Celá situace se netýká pouze samotné Lucerny, ale i složitých majetkových vztahů, které jsou pro laickou veřejnost obtížně pochopitelné. Nelze však tvrdit, že by Václav Havel prodal Lucernu s cílem osobního obohacení. Havel již neměl možnost osobně se věnovat udržování a správě této nemovitosti, protože jeho hlavní role spočívala v plnění povinností prezidenta. Z dostupných dokumentů, například z filmu *Občan Havel*²⁰⁹, vyplývá, že Havel se snažil najít způsob, jak Lucernu zachránit, ale byl nucen prodat svou polovinu, neboť neměl

²⁰⁷ KOUTECKÝ, Pavel, JANEK, Miroslav. *Občan Havel* [film]. Česká republika, 2008.

²⁰⁸ GREGOR, Marek. *Jak šel čas s palácem Lucerna: její sláva, pády i budoucnost* [online]. Reflex, 7. ledna 2016 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.reflex.cz/clanek/causy/73250/jak-sel-cas-s-palacem-lucerna-jeji-slava-pady-i-budoucnost.html>>.

²⁰⁹ KOUTECKÝ, Pavel, JANEK, Miroslav. *Občan Havel* [film]. Česká republika, 2008.

finanční prostředky na její rekonstrukci. Lucerna se v té době nacházela ve špatném technickém stavu a její údržba vyžadovala značné investice, které Havel nebyl schopen zajistit.

Kritika, která Havlovi přisuzuje záměrné obohacení či zapojení do sfér bývalých členů StB, je zavádějící a nesprávná. Prodej Lucerny proběhl za okolností, které Havel podrobně vysvětloval a zdůvodnil, přičemž jiné alternativy nebyly v dané době reálné. Dezinformační e-maily, které tento prodej interpretují jako projev korupce či morálního selhání, mají zjevně za cíl podkopat Havlův odkaz a zpochybnit jeho osobní integritu. Tato tvrzení však nejsou podložena fakty a vycházejí spíše z emocionálně nabitého a zkresleného narativu. Motivy šíření těchto dezinformačních narativů mohou být různé. Z politického hlediska mohou sloužit k delegitimizaci odkazu Václava Havla jako symbolu demokracie a boje proti totalitním režimům.²¹⁰ Šířením negativních zpráv a polopravd o Havlovi je možné oslabovat jeho morální autoritu, což může vyhovovat aktérům, kteří prosazují ideologické směry odlišné od Havlova humanistického přístupu k politice a společnosti. V širším kontextu může být cílem šíření těchto narativů podporovat nostalgii po předlistopadové éře, kdy byl Havel často vnímán jako představitel změn, které vedly k rozpadu totalitního systému. Šíření těchto dezinformací může sloužit k posílení alternativních politických proudů, které se vymezují vůči liberální demokracii a prosazují autoritativnější formy vlády. Takové narativy mohou rovněž posilovat protizápadní a proruské ideologické směry, které staví Havla do kontrastu s politickými představiteli prosazujícími blízké vztahy s Ruskem nebo Čínou. Cílem těchto e-mailů může být ovlivnění veřejného mínění a vytvoření atmosféry, ve které jsou západní hodnoty a demokratické principy zpochybňovány ve prospěch konzervativních nebo populistických ideologií.

2.2.4. Kritika NATO a „humanitárního bombardování“

Řetězové e-maily, které jsou zaměřené na kritiku Václava Havla, často pracují s narativy, jež se opakovaně soustředí na jeho údajnou „slepu“ podporu Severoatlantické aliance (NATO). Havel je v těchto textech vykreslován jako osoba, která aktivně přispěla k „rozkladu“ československé armády a „zanechala“ Československo napospas vlivu západních mocností. Tyto dezinformační narativy se pravidelně objevují v kombinaci s různými aktuálními i historickými tématy, jako je kritika současné politiky NATO v kontextu války na Ukrajině nebo kritika dřívějších konfliktů, do kterých byla Severoatlantická aliance zapojena. Jedním z ústředních motivů, na které se řetězové e-maily soustředí, je Havlův postoj k válce v bývalé Jugoslávii v roce 1999, kde byl termín „humanitární bombardování“ přisuzován právě Havlovi. Tento termín, který bývá často karikován a zesměšňován jako oxymóron, je v dezinformačních

²¹⁰ Zákon č. 94/2012 Sb., zákon o zásluhách Václava Havla.

e-mailech záměrně překrucován tak, aby vykreslil Havla jako nekritického zastánce násilných vojenských intervencí. Ve skutečnosti však Havel v této souvislosti hovořil o nutnosti vojenského zásahu NATO jako o prostředku k ochraně lidských práv a zabránění etnickým čistkám, což však řetězové e-maily zcela ignorují a soustředí se na vytvoření negativního obrazu jeho osobnosti.²¹¹ Tyto narativy jsou součástí širšího úsilí o diskreditaci Václava Havla a jeho odkazu, přičemž využívají historické i současné politické události k tomu, aby posílily obavy z vojenské spolupráce se Západem. Dezinformační kampaň tak vytváří obraz Havla nejen jako osoby, která „zničila“ československou armádu, ale také jako bezvýhradného podporovatele politiky NATO, včetně vojenských intervencí, čímž údajně přispěla k oslabení národní suverenity. Tento záměrný překlad a interpretace Havlových postojů a činů slouží k podpoře politické agendy, která staví západní vojenské struktury do negativního světla a záměrně zneužívá Havlův odkaz k prosazování této agendy.²¹²

Tvrzení: Václav Havel oslavoval „humanitární bombardování“ Jugoslávie během kosovského konfliktu a podporoval zásah NATO, který vedl k tisícům mrtvých.
Kontext a Fakta: Výrok výrazně zkresluje skutečné myšlenky a postoje Václava Havla. Samotný termín „humanitární bombardování“ byl Havlovi chybně připisován, ačkoli jej nikdy v žádném oficiálním projevu nepoužil. Tento pojem se rozšířil po roce 1999 v souvislosti s jeho podporou morálního ospravedlnění bombardování Jugoslávie vojsky NATO během kosovského konfliktu. Vznik termínu „humanitární bombardování“ je pravděpodobně spojen s Havlovým rozhovorem pro italský deník *italském deníku La Repubblica* z roku 1999²¹³. V tomto rozhovoru Havel hovořil o intervenci NATO, která podle něj nebyla vedena mocenskými či dobovačnými zájmy, ale měla za cíl ochranu lidských práv a prevenci genocidy a etnických čistek v Kosovu. Havel tehdy zdůraznil, že zásah NATO byl „veden nikoli ve jménu zájmů, ale ve jménu určitých zásad“, což považoval za morálně oprávněné.²¹⁴

Termín „humanitární bombardování“ se však stal populárním díky kritikům Havlova postoje, kteří jej použili ironicky, aby zpochybnili, že bombardování může být v jakémkoli

²¹¹ WIRNITZER, Jan. *Sdílejte, než to smažou. Pravdu o humanitárním bombardování vám Havlovi kritici neřeknou. Ale možná ani zastánci* [online]. Deník N, 14. března 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://denikn.cz/88076/sdilejte-nez-to-smazou-pravdu-o-humanitarnim-bombardovani-vam-havlovi-kritici-nereknou-ale-mozna-ani-zastanci/>>.

²¹² Identifikační čísla e-mailů: 29790, 29764, 18501, 15238, 14842, 9477, 5408.; DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zeď, 2016, s. 254.

²¹³ REPUBBLICA.IT. *Václav Havel* [online]. repubblica.it, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.repubblica.it/online/dossier/scrittori/havel/havel.html>>.

²¹⁴ Tamtéž.; CHAUN, Igor. *Největší Čech* [online]. Česká televize, 2005 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1166142508-nejvetsi-cech/20456222704/>>.

smyslu humanitární. V českém prostředí se tento výraz stal ironickým označením, které mělo znevážit Havlovu podporu intervence NATO, přestože Havel tento pojem nikdy nevyužil. Havel naopak vždy zdůrazňoval, že zásah NATO nebyl radostným činem, ale tragickým a nezbytným krokem, jehož cílem byla ochrana nevinných civilistů před násilím a zločiny proti lidskosti. Havlova slova byla následně vytržena z kontextu a zjednodušena do ironického výrazu „humanitární bombardování“, který nebyl součástí jeho rétoriky ani názoru na vojenské intervence.²¹⁵

Tvrzení: Václav Havel „zničil“ československou armádu a způsobil její rozklad po pádu komunismu.

Kontext a Fakta: Toto tvrzení se vztahuje k období transformace československé armády po roce 1989, kdy probíhaly zásadní změny nejen ve struktuře ozbrojených sil, ale v celé společnosti a státních institucích. Václav Havel, jako prezident a vrchní velitel ozbrojených sil, podporoval reformy, jejichž cílem bylo přizpůsobit armádu novým demokratickým podmínkám a standardům mezinárodních organizací, jako je NATO, o jehož členství Československo v té době usilovalo. Přestože prezident zastával pozici vrchního velitele ozbrojených sil, exekutivní funkce ve vztahu k armádě náleží vládě, která rozhoduje o konkrétních krocích a opatřeních.

²¹⁶ Rozhodnutí o reformách armády tedy přijímala vláda, přičemž hlavní zodpovědnost spočívala na jejích představitelích. Reformy zahrnovaly zejména redukci početních stavů armády, její profesionalizaci a přípravu na mezinárodní spolupráci v rámci demokratických zemí.²¹⁷

Tyto změny měly zajistit, že armáda již nebude plnit roli, kterou měla za komunistického režimu, kdy sloužila především jako nástroj autoritářské moci. V rámci demokratizace země bylo nezbytné přehodnotit její funkci a transformovat ji v souladu s novými bezpečnostními a mezinárodními požadavky. Kritika, zejména ze strany některých politických skupin, jako je například Marian Kotleba²¹⁸, tvrdí, že Havel záměrně oslaboval armádu, aby vyhověl zájmům západních mocností. Tato kritika je však často založena na zjednodušených výkladech komplexního transformačního procesu, který ovlivnil všechny sféry československé společnosti včetně armády.

²¹⁵ POKORNÝ, Milan. *Geneze slovního spojení humanitární bombardování* [online]. Český rozhlas, 12. června 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://informace.rozhlas.cz/geneze-slovniho-spojeni-humanitarni-bombardovani-7947097>>.

²¹⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁷ BORKOVEC, Zdeněk. *Proces vstupu ČR do NATO a jeho vliv na utváření bezpečnostního systému ČR*. Vojenské rozhledy, 2014, roč. 23 (54), č. 1, s. 8–21.

²¹⁸ slovenský krajně pravicový politik, bývalý župan

Tvrzení: Havel podporoval NATO a Západ, přičemž spolupráce s nimi přinesla Československu a následně České republice jen destabilizaci a vykošťování. *Kontext a Fakta:* Havel byl dlouhodobým zastáncem transatlantické spolupráce a věřil v hodnoty demokracie, lidských práv a míru, které NATO a Západ prosazovaly.²¹⁹ Tvrzení, že NATO a USA byly zodpovědné za destabilizaci světa, záměrně opomíjí širší geopolitický kontext a přeceňuje Havlovu roli v těchto procesech. Havel věřil, že spolupráce se Západem byla klíčová pro bezpečnost a stabilitu postkomunistických zemí. Tvrzení ignoruje historickou realitu a komplexitu mezinárodních vztahů, aby vytvořilo negativní obraz Havla a jeho zahraniční politiky.²²⁰

Zhodnocení: Narativy, které se objevují v rámci kritiky Severoatlantické aliance (NATO) a mylně připisují Václavu Havlovi výrok o „humanitárním bombardování“, často slouží ke zkreslenému vnímání jeho postojů. Tyto narativy karikují komplexní problémy, spojené s působením NATO v různých konfliktech, a přitom využívají kombinaci polopravd a dezinterpretací. Kritika je mnohdy podávána tak, že údajně Havel podporoval nebo záměrně ponechával rozhodování o těchto otázkách na západních mocnostech. Tento pohled je však nesprávný, neboť prezident České republiky neměl dostatečné pravomoci k tomu, aby samostatně rozhodoval o mezinárodních vojenských zásazích či jiných obdobných záležitostech. Dezinformační narativy často propojují kritiku polistopadového vývoje s aktuálními geopolitickými konflikty, jako je například válka na Ukrajině. Tyto řetězové e-maily opakovaně pracují s určitými motivy a usilují o diskreditaci polistopadového politického uspořádání. Šířitelé těchto e-mailů tím sledují politické a ideologické cíle, přičemž se snaží vytvářet dojem, že Havel byl zodpovědný za problematické aspekty české a mezinárodní politiky, přestože jeho reálné rozhodovací pravomoci v těchto oblastech byly velmi omezené. Tento obraz se zakládá na zjednodušení historického kontextu a ignoraci skutečných postojů a kroků Václava Havla, který nikdy nepodporoval nekritické vojenské zásahy a vždy se snažil prosazovat politické řešení konfliktů na základě mezinárodního práva. Havel věřil, že trvalý mír a spravedlnost lze dosáhnout pouze dialogem a respektováním mezinárodních norem, což bylo zásadním principem jeho politických postojů.²²¹

²¹⁹ DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zed', 2016, s. 267-268.

²²⁰ HAVEL, Václav. *Prosím stručně: Rozhovor s Karlem Hvižďalou, poznámky, dokumenty*. 1. vydání. Praha: Gallery, 2006, s. 15-16.

²²¹ HAVEL, Václav. *Moc bezmocných*. Brno: Host, 1989, s. 38-41.

2.2.5. Prolomení Benešových dekretů

Řetězové e-maily často obviňují Václava Havla z podpory prolomení Benešových dekretů a z navrácení majetku sudetským Němcům. Benešovy dekry, vydané prezidentem Edvardem Benešem v letech 1940–1945, se zabývaly právními a majetkovými otázkami souvisejícími s německou a maďarskou menšinou v tehdejší Československu. Po nacistické okupaci, která začala v roce 1938 v důsledku Mnichovské dohody, byla německá menšina vnímána s velkou nedůvěrou a nenávistí, neboť byla často považována za kolaboranty nacistického režimu. Všechny ústavní dekry a dekry prezidenta republiky byly po válce, 5. března 1946, ratifikovány Prozatímním Národním shromážděním ústavním zákonem č. 57/1946 Sb. Ústavní dekry byly prohlášeny za ústavní zákony, dekry byly prohlášeny za zákony.²²²

Tímto aktem byla zajištěna kontinuita právního řádu a legitimita právních opatření přijatých během exilu. Benešovy dekry vytvořily právní rámec pro konfiskaci majetku Němců, Maďarů a kolaborantů, jakož i pro jejich vysídlení z Československa. Tato opatření byla v poválečné době vnímána jako spravedlivá reakce na okupaci a zločiny spáchané během války. Nicméně dekry zůstávají i po desetiletích předmětem kontroverzí, zejména kvůli uplatňování principu kolektivní viny, který trestal celé etnické skupiny za činy jednotlivců. Tento princip je v moderním kontextu považován za problematický a v rozporu s mezinárodními standardy lidských práv.²²³ Navzdory přetrvávajícím kontroverzím 52 % českých občanů (podle průzkumu CVVM z roku 2019) považuje za správné, aby Benešovy dekry nadále platily, zatímco 13 % respondentů zastává názor, že by měly být zrušeny. Většina české veřejnosti se přiklání k názoru, že Benešovy dekry neovlivňují současné vztahy České republiky s okolními zeměmi. Nicméně více než třetina občanů připouští, že mohou mít negativní vliv na vztahy s Německem.²²⁴

Václav Havel se ve svých projevech a rozhovorech opakovaně vyjadřoval k otázce Benešových dekretů. V roce 1990 vyjádřil lítost nad excesy spojenými s poválečným odsunem Němců, avšak nikdy nevolal po zrušení dekretů či navrácení majetku sudetským Němcům. Jeho důraz na ochranu lidských práv a důstojnosti jednotlivce byl stěžejním rysem jeho politické a

²²² Ústavní zákon č. 57/1946 Sb., kterým se schvalují a vyhlašují za zákon dekry prezidenta republiky.

²²³ RAKUŠANOVÁ, Lída. *Václav Havel a česko-německé vztahy* [online]. Český rozhlas Plus, 21. října 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/vaclav-havel-a-cesko-nemecke-vztahy-7825989>>.

²²⁴ SPURNÝ, Martin. *Postoje české veřejnosti k vybraným otázkám zahraniční politiky – prosinec 2019* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 12. prosince 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5067/f9/pm191212.pdf>.

morální filozofie. Interpretace jeho postojů jako podpory prolomení Benešových dekretů představuje účelové zkreslení jeho skutečných názorů.²²⁵

Přestože Benešovy dekrety byly v průběhu let několikrát přezkoumávány, žádný soud ani právní autorita nedospěla k závěru, že by byly v rozporu s mezinárodním právem. Ústavní soud České republiky v roce 1995 potvrdil jejich platnost v nálezu Pl. ÚS 14/94, kde uvedl, že dekrety jsou součástí právního řádu České republiky a nejsou v rozporu s ústavním pořádkem.²²⁶ V roce 2002 Evropský parlament ve svém usnesení potvrdil, že Benešovy dekrety nebrání vstupu České republiky do Evropské unie a že jejich důsledky jsou uzavřenou záležitostí.²²⁷

Navzdory těmto právním stanoviskům zůstávají dekrety předmětem politických a emocionálních debat a jsou často zneužívány v rámci dezinformačních kampaní. Spojování Václava Havla s podporou prolomení dekretů je nepodložené a slouží k manipulativnímu zkreslení jeho postojů.²²⁸

Tvrzení: „Havel otevřeně podporoval prolomení Benešových dekretů a vrácení majetku Němcům.“ a „Havel tajně vyjednával s Němci o navrácení majetku sudetských Němců.“

Kontext a Fakta: Václav Havel nikdy otevřeně nevyjádřil podporu prolomení Benešových dekretů. Naopak opakovaně prohlašoval, že tyto dekrety jsou historicky uzavřenou záležitostí a neměly by se znovu otevírat. Havlova politika směřovala k smíření s Německem a ke zlepšení česko-německých vztahů, přičemž jeho cílem bylo překonat historické křivdy způsobené válečnou minulostí, nikoliv prolomit Benešovy dekrety. Tvrzení, že Havel podporoval navrácení majetku Němcům, je zcela nepravdivé a není podloženo žádnými relevantními důkazy.²²⁹

Neexistují žádné důkazy o tom, že by Václav Havel tajně vyjednával s německou stranou o navrácení majetku sudetských Němců. Tato tvrzení jsou spekulacemi bez reálného základu. Havel ve svých projevech a politických krocích vždy kladl důraz na otevřenost a čestnost v diplomatických jednáních. Zvláště v kontextu vyrovnání s německou minulostí po druhé světové válce se Havel snažil o dosažení smíření a spolupráce na základě respektu k

²²⁵ HAVEL, Václav. *Projev prezidenta republiky Václava Havla ve Spolkovém sněmu*. Bonn, Spolková republika Německo, 24. dubna 1997.

²²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94.

²²⁷ KACLOVÁ, Markéta a kol. *Benešovy dekrety v Evropském parlamentu* [online]. iROZHLAS, 22. května 2002 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/benesovy-dekrety-v-evropskem-parlamentu_200205221235_mkaclova>.

²²⁸ Identifikační čísla e-mailů: 28748, 27706, 28299, 27099, 25054, 22218, 21634.

²²⁹ HAVEL, Václav. *Projev prezidenta republiky Václava Havla ve Spolkovém sněmu*. Bonn, Spolková republika Německo, 24. dubna 1997.

mezinárodnímu právu a historickým skutečností, nikoliv o tajná vyjednávání nebo revize poválečných dohod.²³⁰

Zhodnocení: Řetězové dezinformační e-maily týkající se prolomení Benešových dekretů se zaměřují na relativně úzký okruh výtek, které jsou směřovány především na osobu Václava Havla. Hlavním narativem těchto e-mailů je obvinění, že Havel usiloval o prolomení Benešových dekretů a o navrácení majetku sudetským Němcům. Tento narativ je často doprovázen dalšími nepodloženými tvrzeními, jako například že Havel údajně vedl tajná jednání s německou stranou o restituci majetků a že otevřeně podporoval revizi dekretů. Ve skutečnosti Václav Havel Benešovy dekrety opakovaně respektoval a neexistují důkazy, které by potvrzovaly, že usiloval o jejich změnu nebo prolomení.²³¹

Dezinformační e-maily tohoto typu cíleně vyvolávají obavy mezi občany, zejména mezi těmi, kteří by mohli mít strach o majetky získané po odsunu Němců, především v pohraničních oblastech. Tito lidé mohou mít historický vztah k majetkům, které jejich rodiny získaly, byť někdy za ne zcela etických okolností. E-maily záměrně využívají tyto obavy a opakovaně varují před tzv. revanšismem, tedy snahou o změnu poválečného uspořádání a restituci majetků německým rodinám. Tento strach z Německa, který byl podporován už za minulého režimu, je v těchto e-mailech opětovně připomínán. Opakující se motivy v těchto e-mailech zahrnují nejen vyvolávání obav z majetkových nároků, ale i symboliku spojenou s historickým nepřátelstvím vůči Německu a revizi poválečných dohod. Václav Havel je v tomto kontextu prezentován jako osoba, která údajně ohrožuje národní zájmy a poválečné uspořádání. Zatímco Benešovy dekrety představují složitý právní a historický problém, který se týká kolektivní viny a poválečných důsledků, cílem této kapitoly není zkoumat samotné dekrety, ale spíše analyzovat, jak jsou dezinformační e-maily používány k diskreditaci Václava Havla a jaké opakující se motivy a narativy tyto e-maily využívají k vyvolání strachu a nedůvěry.

2.2.6. Tvrzení o spolupráci s StB a Gestapem

V dezinformačních e-mailech zachycených v databázích se často objevují obvinění týkající se údajné spolupráce Václava Havla s tajnými službami, zejména Státní bezpečností (StB), a jeho životních podmínek během komunistického režimu. Tyto e-maily rovněž obsahují narážky na Havlovy majetkové poměry a na tzv. „fešácký kriminál“ – pojem, který má označovat údajně privilegované podmínky, ve kterých byl Václav Havel jako disident vězněn. Tato tvrzení jsou nepravdivá a mají za cíl zpochybnit Havlův disidentský status a jeho odkaz

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Tamtéž.; HAVEL, Václav. *Benešovy dekrety patří k minulosti* [online]. Hospodářské noviny, 8. listopadu 1999 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://archiv.hn.cz/c1-819604-benesovy-dekrety-patri-k-minulosti>>.

jako jednoho z klíčových představitelů boje za demokracii. Kromě samotného Václava Havla jsou předmětem kritiky i jeho rodinní příslušníci, zejména otec Václav Maria Havel a strýc Miloš Havel. Oba jsou v těchto e-mailech neprávem obviňováni ze spolupráce s nacistickým okupačním režimem, konkrétně s gestapem. Tato obvinění nemají prakticky žádný faktický základ a nejsou podložena historickými důkazy. Cílem těchto tvrzení je diskreditovat nejen osobu Václava Havla, ale i jeho rodinné zázemí, čímž se snaží oslabit jeho morální autoritu a význam jeho politického odkazu.²³²

Tvrzení: „Václav Havel pracoval pro StB pod krycím jménem 'Profous'.“ a „Havel žádal o členství v KSČ, ale jeho žádost byla zamítnuta.“

Kontext a Fakta: Historické výzkumy a dokumenty Státní bezpečnosti (StB), které byly po roce 1989 zpřístupněny, ukazují, že Václav Havel byl jedním z nejpronásledovanějších disidentů komunistického režimu v Československu. Archivní záznamy StB čítají desítky tisíc stran o Havlových aktivitách, sledování a perzekuci, avšak neexistují žádné důkazy, které by nasvědčovaly, že by Havel spolupracoval se StB. StB vedla o Havlovi detailní sledování a opakovaně ho vyslýchala, zejména kvůli jeho angažmá v Chartě 77. Tvrzení o tom, že Havel spolupracoval s StB pod krycím jménem „Profous“, je nepodložené a nepravdivé.²³³ Historik Petr Blažek zdůrazňuje, že jakékoliv záznamy o „spolupráci“ některých osob s StB mohou být výsledkem chybné evidence, což se v některých případech prokázalo u dalších osobností z disidentského hnutí. Havlovo jméno se objevovalo v kontextu sledování a snahy StB ho diskreditovat, ale nikdy se nepodařilo doložit žádnou formu spolupráce.²³⁴

Není doloženo, že by Václav Havel, kdy požádal o členství v Komunistické straně Československa (KSČ). Toto tvrzení nemá oporu v žádných historických pramenech a spadá do kategorie nepravdivých informací - dezinformací, které byly šířeny s cílem poškodit Havlovu pověst a vykreslit ho jako člověka toužícího po moci i v rámci komunistického režimu. Jeho spisy, například „Moc bezmocných“, reflektují jeho nesouhlas s režimem. Havel byl pro

²³² Identifikační čísla e-mailů: 29145, 29467, 27629, 28393, 27645, 5403, 30181, 29902, 27630, 20499, 8718, 10584, 7032, 11448, 12633, 13752, 13895, 14245, 14745, 17533, 19318, 20499, 21564.

²³³ ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. *Jmenné evidence* [online]. Archiv bezpečnostních složek, [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>>.

²³⁴ BAROCH, Pavel. *Havel agentem StB? Ne, jen přehmat Státní bezpečnosti*. [online]. Aktuálně.cz, 10. dubna 2012 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/havel-agentem-stb-ne-jen-prehmat-statni-bezpecnosti/r~i:article:740026/>>; ČESKÁ TELEVIZE. *Sametové bludy*. 168 hodin [online]. 10. listopadu 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/219452801101110/>>; LIPSKÁ, Jana. *Co věděla StB o Havlovi. Dokumenty čítají desítky tisíc stran* [online]. Seznam Zprávy, 15. listopadu 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/co-vedela-stb-o-havlovi-dokumenty-citaji-desitky-tisic-stran-83093>>.

svou kritiku a intelektuální odpor vůči komunismu nepřijatelnou osobností pro jakoukoli formu zapojení do komunistických struktur.²³⁵

Tvrzení: „Havel měl za komunismu lepší životní podmínky než ostatní disidenti.“

Kontext a Fakta: Václav Havel pocházel z rodiny s významným majetkovým zázemím, které bylo po roce 1948 v rámci znárodnování zestátněno. Tím došlo k výraznému ekonomickému i společenskému postihu rodiny Havlů. Přesto však tato skutečnost neznamenala, že by Havel během komunistického režimu požíval nadstandardních podmínek. Naopak, jeho politické postoje a angažovanost v disidentském hnutí vedly k tomu, že se stal terčem perzekuce, byl opakovaně vězněn a pod neustálým dohledem Státní bezpečnosti. Jeho životní podmínky byly srovnatelné s ostatními disidenty, kteří čelili podobným represím a omezením.²³⁶

V rámci dezinformačních narativů byl však často vykreslován jako osoba, která si navzdory své disidentské činnosti zachovávala určité výsady. Jeden z těchto narativů tvrdil, že ačkoli Havel během zákazu své divadelní činnosti pracoval jako dělník v pivovaru, jezdil luxusním vozem Mercedes, což mělo sloužit jako důkaz jeho privilegovaného postavení. Tento příběh byl opakovaně prezentován například v dokumentu Igora Chauna při příležitosti ankety o největšího Čecha. Havel však tuto situaci vysvětloval tím, že si automobil zakoupil zcela legálně v Tuzexu za bony, které získával díky autorským honorářům za svá dramatická díla hraná v zahraničí.²³⁷

Tato skutečnost reflektuje jeho umělecký úspěch na mezinárodní scéně, neboť jeho hry byly žádané a uznávané v zahraničí, kde přinášely finanční odměnu, kterou mohl využívat alespoň prostřednictvím Tuzexu. Tento fakt nelze interpretovat jako projev protekce či nadstandardního zacházení ze strany režimu, nýbrž jako důsledek jeho vlastního literárního a dramatického talentu, jenž byl vysoce ceněn mimo hranice Československa, ačkoliv doma byl systematicky potlačován.

Tvrzení: „Otec Václava Havla, Václav Maria Havel, a jeho strýc Miloš Havel spolupracovali s Gestapem.“

Kontext a Fakta: Toto tvrzení je nepravdivé a nepodložené. Neexistují žádné důkazy, které by

²³⁵ CEMPER, Jan. *HOAX: Pro ty, kdož ještě naivně zbožňují jednoho z největších škůdců této prodané země* [online]. Manipulátoři.cz, 27. července 2020 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://manipulatori.cz/hoax-pro-ty-kdoz-jeste-naivne-zboznuji-jednoho-z-nejvetsich-skudcu-teto-prodane-zeme/>>.

²³⁶ KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA. *Mládí* [online]. vaclavhavel.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.vaclavhavel.cz/cs/vaclav-havel/mladi/>>.

²³⁷ CHAUN, Igor. *Největší Čech* [online]. Česká televize, 2005 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1166142508-nejvetsi-cech/20456222704/>>; MAZAL, Mirek. *Jakými auty jezdil Václav Havel? Komunisty dráždil i tím, co měl v garáži* [online]. Autoforum.cz, 13. července 2018 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.autoforum.cz/fascinace/jakymi-auty-jezdil-vaclav-havel-komunisty-drazdil-i-tim-co-mel-v-garazi/>>.

prokazovaly spolupráci Václava Maria Havla nebo jeho bratra Miloše Havla s Gestapem či nacistickým režimem. Naopak, rodina Havlových byla perzekvována během nacistické okupace i po nástupu komunistického režimu. Václav Maria Havel (1897–1979), otec Václava Havla, byl významný stavební podnikatel a architekt, který se podílel na výstavbě řady prestižních pražských budov, včetně paláce Lucerna, jenž se stal centrem českého kulturního a společenského života.²³⁸ Během nacistické okupace byl Václav Maria Havel kvůli svému vlastenectví a podpoře české kultury vnímán nepřátelsky, a neexistují žádné historické důkazy, které by potvrzovaly jeho spolupráci s nacistickými složkami, včetně Gestapa. Miloš Havel (1899–1968), strýc Václava Havla, byl zakladatelem a vlastníkem filmových ateliérů na Barrandově a významnou osobností české kinematografie. Jeho situace během okupace byla složitá, protože jako majitel filmového studia čelil tlaku ze strany nacistických úřadů, které chtěly využít Barrandov k propagandistickým účelům. Miloš Havel se snažil udržet ateliéry v provozu, aby ochránil své zaměstnance a zachoval českou filmovou produkci. Po válce čelil obviněním z kolaborace, avšak v roce 1947 byl zproštěn všech obvinění Národním soudem, který konstatoval, že neexistují důkazy o jeho aktivní spolupráci s nacisty. Jeho postavení bylo mimořádně komplikované – jednalo se o balancování mezi snahou udržet český filmový průmysl v chodu a tlakem okupantů. Jeho rozhodnutí čelit těmto tlakům bylo následně přehodnocováno v souvislosti s poválečným vývojem. Po roce 1948 byl však perzekvován komunistickým režimem, jeho majetek byl znárodněn a Miloš Havel byl donucen emigrovat. Tvrzení o spolupráci Václava Maria Havla a Miloše Havla s Gestapem je tedy zcela nepodložené a historicky nepravdivé. Oba muži byli ve skutečnosti perzekvováni totalitními režimy, což jejich životní příběhy zasazuje do kontextu složitých a dramatických událostí českých dějin 20. století.²³⁹

Zhodnocení: V rámci dezinformačních e-mailů se opakovaně objevují narativy, které obviňují Václava Havla a jeho rodinu ze spolupráce s gestapem či Státní bezpečností (StB). Tyto e-maily často pracují s vymyšlenými či neověřenými fakty, například tvrzením o krycím jménu Profous, které mělo být spojeno s Václavem Havlem. Archiv bezpečnostních složek však prokázal, že toto jméno bylo užito pro jiného agenta, a žádné důkazy o Havlově spolupráci neexistují. Obdobně absurdní je i narativ, že by Václav Havel měl zájem o členství v Komunistické straně

²³⁸ HAVEL, Václav, HVÍŽDALA, Karel. *Dálkový výslech*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1989, s. 2-3.

²³⁹ WANATOWICZOVÁ, Krystyna. *Miloš Havel – český filmový magnát*. 1. vydání. Praha: Knihovna Václava Havla, 2013. s. 115–117.; DENČEVOVÁ, Ivana Chmel. *Filmový magnát Miloš Havel se snažil uhrát, co mohl. Kolaborantem ale určitě nebyl, tvrdí publicistka* [online]. Český rozhlas Plus: Jak to bylo doopravdy, 8. duben 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/filmovy-magnat-milos-havel-se-snazil-uhrat-co-mohl-kolaborantem-ale-urcite-nebyl-9208810>>.

Československa. Tento konstrukt neodpovídá jeho rodinnému původu ani jeho intelektuálnímu odporu vůči totalitním režimům, který je zřejmý z jeho esejí, jako je například *Moc bezmocných*.²⁴⁰ Havlovy názory na lidská práva a spravedlnost jsou v přímém rozporu s hodnotami, které KSČ zastávala. Dezinformační e-maily se zaměřují také na další členy rodiny Havlových, konkrétně na Václava Maria Havla, otce Václava Havla, a jeho strýce Miloše Havla, přičemž jsou oba neprávem obviňováni ze spolupráce s gestapem. I když Miloš Havel během okupace vyjednával s nacistickými představiteli za účelem ochrany filmového průmyslu, žádné důkazy o jeho přímé spolupráci s gestapem nejsou doloženy. Tento narativ slouží především k diskreditaci celé rodiny Havlových a snaze podkopat odkaz Václava Havla jakožto klíčového symbolu boje za demokracii a lidská práva.

Tyto dezinformační narativy jsou výrazně motivovány politicky a ideologicky. Jejich primárním cílem je narušit obraz Václava Havla jako významného obhájce demokratických hodnot a lidských práv. Opakující se motivy v těchto dezinformačních kampaních sledují dlouhodobou snahu oslabit důvěru ve vedoucí osobnosti české demokracie a zpochybnit jejich morální integritu. Tento přístup podtrhuje strategii, která usiluje o revizi historických skutečností a reinterpretaci role osobností, jež hrály zásadní úlohu při přechodu Československa k demokracii.

²⁴⁰ HAVEL, Václav. *Moc bezmocných*. 1. vydání. Brno: Host, 1989. 126 s.

3. Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl identifikovat hlavní témata dezinformačních řetězových e-mailů zaměřených na osobnost Václava Havla a zjistit, jak jsou tato témata využívána k manipulaci veřejného mínění. Analyzovala opakující se motivy v těchto e-mailech a posuzovala míru zkreslení, překrucování či úplného vymýšlení faktů. Zaměřila se rovněž na dopad těchto zkreslení na obraz Václava Havla v očích veřejnosti a na to, jak přispívají k celkovému oslabení důvěry ve společenské instituce a demokratické hodnoty.

Výzkumné otázky a odpovědi

1. Jaká jsou nejčastější témata dezinformačních řetězových e-mailů zaměřených na Václava Havla a jeho politický odkaz?

Analýza odhalila, že nejčastějšími tématy byly obecná kritika polistopadového vývoje v různých aspektech, často propojená s útoky na morální integritu Václava Havla. Mezi konkrétní motivy patřila obvinění z alkoholismu, kontroverze kolem prodeje paláce Lucerna, podpora Severoatlantické aliance a tzv. „humanitárního bombardování“. Dále se objevovala kritika jeho postoje k Benešovým dekretům a obvinění ze spolupráce se Státní bezpečností či dokonce ze spolupráce jeho příbuzných s Gestapem. Tato témata byla systematicky využívána k podkopávání Havlova odkazu a oslabení důvěry v demokratické hodnoty, které reprezentoval.

2. Jakým způsobem jsou v dezinformačních e-mailech zkreslována historická fakta o Václavu Havlovi?

Zjištění ukázala, že historická fakta jsou často zkreslována kombinací pravdivých informací s nepravdami, které jsou vkládány do zavádějících souvislostí. Tato směs skutečností a fikce vytváří manipulativní a emocionálně nabitě příběhy. Pravdivé události jsou vytrhávány z kontextu a kombinovány s naprostými dezinformacemi či výmysly, jako je například konspirační teorie o židovském spiknutí souvisejícím s původem Václava Havla. Tyto techniky mají za cíl zmást čtenáře a vytvořit negativní obraz osobnosti, což komplikuje schopnost veřejnosti rozlišovat mezi pravdou a lží.

3. Existuje spojitost mezi opakovanými tématy v dezinformačních e-mailech a širšími politickými nebo ideologickými cíli jejich autorů?

Výsledky potvrdily existenci jasné spojitosti mezi opakujícími se tématy a širšími politickými a ideologickými cíli autorů. Ačkoli není vždy snadné dohledat konkrétní autory těchto e-mailů, často je možné vystopovat zdroje informací šířených v e-mailech. Tyto zdroje zahrnují různé dezinformační weby či platformy jako Parlamentní listy, které umožňují komukoli publikovat své myšlenky a názory bez důsledného ověřování faktů. Pro širokou

veřejnost a méně informované čtenáře může tento obsah působit jako standardní žurnalistická práce. Kritici Václava Havla jsou obvykle jedinci či skupiny nespokojené s polistopadovým vývojem, kteří mohou být motivováni nostalgií po minulém režimu nebo zklamáním z porevolučního směřování společnosti. Opakované šíření těchto narativů přispívá k narušování historické paměti a může vést k postupnému přijetí zkresleného obrazu minulosti.

V tomto kontextu je odkaz Václava Havla součástí tzv. kulturních válek, které v současné společnosti polarizují veřejné mínění a ztělesňují střet různých ideologických světů. Kulturní války odrážejí hlubší střet mezi tradicionalistickými, národně orientovanými hodnotami na straně jedné a progresivními, multikulturními postoji na straně druhé. Václav Havel, jako symbol demokratických změn a prozápadního směřování, je často kritizován těmi, kteří nesouhlasí s těmito hodnotami, přičemž dezinformační kanály a řetězové e-maily nabízejí platformu pro tento odpor. Takové interpretace a opakované šíření zkreslených informací nejenže deformují Havlův odkaz, ale také slouží jako nástroj pro mobilizaci odpůrců současného politického směřování. Havel se v těchto narativech stává symbolem všeho, co je vnímáno jako ohrožení tradičních hodnot, čímž tyto dezinformace efektivně posilují konflikt v rámci kulturních válek a prohlubují polarizaci společnosti.

Novým přínosem této práce je detailní identifikace specifických narativů a manipulačních technik používaných v dezinformačních e-mailech týkajících se Václava Havla. Studie odhalila, jak jsou pravdivá fakta strategicky kombinována s nepravdami a zasazována do zavádějících souvislostí, což ztěžuje čtenářům rozlišení mezi realitou a fikcí. E-maily často využívají ironii či přímé diskreditace jeho odkazu, čímž přispívají k polarizaci společnosti. Tento proces může vést k tomu, že opakovaná lež se postupem času stane akceptovanou „pravdou“, což má zásadní dopad na historickou paměť a kolektivní vědomí společnosti. Časté vykreslování Václava Havla jako „elity“ odtržené od běžných lidí posiluje narativ nedůvěry vůči elitám. Tento fenomén lze vysvětlit konceptem „politického mýtu“, kdy je Havel nejen symbolem transformace po roce 1989, ale také postavou vnímanou negativně částí společnosti, což činí jeho jméno vhodným nástrojem pro manipulaci veřejného mínění. Práce rovněž ukázala, že tyto dezinformační kampaně nejsou izolovanými jevy, ale součástí širší strategie zaměřené na oslabení důvěry ve veřejné instituce a demokratické hodnoty a na vytváření atmosféry skepticismu a nedůvěry vůči politickému systému. Srovnání s dalšími významnými historickými postavami, jako je Tomáš Garrigue Masaryk, odhaluje odlišný přístup v současném narativu, kdy je Havel mnohem častěji využíván jako nástroj v dezinformačních e-mailech. To poukazuje na pokračující vliv Václava Havla v současném politickém a

společenském diskurzu a naznačuje, že není pouze historickou postavou, ale živým prvkem ovlivňujícím aktuální dění.

Význam těchto zjištění spočívá v poskytnutí hlubšího porozumění mechanismům šíření dezinformací a jejich dlouhodobým dopadům na společnost. Uvědomění si konkrétních metod manipulace je klíčové pro vývoj efektivních strategií na ochranu demokratických hodnot a institucí před jejich podkopáváním. Tento výzkum přispívá k širší diskusi o nutnosti aktivního přístupu k řešení problematiky dezinformací, zdůrazňuje potřebu vzdělávání veřejnosti v oblasti mediální gramotnosti a podporuje kritické myšlení. Pokud nebude této problematice věnována dostatečná pozornost, hrozí, že opakovaná lež se stane obecně přijímanou pravdou, což může vést k dalšímu oslabení důvěry ve společenské instituce a prohloubení společenské polarizace.

Šíření dezinformačních e-mailů týkajících se Václava Havla představuje součást širšího konfliktu o interpretaci moderních dějin a politických hodnot, jehož cílem je ovlivnit současnou politickou a ideologickou orientaci společnosti. Tyto narativy nejenže útočí na osobnost Václava Havla, ale zároveň podkopávají samotné základy demokratického uspořádání. Opakované šíření dezinformací může vést k situaci, kdy veřejnost začne zpochybňovat veškeré informace, což vytváří atmosféru nedůvěry, v níž je obtížné důvěřovat komukoli či čemukoli. Je proto nezbytné, aby této problematice byla věnována zvýšená pozornost na akademické, politické i veřejné úrovni a aby byly vyvíjeny účinné mechanismy pro odhalování a potírání dezinformací. Podpora kritického myšlení a mediální gramotnosti je klíčová pro schopnost společnosti bránit se manipulaci a chránit demokratické hodnoty, na nichž je založena. Tato práce přispívá k hlubšímu pochopení tohoto fenoménu a může sloužit jako impuls k dalším opatřením na ochranu demokratických principů a historické paměti.

Nicméně velká část společnosti si neuvědomuje obecnou závažnost problému dezinformací. Je nezbytné tento problém jasně definovat a zároveň na něj adekvátně reagovat. Odpovídající reakce spočívá v promyšleném systému vzdělávání, který by zahrnoval všechny úrovně – od základního až po vysoké školství, včetně programů pro všechny věkové skupiny i pro seniory v rámci takzvaného školství třetího věku. Napříč všemi věkovými skupinami a profesními oblastmi je nutné populaci dostatečně informovat o tom, co dezinformace představují a jak jim porozumět.

Podobně jako dnes existují informační kampaně zaměřené na varování seniorů před různými podvody v bankovníctví, potřebují i v případě dezinformací často podporu, neboť jejich rozpoznání může být pro starší osoby náročnější. Vzdělávací aktivity v této oblasti by navíc měla aktivně podporovat i veřejnoprávní média. Je nezbytné využívat všechny dostupné informační kanály—nejen televizi a rozhlas, ale i současné populární sociální sítě, kde se

pohybují různé věkové skupiny a kde jsou dezinformace široce šířeny. Možná by bylo smysluplné nalézt způsob, jak efektivně působit na zranitelné skupiny i prostřednictvím e-mailové komunikace, aby se vysvětlovala fakta a vyvracely dezinformace. Samozřejmě je však třeba uvažovat o bezpečnostních aspektech těchto platforem, neboť některé z nich mohou samy o sobě představovat určité riziko.

Strategická komunikace je v současnosti integrována pod Úřad vlády České republiky, což může přinášet několik problémů. Vzhledem k zásadnímu významu tohoto útvaru pro bezpečnost a budoucnost státu je nezbytné dosáhnout široké společenské shody na jeho směřování. Časté změny vlád by neměly vést k zásadním koncepčním posunům. Jedním z možných řešení by mohlo být vytvoření stabilního a nezávislejšího orgánu, chráněného kontrolním systémem brzd a protivah, což by zajistilo jeho kontinuitu i bez přímé vazby na změny přicházející s každou novou vládou.

Významnou roli v boji proti dezinformacím hraje i úsilí jednotlivců. Každý může svým přístupem přispět k šíření faktů a oslabování vlivu lživých či manipulativních narativů. Podstatné je také působení v osobním okolí – mezi příbuznými a přáteli, kde mohou jednotlivci pomáhat s vysvětlováním faktů, podporou orientace v důvěryhodných zdrojích a přispívat tak k pochopení tohoto komplexního problému. Cenná je v tomto ohledu i práce organizací, jako jsou Čeští elfové, kteří se vytrvale věnují vyvracení dezinformací a šíření faktů ve společnosti

Zdroje

1. Monografie

- ALBRIGHT, Madeleine. *Pražská zima: Osobní příběh o paměti, Československu a válce, 1937–1948*. 1. vydání. Praha: Argo, 2012, 450 s.
- ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. 1. vyd. Praha: Triton, 2017, 256 s.
- BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, meze, garance*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, 384 s.
- BITTMAN, Ladislav. *Mezinárodní dezinformace – černá propaganda, aktivní opatření a tajné akce*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000, 360 s.
- DRAŽAN, Jan, PERGLER, Jan. *Náš Václav Havel: 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. 1. vydání. Praha: Zeď, 2016, 381 s.
- GREGOR, Miloš, VEJVODOVÁ, Petra. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!* 1. vydání. Brno: CPress, 2018, 144 s.
- HAVEL, Václav, HVÍŽĎALA, Karel. *Dálkový výslech*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1989, 179 s.
- HAVEL, Václav. *Audience / Protest / Vernisáž*. 1. vydání. Praha: Artur, 2018, 116 s.
- HAVEL, Václav. *Prosím stručně: Rozhovor s Karlem Hvižd'alou, poznámky, dokumenty*. 1. vydání. Praha: Gallery, 2006, 256 s.
- HAVEL, Václav. *Spisy 5: Dopisy Olze*. 1. vydání. Praha: Torst, 1999, 730 s.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005, 407 s.
- HORÁČEK, Michal. *Jak pukaly ledy*. 1. vydání. Praha: XYZ, 2007, 350 s.
- HVÍŽĎALA, Karel, SCHWARZENBERG, Karel. *Karel Jan Schwarzenberg: Knížecí život*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, 216 s.
- KOCÁB, Michael. *Vabank: 1989–1991*. 1. vydání. Praha: Universum, 2019, 350 s.
- KOSATÍK, Pavel. *Člověk má dělat to, nač má sílu: Život Olgy Havlové*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1997, 320 s.
- LECOUTEUX, Claude. *Trpaslíci a elfové ve středověku*. Praha: Volvox Globator, 1998, 172 s.
- PITHART, Petr. *Devětaosmdesátý*. 1. vydání. Praha: Academia, 2009, 284 s.
- PROCHÁZKA, Luboš, PANENKA, Radim. *Spiknutí: Pravda o pokusu odstranit prezidenta ČR*. 1. vydání. Praha: Olympia, 2024, 256 s.

- ROKOSKÝ, Jaroslav, SVOBODA, Libor (eds.). *Kolektivizace v Československu*. 1. vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 477 s.
- SNYDER, Timothy. *Cesta k nesvobodě*. Překlad Martin Pokorný. 1. vydání. Praha: Paseka, Prostor, 2019, 368 s.
- SUN-c'. *Umění války*. Překlad Oldřich Král. 1. vydání. Praha: Universum, 2021, 102 s.
- ŠPAČEK, Ladislav. *Deset let s Václavem Havlem*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2012, 226 s.
- TÁBORSKÝ, Jiří. *V síti (dez)informací: proč věříme alternativním faktům*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2020, 224 s.
- VACULÍK, Jaroslav. *Obecné dějiny novověku IV (1789–1918)*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 174 s.
- WANATOWICZOVÁ, Krystyna. *Miloš Havel – český filmový magnát*. 1. vydání. Praha: Knihovna Václava Havla, 2013, 551 s.
- WOLF, Jiří. *Opilec Václav Havel*. 1. vydání. 2009, 9 s.
- ŽANTOVSKÝ, Michael. *Havel*. 1. vydání. Praha: Argo, 2014, 613 s.

2. Odborné články

- BAQUÉS-QUESADA, Josep, COLOM-PIELLA, Guillem. Russian Influence in the Czech Republic as a Grey Zone Case Study. *Politics in Central Europe*, 2021, roč. 17, č. 1, 29–56 s.
- BARTOŇ, Michal. Stručný nástin historického vývoje právní úpravy regulace sdělovacích prostředků na území ČR. [online]. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Iuridica*, 2003/2004, s. 9–35 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/Veda/AUPO/AUPO_Iuridica_5_6.pdf#page=9.
- BENNETT, W. Lance, LIVINGSTON, Steven (eds.). *The Disinformation Age: Politics, Technology, and Disruptive Communication in the United States*. [online]. *Cambridge: Cambridge University Press*, 2020 [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1017/9781108914628>.
- BORKOVEC, Zdeněk. Proces vstupu ČR do NATO a jeho vliv na utváření bezpečnostního systému ČR. *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (54), č. 1, s. 8–21.
- BOŠTÍKOVÁ, Vanda, MACELA, Aleš. Sociální sítě, informační poruchy a zdraví. [online]. *Central European Digital Media Observatory*, 2024 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <https://www.cedmobuh.eu/espresso/socialni-site-informacni-poruchy-a-zdravi>.

DANIEL, Jan, EBERLE, Jakub. Hybrid Warriors: Transforming Czech Security through the 'Russian Hybrid Warfare' Assemblage. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2018, roč. 54, č. 6, 907–931. s.

DANIEL, Jan, EBERLE, Jakub. "Putin, You Suck": Affective Sticking Points in the Czech Narrative on "Russian Hybrid Warfare". *Political Psychology*, 2019, 1–15. s.

FILIPOV, David. The notorious Kremlin-linked 'troll farm' and the Russians trying to take it down. [online]. *The Washington Post*, 8. října 2017 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://cs.brown.edu/people/jsavage/VotingProject/2017_10_08_WP_TheNotoriousKremlinLinkedTroll%20farmAndTheRussiansTryingToTakeItDown.pdf>.

FILIPEC, Ondřej. "Please forward before they delete it!" Assessing conspiracy theories and disinformation in chain e-mails about Covid-19 in the Czech Republic. *Routledge Open*, 2023. GIEREŁO-KLIMASZEWSKA, Katarzyna. Political Fact-Checking in the Czech Republic on the Example of demagog.cz and manipulatori.cz Portals. *Mediatization Studies*, 2019, roč. 3, č. 3, 115-135. s.

GLASS, Samantha. Finale: Why all Strategic Communicators should be Futurists. In: STRATCOM COE. *The Future Is Now: Collaboration with Students from King's Centre for Strategic Communications at King's College London*. [online]. stratcomcoe.org, 2024 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://stratcomcoe.org/publications/the-future-is-now-collaboration-with-students-from-kings-centre-for-strategic-communications-at-kings-college-london/207>>.

GRECH, J. Personalised Media Consumption, Malinformation and the Nature of Platforms – In Conversation with Hossein Derakhshan. [online]. *3CL Foundation*, 2023 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.3cl.org/personalised-media-consumption-malinformation-and-the-nature-of-platforms-in-conversation-with-hossein-derakhshan/>>.

GREGOR, Miloš, MLEJNKOVÁ, Petra. Facing Disinformation: Narratives and Manipulative Techniques Deployed in the Czech Republic. *Sciendo*, 2021, roč. 17, č. 3, 541–564. s.

JERIT, Jennifer, ZHAO, Yangzi. Political Misinformation. *Annual Review of Political Science* [online]. 2020, roč. 23, s. 77-93. [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.annualreviews.org/docserver/fulltext/polisci/23/1/annurev-polisci-050718-032814.pdf>>.

KOPECKÝ, Kamil a kol. Starci na netu. Olomouc, 2018. Experimentální výzkum. *Research Gate*. 24 s.

KOPECKÝ, Kamil a kol. Disinformation and Its Negative Impact in The Changing World of Mass Media. *Libri*, 2021. 19 s.

KUKLINSKI, James H. a kol. Misinformation and the Currency of Democratic Citizenship. 1. vydání. *Chicago: University of Chicago Press*, 2000, 790–816. s.

MIZEROVÁ, Tina, HARAŠTA, Jakub. Dostupnost mediálního obsahu: blokování dezinformačních webů. [online]. *Právní prostor*, 24. srpna 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/dostupnost-medialniho-obsahu-blokovani-dezinformacnich-webu>>.

MÜNDGES, Stephan, PARK, Kirsty. But did they really? Platforms' compliance with the code of practice on disinformation in review. *Internet Policy Review*, 2024, roč. 13, č. 3, s. 14–15. Dostupné na <<https://doi.org/10.14763/2024.3.1786>>.

PAMMENT, James. The EU Code of Practice on Disinformation: Briefing Note for the New EU Commission. *Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace*, March 2020. s. 9.-10. Dostupné na <https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Pamment_-_EU_Code_of_Practice.pdf>.

PENNYCOOK, Gordon, RAND, David G. The Psychology of Fake News. [online]. *Trends in Cognitive Sciences*, 2021 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.cell.com/action/showPdf?pii=S1364-6613%2821%2900051-6>>.

SYROVÁTKA, Jonáš a kol. Dezinformace jako byznys. *Prague Security Studies Institute*, 2020. 20 s.

TUNGUL, Lucie a kol. *Odolná střední Evropa: Cesta k bezpečné budoucnosti*. Praha: TOPAZ, 2024. 183 s.

3. Právní předpisy

Dekret prezidenta č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

Dekret prezidenta č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES (nařízení o digitálních službách). Úř. věst. L 277, 27. října 2022, s. 1–102.

Nařízení Rady EU 2022/350 ze dne 1. března 2022, kterým se mění nařízení EU č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině.

Směrnice děkanky č. 2/2010, kterou se stanoví náležitosti kvalifikačních prací na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Ústavní dekret prezidenta č. 1/1945 Sb., o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 22/1930 Sb., zákon o zásluhách T. G. Masaryka.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 92/1991 Sb., zákon o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby.

Zákon č. 94/2012 Sb., zákon o zásluhách Václava Havla.

Zákon č. 210/1993 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby.

4. Judikáty

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8. března 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 25. ledna 2023, sp. zn. III. ÚS 2628/23

5. Další zdroje

AKTUÁLNĚ.CZ. *Pojar nedokáže definovat dezinformace, stát se jim nebrání* [online]. aktualne.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://nazory.aktualne.cz/komentare/pojar-nedokaze-definovat-dezinformace-stat-se-jim-nebrani/r~954e3332ddd011eda25a0cc47ab5f122/>>.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK. *Jmenné evidence* [online]. Archiv bezpečnostních složek, [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>>.

BALÍKOVÁ, Marie. *Obsahová analýza*. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 10. října 2024]. Dostupné z:

<http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001586&local_base=ktd>.

BAROCH, Pavel. *Havel agentem StB? Ne, jen přehmat Státní bezpečnosti*. [online]. Aktuálně.cz, 10. dubna 2012 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/havel-agentem-stb-ne-jen-prehmat-statni-bezpecnosti/r~i:article:740026/>>.

BAROCH, Pavel. *Jak se bránit dezinformacím? Účinná obrana se stále hledá, říká český elf Kučík*. [online]. Hrot.cz, 30. ledna 2023 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.hrot24.cz/clanek/jak-se-branit-dezinformacim-ucinna-obrana-se-stale-hleda-rika-cesky-elf-kucik>>.

BENEŠ, Kamil. *Teorie propagandy: vybrané typologie* [online]. E-polis.cz, 5. srpen 2014. [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<http://www.e-polis.cz/clanek/teorie-propagandy-vybrane-typologie.html>>.

BERNATT-RESZCZYŃSKÁ, Markéta. *Před 40 lety vznikla v Polsku Solidarita, která svrhla komunistický režim* [online]. Paměť národa, 30. srpen 2020 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://magazin.pametnaroda.cz/udalosti/pred-40-lety-vznikla-v-polsku-solidarita-ktera-svrhla-komunisticky-rezim>>.

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *Výroční zpráva 2023*. Praha: BIS, 2023. 49 s. BIS. *Annual Report 2020 (2021)*. BIS - Security Information Service [online]. bis.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf>>.

BRITSKÉ LISTY. *Jaké dezinformace se šíří o koronaviru v ČR a ve světě?* [online]. blisty.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://blisty.cz/art/99375-jake-dezinformace-se-siri-o-koronaviru-v-cr-a-ve-svete.html>>.

CEMPER, Jan. *HOAX: Pro ty, kdož ještě naivně zbožňují jednoho z největších škůdců této prodané země* [online]. Manipulátoři.cz, 27. července 2020 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://manipulatori.cz/hoax-pro-ty-kdoz-jeste-naivne-zboznuji-jednoho-z-nejvetsich-skudcu-teto-prodane-zeme/>>.

CIBULKA, Jan. *Dezinformace, blokace a rusko-ukrajinské weby* [online]. iROZHLAS, 14. dubna 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dezinformace-blokace-rusko-ukrajina-weby_2404140700_cib>.

CZ.NIC. *Sdružení CZ.NIC zablokovalo weby šířící dezinformace spojené s rusko-ukrajinským konfliktem* [online]. CZ.NIC, 25. února 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.nic.cz/page/4301/sdruzeni-cznic-zablokovalo-weby-sirici-dezinformace-spojene-s-rusko-ukrajinskym-konfliktem/>>.

ČERNÝ, Jiří. *Karel Kryl by oslavil 75. „Bratříčku, zavírej vrátka“ platí stále, říká hudební kritik Jiří Černý* [online]. Aktuálně.cz, 1. března 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/hudba/karel-kryl-75-bratricku-zavirej-vratka-jiri-cerny-hudba/r~fc03b41c5cfb11e9ad610cc47ab5f122/>>.

ČESKÁ JUSTICE. *O cenzuře podruhé* [online]. ceska-justice.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceska-justice.cz/blog/o-cenzure-podruhe/>>.

ČESKÁ TELEVIZE, *Historie.cs: Proč se z pravdy a lásky staly nadávky*. [online]. Česká televize, 2016 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/216452801400027/>>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Mé písně platí dosud, varoval Kryl. Před 30 lety se vrátil do Československa* [online]. ČT24, 30. listopadu 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/me-pisne-plati-dosud-varoval-kryl-pred-30-lety-se-vratil-do-ceskoslovenska-56439>>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Reportéři ČT – část 962361* [online]. ceskatelevize.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/223452801240006/cast/962361/>>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Sametové bludy. 168 hodin*. [online]. 10. listopadu 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/219452801101110/>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Trollí farmy* [online]. edu.ceskatelevize.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné na: <<https://edu.ceskatelevize.cz/video/2183-trolli-farmy>>.

ČESKÝ ROZHLAS. *Geneze slovního spojení „humanitární bombardování“* [online]. rozhlas.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://informace.rozhlas.cz/geneze-slovniho-spojzeni-humanitarni-bombardovani-7947097>>.

ČEŠTÍ ELFOVÉ. *FAQ: Mýty a fakta o elfech* [online]. cesti-elfove.cz, [cit. 25. září 2024]. Dostupné na: <<https://cesti-elfove.cz/uvodni-strana/faq-myty-fakta-o-elfech>>.

ČEŠTÍ ELFOVÉ. *Hrdinové boje proti dezinformacím: Ljudmila Savčuková* [online]. cesti-elfove.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://cesti-elfove.cz/hrdinove-boje-proti-dezinformacim-ljudmila-savcukova>>. Texas at San Antonio, 2019, s. 21–22 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://aclanthology.org/D19-5003.pdf>>; DIIS. *My Life as a Troll: Lyudmila Savchuk's Story* [online]. diis.dk, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.diis.dk/en/my-life-as-a-troll-lyudmila-savchuk-s-story>>.

ČEŠTÍ ELFOVÉ. *Řetězové e-maily* [online]. cesti-elfove.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://cesti-elfove.cz/retezove-e-mail>>.

ČT24. *Bojují proti dezinformacím a jejich pravou identitu nikdo nezná. Českých elfů přibývá* [online]. ceskatelevize.cz, 2022 [cit. 25. září 2024]. Dostupné na: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/bojuji-proti-dezinformacim-a-jejich-pravou-identitu-nikdo-nezna-ceskych-elfu-pribyva-21920>>.

ČT24. *Trollové si vydělávají urážením Evropy a pak tam jezdí, říká ruská novinářka Savčuková* [online]. ceskatelevize.cz, [cit. 25. září 2024]. Dostupné na: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/media/trollove-si-vydelavaji-urazenim-evropy-a-pak-tam-jezdi-rika-ruska-novinarka-savcukova-59183>>.

DENČEVOVÁ, Ivana Chmel. *Filmový magnát Miloš Havel se snažil uhrát, co mohl. Kolaborantem ale určitě nebyl, tvrdí publicistka* [online]. Český rozhlas Plus: Jak to bylo doopravdy, 8. duben 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/filmovy-magnat-milos-havel-se-snazil-uhrat-co-mohl-kolaborantem-ale-urcite-nebyl-9208810>>.

DIGITAL STRATEGY. *EU Code of Practice on Disinformation* [online]. digital-strategy.ec.europa.eu, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/code-practice-disinformation>>.

ELFWEBMASTER. *Dezinfo-weby monitoring (1.týden 09/2021)* [online]. eldariel.cesti-elfove.cz, 20. května 2022 [cit. 20. května 2022]. Dostupné na: <<https://cesti-elfove.cz/dezinfo-weby-monitoring-1-tyden-09-2021>>.

EVROPSKÁ KOMISE. *Boj proti dezinformacím o koronaviru* [online]. European Commission, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://commission.europa.eu/strategy->

[and-policy/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_cs#pochopení-problematiky](#)>.

EVROPSKÁ KOMISE. *Code of Practice on Disinformation* [online]. [cit. 13. října 2024].

Dostupné na: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/code-practice-disinformation>>;

EVROPSKÁ KOMISE. *Posílený kodex postupů proti šíření dezinformací* [online]. European Commission, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy/strengthened-eu-code-practice-disinformation_cs>.

EVROPSKÉ HODNOTY. *Výroční zpráva o dezinformacích 2022 – shrnutí* [online]. europeanvalues.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2023/04/Vyrocni-zprava-dezinfo-2022-SHRNUTI.pdf>>.

FENDRYCH, Martin. *Pojar nedokáže definovat dezinformace. Stát se jim nebrání* [online]. Aktuálně.cz, 19. dubna 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://nazory.aktualne.cz/komentare/pojar-nedokaze-definovat-dezinformace-stat-se-jim-nebrani/r~954e3332ddd011eda25a0cc47ab5f122/>>.

FOLTÝN, Otakar. *Na výroku o sviních trvám. Jestli je něco koncentrované zlo jako je Putinův režim, tak to máme říct a dostatečně silně* [online]. DVTV, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.dvtv.cz/dvtv/videos/foltyn-na-vyroku-o-svinich-trvam-jestli-je-neco-koncentrovane-zlo-jako-je-putinuv-rezim-tak-to-mame-rict-a-dostatecne-silne>>.

GREGOR, Marek. *Jak šel čas s palácem Lucerna: její sláva, pády i budoucnost* [online]. Reflex, 7. ledna 2016 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.reflex.cz/clanek/causy/73250/jak-sel-cas-s-palacem-lucerna-jeji-slava-pady-i-budoucnost.html>>.

HAVEL, Václav. *Benešovy dekrety patří k minulosti* [online]. Hospodářské noviny, 8. listopadu 1999 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://archiv.hn.cz/c1-819604-benesovy-dekrety-patri-k-minulosti>>.

HAVEL, Václav. *Projev prezidenta republiky Václava Havla ve Spolkovém sněmu. Bonn, Spolková republika Německo, 24. dubna 1997.*

HAVLÍK, Antonín. *Český elf Kartous: Dezinformační válka už zavinila i oběti na životech.* [online]. Novinky.cz, 30. listopadu 2021 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.novinky.cz/clanek/domaci-cesky-elf-kartous-dezinformacni-valka-uz-zavinila-i-obeti-na-zivotech-40379706>>

HERTL, David. *Valtr Komárek neměl osobní ambice, nechtěl jsem být prezidentem ani premiérem* [online]. Český rozhlas Plus, 9. listopadu 2018 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na

<<https://plus.rozhlas.cz/valtr-komarek-nemel-osobni-ambice-nechtel-jsem-byt-prezidentem-ani-premierem-7678728>>.

HOAX.CZ. Databáze dezinformací a hoaxů [online]. [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.hoax.cz/>>.

HORÁČEK, Filip. *Decka piva i nabídka vlastních plic: Co jsme věděli, když byl v nemocnici prezident Havel.* [online]. Reflex.cz, 15. října 2021 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.reflex.cz/clanek/historie/109711/decka-piva-i-nabidka-vlastnich-plic-co-jsme-vedeli-kdyz-byl-v-nemocnici-prezident-havel.html>>.

HORÁK, Otakar. *Stokrát opakovanému klamstvu skutečně uveríme* [online]. Denník N, 24. září 2015 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://dennikn.sk/249003/stokrat-opakovana-loz-sa-stava-pravdou/>>.

HOŘEJŠ, Nikola a kol. *Šířitelé dezinformací: Závěrečná veřejná zpráva z výzkumu.* STEM, 22. června 2020. 9 s.

HRONÍK, Jiří. *Disident šíří drsná svědectví o Václavu Havlovi. Věc pokračuje* [online]. Parlamentní listy, 6. ledna 2012 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Disident-siri-drsna-svedectvi-o-Vaclavu-Havlovi-Vec-pokracuje-220223>>.

CHAUN, Igor. *Největší Čech* [online]. Česká televize, 2005 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1166142508-nejvetsi-cech/20456222704/>>.

IDNES. *Armáda před listopadem 1989* [online]. idnes.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <https://www.idnes.cz/zpravy/nato/armada-pred-listopadem-1989.A141217_132052_zpr_nato_inc>..

IDNES. *Vláda nezvládá boj s dezinformacemi. Blokovat weby nestačí, miní Čeští elfové* [online]. idnes.cz, 2023 [cit. 25. září 2024]. Dostupné na: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/dezinformace-boj-vlada-absence-strategicke-komunikace-odbornici-sbirka.A230915_083228_domaci_vank>.

JANOUSEK, Artur. *Internet, boj proti trollům a Čeští elfové* [online]. iDNES.cz, 20. listopadu 2018 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/internet-boj-proti-trollum-cesti-elfove.A181120_211753_domaci_zaz>.

JASNÝ, Vojtěch. *Proč Havel?* [film]. Československo, 1991. [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/45278-proc-havel/>>.

JELÍNEK, Tomáš. *Historie* [online]. lucerna.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <https://www.lucerna.cz/cz/6_historie>.

JEŠ, Jiří. *Život a dílo Dušana Trísky* [online]. Český rozhlas Plus, 3. března 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/zivot-a-dilo-dusana-trisky-7826394>>.

KABRHELOVÁ, Lenka. *Jako výjimečnou poctu označují američtí politici odhalení Havlovy busty v Kongresu* [online]. iROZHLAS, 19. listopadu 2014 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/jako-vyjimecnou-poctu-oznacuji-americti-politici-odhaleni-havlovy-busty-v-kongresu-201411191222_imanour>.

KACLOVÁ, Markéta a kol. *Benešovy dekrety v Evropském parlamentu* [online]. iROZHLAS, 22. května 2002 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/benesovy-dekrety-v-evropskem-parlamentu-200205221235_mkaclova>.

KAISER, Daniel. *Špatné weby vypínat, dobré odměnit. Patří mezi oběti války i svoboda projevu?* [online]. Echo24, 3. dubna 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.echo24.cz/a/SCEhJ/spatne-weby-vypinat-dobre-odmenit-patri-mezi-obeti-valky-i-svoboda-projevu>>.

KAISER, Daniel. *Týdeník Echo: Salon svoboda slova - Koho zavřeme příště?* [online]. Echo24, 4. září 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.echo24.cz/a/HRQKg/tydenik-echo-salon-svoboda-slova-koho-zavreme-priste>>.

KARLÍK, Martin, MAŇOUROVÁ, Anna. *Před 25 lety nechal otisknout narozeninové přání Havlovi, napálil tím Rudé právo* [online]. iRozhlas, 7. října 2014 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/veda-technologie_historie/pred-25-lety-nechal-otisknout-narozeninove-prani-havlovi-napalil-tim-rude-pravo_201410070838_amanourova>.

KLAUS, Václav. *Místo autobiografie: určující momenty a vlivy* [online]. 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://media.klaus.cz/files/autobiografie.pdf>>.

KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA. *Mládí* [online]. vaclavhavel.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.vaclavhavel.cz/cs/vaclav-havel/mladi>>.

KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA. *Životopis – události* [online]. vaclavhavel-library.org, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://archive.vaclavhavel-library.org/Archive/Event?&eventClass=Životopis>>.

KOPECKÝ, Kamil. *Trollí farmy: Co jsou zač a jak fungují* [online]. Pro E-Bezpečí, Univerzita Palackého v Olomouci, 2023 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/4079-trolli-farmy-co-jsou-zac-a-jak-funguji>>.

KOUSAL, Peter. *Společné jednání multioborového konzilia prezidenta republiky Ing. Miloše Zemana* [online]. ÚVN, 26. října 2021 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.uvn.cz/cs/tiskove-zpravy/6469-spolecne-jednani-multioboroveho-konzilia-prezidenta-republiky-ing-milose-zemana>>.

KOUTECKÝ, Pavel, JANEK, Miroslav. *Občan Havel* [film]. Česká republika, 2008. [cit. 15. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10734239951-obcan-havel/>>.

KRÁTKA ŠPALKOVÁ, Veronika. *Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2022*. Praha: Středisko bezpečnostní politiky, 2023. 31 s.

KRAUZE, Krystyna. *Bratříček Karel*. [online]. Česká televize, 2016. [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10573682442-bratricek-karel/>>.

LANDSMAN, Dominik. Divoký kacer [online]. reflex.cz, [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://www.reflex.cz/kategorie/7214/divoky-kacer/>>.

LIPSKÁ, Jana. *Co věděla StB o Havlovi. Dokumenty čítají desítky tisíc stran*. [online]. Seznam Zprávy, 15. listopadu 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/co-vedela-stb-o-havlovi-dokumenty-citaji-desitky-tisic-stran-83093>>.

MANIPULÁTOŘI.CZ. *Falešné výroky Václava Havla* [online]. manipulatori.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://manipulatori.cz/falesne-vyroky-vaclava-havla/>>.

MANIPULÁTOŘI.CZ. *Vymyšlený citát o "humanitárním bombardování" vs. pravda. Miloš Zeman svolil s přelety vojenských letadel v rámci bombardování Jugoslávie* [online]. manipulatori.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://manipulatori.cz/vymysleny-citat-o-humanitarnim-bombardovani-vs-pravda-milose-zemana-svolil-s-prelety-vojenskych-letadel-v-ramci-bombardovani-jugoslavie/>>.

MANIPULÁTOŘI.CZ. *Vymyšlený citát o "humanitárním bombardování" vs. pravda. Miloš Zeman svolil s přelety vojenských letadel v rámci bombardování Jugoslávie* [online]. manipulatori.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://manipulatori.cz/vymysleny-citat-o-humanitarnim-bombardovani-vs-pravda-milose-zemana-svolil-s-prelety-vojenskych-letadel-v-ramci-bombardovani-jugoslavie/>>.

MAZAL, Mirek. *Jakými auty jezdil Václav Havel? Komunisty dráždil i tím, co měl v garáži*. [online]. Autoforum.cz, 13. července 2018 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.autoforum.cz/fascinace/jakymi-auty-jezdil-vaclav-havel-komunisty-drazdil-i-tim-co-mel-v-garazi/>>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2022. 74 s.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám* [online]. mvcr.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Definice dezinformací a propagandy* [online]. mvcr.cz, [cit. 25. září 2024]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Koronavirus: Přehled hlavních dezinformačních sdělení* [online]. Ministerstvo vnitra, 2020 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/chh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-sdeleni.aspx>>.

MLYNÁŘ, Vladimír. *Ředitel Chemapolu byl agentem rozvědky* [online]. Respekt, 15. srpna 1994 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.respekt.cz/tydenik/1994/33/reditel-chemapolu-byl-agentem-rozvedky>>.

NÁRODNÍ MUZEUM. *Československé dokumentační středisko* [online]. 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.nm.cz/historicke-muzeum/ceskoslovenske-dokumentacni-stredisko>>.

NASRIN, Nayeema a. kol. *How Many Users Are Enough? Exploring Semi-Supervision and Stylometric Features to Uncover a Russian Troll Farm*. In: *Proceedings of the 2019 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing and the 9th International Joint Conference on Natural Language Processing* [online]. San Antonio, Texas: University of Texas at San Antonio, 2019, s. 21–22 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://aclanthology.org/D19-5003.pdf>>.

NĚMCOVÁ, Miroslava. „*Viroza? Ne, Zeman byl u klenotů opilý, přiznala Němcová*“ [online]. Aktuálně.cz, 18. listopadu 2014 [cit. 15. října 2024]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/viroza-ne-zeman-byl-u-klenotu-opily-priznala-nemcova/r~59c2f34265fd11e4b5c5002590604f2e/>>.

NOVINKY.CZ. *Řetězák: Že za komunistů bylo líp? Sázka na nostalgii. Data hovoří jasně* [online]. novinky.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.novinky.cz/clanek/retezak-ze-za-komunistu-bylo-lip-sazka-na-nostalgii-data-hovori-jasne-40379383>>.

PARLAMENT ČR. *Sbírka dekretů prezidenta republiky* [online]. psp.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.psp.cz/docs/laws/dek/>>.

PARLAMENTNÍ LISTY. *Parlamentní listy* [online]. [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz>>.

PEČINKA, Bohumil. *Malý velký muž*. Studentské listy, 1990, roč. 1, č. 19, 22. října, [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://kramerus5.nkp.cz/periodical/uuid:c97eb870-4fa9-11e4-a830-005056827e51>>.

PIKA, Tomáš. *Michal Klíma skončil, vládním zmocněncem pro média a dezinformace je nově Tomáš Pojar* [online]. iROZHLAS, 15. února 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/michal-klima-zmocnenec-media-dezinformace-vlada-konec-tomas-pojar_2302151348_pik>.

PIKA, Tomáš. *Trestní oznámení, žaloba a aktivace článku 66: iniciátor senátor Vystrčil a Fischer* [online]. iROZHLAS, 8. června 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/trestni-oznameni-zaloba-aktivace-clanek-66-iniciator-senator-vystrcil->>.

PITHART, Petr. *Takoví my Češi jsme. Spor o český úděl mezi Milanem Kunderou a Václavem Havlem* [online]. Novinky.cz, 15. února 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/clanek/kultura-salon-petr-pithart-takovi-my-cesi-jsme-spor-o-cesky-udel-mezi-milanem-kunderou-a-vaclavem-havlem-40276432>>.

POKORNÝ, Milan. *Geneze slovního spojení humanitární bombardování* [online]. Český rozhlas, 12. června 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://informace.rozhlas.cz/geneze-slovniho-spojeni-humanitarni-bombardovani-7947097>>.

PRUCKOVÁ, Michaela. *Čeští elfové spustili web. Budou přes něj bojovat proti dezinformacím a živým řetězovým e-mailům* [online]. iRozhlas.cz, 1. 8. 2019 [cit. 20. května 2022]. Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/dezinformace-retezove-mailyemaily-cesti-elfove-bohumil-kartous-webova-stranka_1908011651_mpr>.

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Manipulace s informacemi v rámci ruské válečné agrese proti Ukrajině: EU zařadila na seznam dvě osoby a jednu entitu* [online]. Consilium, 27. května 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2024/05/27/information-manipulation-in-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-eu-lists-two-individuals-and-one-entity>>.

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Sankce proti Rusku* [online]. Consilium, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions-against-russia/#military-aggression>>.

RAKUŠANOVÁ, Lída. *Václav Havel a česko-německé vztahy* [online]. Český rozhlas Plus, 21. října 2019 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://plus.rozhlas.cz/vaclav-havel-a-cesko-nemecke-vztahy-7825989>>.

REFLEX. *Martin Bartkovský: Proč se Foltýnův výrok stal předmětem vášnivé debaty* [online]. reflex.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.reflex.cz/clanek/komentare/126217/martin-bartkovsky-proc-se-foltynuv-vyrok-stal-predmetem-vasnive-debaty-aneb-kdo-je-tady-svine.html>>.

REPUBBLICA.IT. *Václav Havel* [online]. repubblica.it, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.repubblica.it/online/dossier/scrittori/havel/havel.html>>.

RYCHNOVSKÁ, Dagmar a SMETANA, Michal. *A proti trollům povstali elfové...* [online]. Alarm, 4. ledna 2019 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://denikalarm.cz/2019/01/a-proti-trollum-povstali-elfove/>>

SEDMIDUBSKÝ, Jan. *Začalo saxofonem v Redutě: závod o NATO odstartoval před třiceti lety v Praze* [online]. Český rozhlas Plus, 2023 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://plus.rozhlas.cz/zacalo-saxofonem-v-redute-zavod-o-nato-odstartoval-pred-triceti-lety-v-praze-9161470>>.

SCHWARZENBERG, Karel. *Budeme bojovat. Můžete se na nás spolehnout* [online]. TOP 09, 2012 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/schwarzenberg-budeme-bojovat-muzete-se-na-nas-spolehnout-8395.html>>.

SPOLEČNOST PRO OBRANU SVOBODY PROJEVU. *Oficiální web Společnosti pro obranu svobody projevu* [online]. 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <www.sosp.cz>.

SPOLEČNOST PRO OBRANU SVOBODY PROJEVU. *Stop Cenzuře - Petice* [online]. Petice.com, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.petice.com/stop-cenzure>>.

SPURNÝ, Martin. *Postoje české veřejnosti k vybraným otázkám zahraniční politiky – prosinec 2019* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 12. prosince 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5067/f9/pm191212.pdf>.

SPURNÝ, Martin. *Závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění k problematice dezinformací*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2019. 28 s.

STEM. *35 let demokracie*. [online]. STEM, říjen 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2024/10/STEM_35-let-demokracie.pdf>.

STEM. *Covid-19 a šířitelé konspiračních teorií: Průzkum postojů české veřejnosti*. 15. března 2021. 54 s.

STEM. *Mýtům a konspiracím o COVID-19 věří více než třetina české internetové populace* [online]. stem.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.stem.cz/mytum-a-konspiracim-o-covid-19-veri-vice-nez-tretina-ceske-internetove-populace/>>.

ŠTOS, Jakub, WALLEROVÁ, Radka. *Trollí farma přímo na ruské ambasádě? Poznatky BIS po vyhoštění špiónů* [online]. Seznam Zprávy, 2021 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/trolli-farma-primo-na-ruske-ambasade-poznatky-bis-po-vyhosteni-spionu-168360>>.

TAYLOR & FRANCIS. *Misinformation vs disinformation: What are the differences between misinformation, disinformation, and fake news?* [online]. 2024 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://insights.taylorandfrancis.com/social-justice/misinformation-vs-disinformation/>>.

THENIDIEL. *Report Progress* [online]. 2024 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://thenidiel.eu/report-progress>>.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Transparentní volby*. [online]. [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.transparentnivolby.cz>>.

TRÍSKA, Dušan. *Analyzovali jsme, proč socialismus nefunguje, ale nenapadlo nás, že dostaneme příležitost to změnit*. [online]. Paměť národa, 2021 [cit. 13. října 2024]. Dostupné na: <<https://www.pametnaroda.cz/cs/triska-dusan-20210826-0>>.

TRÍSKA, Dušan. *Privatizace a kapitalismus v České republice* [online]. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2020 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://www.pametnaroda.cz/cs/triska-dusan-20210826-0>>.

VLÁDA ČR. *Stanovení strategických priorit vlády ČR ke zvládnutí dopadů migrační krize související s invazí Ruské federace na Ukrajinu*. Praha, 2022. 38 s.

VLÁDA ČR. *Agendu bezpečnostních aspektů boje proti vlivům cizích mocností přebírá národní bezpečnostní poradce* [online]. Vláda ČR, 15. února 2023 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/tiskove-zpravy/agendu-bezpecnostnich-aspektu-boje-proti-vlivum-cizich-mocnosti-prebira-narodni-bezpecnostni-poradce-203036/>>.

VLÁDA ČR. *Informace týkající se Úřadu vlády ČR* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/informace-tykajici-se-uradu-vlady-cr-214887/>>.

VLÁDA ČR. *Novým vládním zmocněncem pro oblast médií a dezinformací se stal Michal Klíma* [online]. Vláda ČR, 27. července 2022 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/novym-vladnim-zmocnencem-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-se-stal-michal-klima-195260/>>.

VLÁDA ČR. *Poradní sbor předsedy vlády Petra Fialy* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/premier/poradci/poradni-sbor-predsedy-vlady-petra-fialy-193673/>>;

VLÁDA ČR. *Príloha č. 2/5* [online]. Vláda ČR, 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <https://vlada.gov.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha-c-2_5.pdf>.

VLÁDA ČR. *Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací* [online]. vlada.gov.cz, [cit. 8. října 2024]. Dostupné na: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/zmocnenci_vlady/vladni-zmocnenec-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-194841/>.

VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ. *Výroční zpráva 2023 Vojenské zpravodajství*. Praha: Vojenské zpravodajství, 2023. 52 s.

WIRNITZER, Jan. *Sdílejte, než to smažou. Pravdu o humanitárním bombardování vám Havlovi kritici neřeknou. Ale možná ani zastánci* [online]. Deník N, 14. března 2019 [cit. 24. října 2024]. Dostupné na <<https://denikn.cz/88076/sdilejte-nez-to-smazou-pravdu-o-humanitarnim-bombardovani-vam-havlovi-kritici-nereknou-ale-mozna-ani-zastanci/>>

WOLF, Jiří. *Rakev při Havlově pohřbu byla prázdná* [online]. Parlamentní listy, 5. ledna 2012 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Jiri-Wolf-Rakev-pri-Havlove-pohrbu-byla-prazdna-220171>>.

ZAHRADIL, Jan. *[Tweet]* [online]. X (dříve Twitter), 2024 [cit. 15. října 2024]. Dostupné na <<https://x.com/ZahradilJan/status/1823034984623378709>>.

ŽABKA, Jan. *Šedesát procent reality, zbytek propaganda. S Prigožinem skončila i jeho trollí farma* [online]. hlidacipes.org, 28. srpna 2023 [cit. 10. října 2024]. Dostupné z: <<https://hlidacipes.org/sedesat-procent-reality-zbytek-propaganda-s-prigozinem-skoncila-i-jeho-trolli-farma/>>.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je vliv dezinformačních řetězových e-mailů na odkaz Václava Havla, významné osobnosti české a světové politiky. Práce se zaměřuje na rostoucí fenomén šíření dezinformací, které mohou zásadním způsobem deformovat historické události, překrucovat fakta a zneužívat politické postoje Václava Havla k manipulaci veřejného mínění. Hlavním cílem je analyzovat nejčastější motivy těchto dezinformačních kampaní, jejich narativní struktury a strategické postupy, které vedou k erozi důvěry ve veřejné instituce a demokratické hodnoty. Práce využívá kombinaci kvantitativní a kvalitativní analýzy, přičemž se zaměřuje nejen na frekvenci šíření těchto dezinformací, ale i na jejich obsah a širší kontext. Výsledky výzkumu odhalují klíčové mechanismy, které tyto kampaně využívají k podkopání odkazu Václava Havla a destabilizaci demokratického uspořádání v české společnosti.

Abstract

The topic of this diploma thesis is the influence of misinformation chain emails on the legacy of Václav Havel, a significant figure in Czech and global politics. The study focuses on the growing phenomenon of disinformation campaigns, which can fundamentally distort historical events, manipulate facts, and exploit Václav Havel's political stances to influence public opinion. The primary aim is to analyze the most frequent themes of these disinformation campaigns, their narrative structures, and the strategic methods employed to erode trust in public institutions and democratic values. The thesis combines quantitative and qualitative analysis, addressing both the frequency of disinformation dissemination and its content in broader contexts. The research findings uncover the key mechanisms through which these campaigns undermine Václav Havel's legacy and contribute to the destabilization of democratic principles within Czech society.

Klíčová slova

Dezinformace, Václav Havel, řetězové e-maily, mediální manipulace, historická paměť, politický diskurs, demokratické hodnoty, hybridní válka, fake news, veřejné mínění.

Key words

Disinformation, Václav Havel, chain emails, media manipulation, historical memory, political discourse, democratic values, hybrid warfare, fake news, public opinion.